

Officiëel Verslag

van het Zesde Kongres
der Sociaaldemokratische
Arbeiderspartij in Neder=
land. † † † † † † † †

Gehouden op 15 en 16 April 1900,
in het Gebouw „Odéon”, Leuve=
haven No. 28, te Rotterdam. † † †

EERSTE DAG.

De niet groote, doch gezellige zaal van ODEON, aan de Leuvehaven, feestelijk versierd door de Rotterdamsche partijgenooten, wordt tegen 10 uur langzamerhand met afgevaardigden en belangstellenden gevuld. De gebruikelijke begroetingen hebben plaats, de formaliteiten met mandaten enz. zijn afgeloopen, de afgevaardigden nemen hunne plaatsen in, de belangstellenden scharen zich om de middenruimte en precies half elf klinkt de hamerslag, te kennen gevende dat de *Voorzitter* (H. Spiekman) het congres zal gaan openen.

De *Voorzitter* heet allen hartelijk welkom in Rotterdam, dat bolwerk van het pure liberalisme, die stad waarin nog niet zoo heel lang geleden de socialistten gesteenigd werden. Dat hier met zooveel succes en onder zooveel belangstelling het congres kan worden gehouden, is een overtuigend bewijs van de levenskracht onzer partij, die mede blijkt uit de talrijkheid van afgevaardigden en belangstellenden uit alle oorden des lands, uit alle standen onzer maatschappij — een schoon resultaat, na slechts zes jaren van strijd en van propaganda.

Spr. wil nu een terugblik werpen op het afgeloopen partijjaar. En dan valt in de eerste plaats het oog op de kiesrecht-beweging, door onze partij in het leven geroepen en reeds dadelijk met zooveel succes bekroond. De S. D. A. P. zal het zich tot een eeretaak stellen, deze beweging te blijven bevorderen, totdat het doel zal zijn bereikt.

Dan de waarschijnlijk aanstaande toenadering van den Socialisttenbond, waardoor de verwarring in de Nederlandsche arbeidersbeweging voor een groot deel zal worden weggenomen. Moge weldra het oogenblik daar zijn, dat wij in ons land zullen hebben één sociaal-democratische beweging (*applaus*).

Ten derde het door eenige onzer partijgenooten bijeengeroepen Onderwijs-congres, dat zoo uitstekend slaagde en dat, naar wij hopen, het begin was van hernieuwde belangstelling van het volk in het volksonderwijs, hetgeen vooral in den huidige strijd om en over den leerplicht zoo hoog noodig is; want ons optreden in deze aangelegenheid had veel meer door het volk-zelf moeten worden gesteund, dan het geval was.

En nu ons dagblad. Op het vorige congres werd besloten tot het instellen van een commissie, die de mogelijkheid van een dagblad zou onderzoeken. Niemand kon toen denken dat het

volgende congres de toen zeer vage dagblad-plannen verwezenlijkt zou zien. Dat dit respectabele werk binnen één jaar is verricht kunnen worden, is te danken aan het onvermoeide werken der dagblad-commissie, aan welke spr. hulde brengt (*applaus*). Wij verwachten dat ons dagblad ons beste strijdmiddel zal worden; de voortdurende aanraking onzer partij met de massa des volks zal er in hooge mate door worden bevorderd. Zeker voldoet het blad nog niet aan alle eischen, maar toch mag de inhoud nu reeds uitstekend worden genoemd. Ons blad zal veel hebben te strijden, doch zal ook veel overwinnen (*applaus*).

Richten wij nu het oog op de voornaamste gebeurtenissen op het wereldtooneel. Dan bemerken wij in de eerste plaats de vredes-conferentie, die internationale comedie, waar tegenover wij onze internationale vredesmeetings te Amsterdam en te Rotterdam hebben gesteld en waartegen onze mannen in de Tweede Kamer zoo krachtig, waardig en te juister tijd hebben geprotesteerd. Het ware internationalisme, de ware wereldvrede kan alleen worden bewerkstelligd door de internationale arbeidersbeweging. Dat heeft de Deensche uitsluiting bewezen, toen klaar bleek, dat de arbeiders aller landen op elkander kunnen rekenen in dagen van strijd tegen het internationale kapitalisme.

Spr. brengt dan hulde aan de Duitsche Sociaal-Democratische Partij voor hare krachtige bestrijding van de tuchthuiswet, die schandelijke poging tot onderdrukking der arbeiders-organisatie (*applaus*).

Er wordt nu een echt-kapitalistische oorlog gevoerd, die door een ieder met spanning wordt gevolgd. Die oorlog legt het barbaarsche karakter van het kapitalisme bloot. Hopen wij daarom dat het a.s. te Parijs te houden Internationaal Congres getuigenis moge afleggen van het feit, dat niet langer de bourgeoisie, doch de arbeidersklasse de draagster is van de beschaving (*applaus*).

Spr. wijst nu op de belangrijke agenda die voor ons ligt. Belangrijk vooral om de daarop voorkomende voorstellen tot versterking en verbetering van de inwendige organisatie onzer partij. Daaraan vooral moet in deze dagen ferm de hand worden geslagen. Als dit congres weer tot het verleden behoort, moeten wij kunnen zeggen: wij hebben ernstig gewerkt in het belang der partij-organisatie.

Een woord van dank komt de congres-commissie toe, voor de regeling van het congres en voor de versiering der zaal.

En ten slotte een woord van hulde, dat zeker mede namens het congres kan worden geacht te zijn uitgesproken, aan Vliegen, die door en in de partij zooveel voor ons aller zaak heeft gedaan (*langdurig applaus*).

Spr. verklaart hiermede het congres vòor geopend.

De Secretaris deelt mede dat aanwezig zijn 39 *afdeelingen*, te weten: Aardswoud, Amersfoort, Amsterdam, St. Anna Parochie, Arnhem, Breda, Bussum, Charlois, Delft, Echten-Lemsterland, Gouda, Groningen, Den Haag, Haarlem, Helder, Hengelo, Hilversum, Hoogezand-Sappemeer, Leeuwarden, Leiden, Maastricht, Middelburg, Meppel, Nieuwehoorn, Noord- en Zuidhorn, Oenkerk, Rotterdam,

Schiedam, Steenwijk, Surhuisterveen, Utrecht, Warga, Weesp, Wageningen, Winschoten, Zaandam, Zeist, Zutphen en Zwolle. — 17 *Volkskiesvereenigingen*, te weten: Almelo, Arnhem, Assendelft, Dokkum, Drachten, Enschedé, Franeker, Groningen, Huizum, Leeuwarden, Enkhuizen, Lekkum, Nijmegen, Stiens, Utrecht, Zuidbroek en Zuidhorn. — 1 *Aangesloten vereeniging*, te weten: Soc. Dem. Onderwijzers-Ver., Afd. Rotterdam.

Aan de orde is nu de benoeming van een bureau voor het Congres.

Amsterdam stelt voor, daarvoor het Partijbestuur aan te wijzen, waartoe bij acclamatie wordt besloten.

De *Secr.* deelt mede, dat de afdeelingen *Sneek*, *Holwerd* en *Sappemeer* bericht hebben gezonden dat zij zich niet konden laten vertegenwoordigen. Partijgenoot Van Kol kan evenmin aanwezig zijn, daar deze zich op het oogenblik te Algiers bevindt. Waar van de 67 afdeelingen enz. 53 vertegenwoordigers hebben gezonden en de trein uit het noorden straks nog wel eenige afgevaardigden zal aanvoeren, mag de deelname uitstekend worden genoemd. (*Appl.*).

Tillmanns, een Belgisch partijgenoot, erlangt nu het woord, om namens de Belgische werkliedenpartij het Congres toe te spreken. Hij zegt (in de Fransche taal) hulde te brengen aan de S. D. A. P. voor hare krachtige propaganda. De sociaal-democratie in Holland is niet verzwakt; zij toont integendeel enorme levenskracht te bezitten, getuige de oprichting van haar dagblad. Hij brengt mede hulde aan Troelstra, vooral voor diens optreden in de Hogerhuiszaak. Zijn strijd voor de bevrijding van drie onschuldige proletariërs heeft men in het buitenland gevolgd en bewonderd. Nu zullen zich de gevangenispoorten voor hem ontsluiten, maar dat zal de zaak der waarheid slechts bevorderen. Blijft voortgaan op den ingeslagen weg, Hollandsche broeders, roept spr. uit, en spiegelt u aan de Belgische partijgenooten, die door hevigen strijd groot zijn geworden en een macht vormen in het land. Gaan wij samen voort, opdat weldra de roode vlag wappere op de puinhoopen van het kapitalisme. Leve de internationale sociaal-democratie! (*daverend applaus*).

Tillmanns' rede wordt door Cornélie Huygens vertaald.

Nu worden in de commissie van arbitrage benoemd A. S. de Levita, W. P. G. Helsdingen en A. J. Vredevoogd.

J. W. Gerhard vraagt, of hij, geen afgevaardigde zijnde, een vraag mag stellen. — Het congres heeft daartegen geen bezwaar, waarop G. vraagt waarom de comm. van arbitrage geen verslag van hare verrichtingen uitbrengt?

De *Secr.* zet uiteen, dat de zooeven benoemde commissie alleen aangewezen is tot het beslechten van eventueel in den loop der discussie te rijzen persoonlijke geschillen. Zij heeft echter nog nooit iets te doen gehad.

Het incident is hiermede gesloten.

De *Voorzitter* stelt nu punt 4 van den beschrijvingsbrief aan de orde: *het jaarverslag*, benevens de punten 55-58, die allen betrekking hebben op de partijleiding.

W. Helsdingen, aanwezig als administrateur van het overleden

partij-orgaan, vraagt of hij ook over andere zaken dan die van het blad het woord zou mogen voeren?

Winschoten (Kenther) acht dit in strijd met de statuten.

Delft stelt voor, dat het congres over elke afzonderlijke aan-vrage van niet-afgevaardigden, om het woord te mogen voeren, op zich zelf beslisse.

Conform besloten.

Amsterdam (Levita) vraagt, of het P.-B. de zaak-Vliegen in het openbaar of huishoudelijk wil behandelen?

De *Voorzitter*: In het openbaar.

S. D. O. V. (Rotterdam) wenschte iets te zeggen naar aanleiding van de houding onzer Kamerleden in zake leerplicht....

De *Voorzitter* zegt dat dit behoort bij punt 38, nopens de parlementaire actie.

Amsterdam (Loopuit) betreurt het, dat het jaarverslag zoo laat is verschenen. Hij hoopt dat dit voortaan tijdig genoeg verschijne, om de afdelingen in de gelegenheid te stellen er zich over uit te spreken. Spr.'s indruk was, dat het verslag te mooi is gekleurd, waarvan hij echter geen verwijt wil maken, omdat het stuk ook propagandistische waarde moet hebben. Hij brengt voorts dank aan het P.-B. voor hetgeen het heeft verricht, doch het moet hem van het hart dat de propaganda in het afgelopen jaar wel wat slap was. Misschien kwam dat door den tijd en de zorgen, besteed aan de oprichting van het dagblad. De voorzitter heeft gezegd, dat dit congres hoofdzakelijk aan de organisatie der partij gewijd zal zijn; dat is best; maar dan moet begonnen worden met een goede dosis zelfkritiek. Het is bijv. belachelijk, dat de ruim 3000 leden onzer partij tezamen niet meer dan circa f 400.— aan de partijkas bijdragen, d.w.z. nog geen $\frac{1}{10}$ der inkomsten, terwijl $\frac{9}{10}$ door enkele partijgenooten wordt opgebracht. Amsterdam, dat een derde der geheele contributie bijdraagt, vindt dit een schande. Wij zeggen dat de proletariërs alles zelf moeten doen voor hunne bevrijding, maar dan moet het proletariaat ook zelf de voor die bevrijding noodige duiten geven. Amsterdam is niet zoo heel enthousiast over de toenadering van den Socialistenbond. Het zal goed zijn als de heerschende spraakverwarring een beetje wordt verminderd, maar overigens is de nog niet eens voltrokken fusie niet zoo bijzonder gewichtig. Wij hadden onveranderd het standpunt moeten innemen, dat de S.-B. zich in onze partij moet oplossen. Daarop heeft het P.-B., toen het naar den Centralen Raad van den S.-B. ging, niet aangedrongen, maar heeft genoeg genomen met het Pinkstercongres, dat niets meer is dan een *farce*, om den S.-B. een eervolle begrafenis te bezorgen. Het is niet noodig nu nog over deze dingen te confereeren. De S. D. A. P. moet blijven wat zij is en het P.-B. had tot den S.-B. moeten zeggen: „sluit gij u, zonder meer, bij ons aan.”

Nu de zaak-Vliegen. De afd. Amsterdam heeft daaromtrent indertijd inlichtingen gevraagd bij het P.-B., doch werd verwezen naar het congres. Spr. wil nu vragen: Indien Vliegen aftrad om persoonlijke redenen, waarom trad hij dan bijna onmiddellijk op als Partijch correspondent van *De Sociaaldemokraat*? En als Vl.

heenging om gezondheidsredenen, waarom koos hij dan Parijs als herstellingsoord? Men heeft om deze dingen gelachen, maar de zaak is treurig. Hij is niet belust op schandaaltjes, maar de partij heeft het recht te weten hoe de vork in de steel zit.

Het partijorgaan. Amsterdam betreurt het, dat bij de oprichting zoo weinig voeling is gehouden met de afdeeling. Ware het omgekeerde geschied, waarschijnlijk zou het met de bezorging en de administratie beter zijn gegaan.

Amsterdam (Levita) zal meer spreken over de partijleiding in het algemeen. Hij vraagt bijv. waarom de benoeming der commissie van arbitrage in redactie-geschillen niet op de agenda staat? En waarom niet de benoeming van een redacteur van het partijorgaan? En waarom niet het a. s. internationale congres? Dan is er verder door het P.-B. niets gedaan tot regeling der Meibeweging; enkele sprekers werden opgeroepen, doch van organisatie geen sprake. Daarin moet voortaan verandering komen. Amsterdam meent voorts dat de propaganda door het P.-B. stelselmatiger moet worden ter hand genomen. Men laat teveel optreden diegenen, die hij, al bedoelt hij er volstrekt niets onaangenaams mede, bourgeois-sprekers wil noemen. (Een stem: Hermans bijvoorbeeld! *Gelach.*) Spr. zal op dat geroep niet ingaan, omdat dit voor Hermans onaangenaam zou kunnen zijn (*Hermans* interrompteert). Spr. bedoelt niets ten nadeele der „intellectueelen”, maar het P.-B. moest het optreden van arbeiders-propagandisten door eene meer systematische propaganda bevorderen; de afdeelingen moeten met nieuwe krachten, uit de arbeiders-zelf voortgekomen, kennis kunnen maken — krachten die meer kunnen en willen doen dan alleen spreken, doch ook bijv. verspreiden van geschriften, enz. Spr. heeft nog een voorstel nopens de dagorde: hij wenscht dat de avond van heden, nu er toch geen gezellige bijeenkomst of openbare vergadering plaats heeft, aan een congreszitting zal worden gewijd (*applaus*).

Amsterdam (Hermans) zegt dat alle goede dingen in drieën bestaan en dat hij dus gevoelig is de derde Amsterdammer mag wezen die het woord voert. Hij meent dat de advertentie, waarin sollicitanten werden opgeroepen voor de betrekking van redacteur van het dagblad, onjuist was gesteld. Er werd gevraagd naar partijgenooten; en vele partijgenooten solliciteerden dan ook; doch niettemin werd, nevens drie medeleden, één niet-partijgenoot benoemd. Wij vernamen wel dat de benoemde een geestverwant was, doch dat was de afdeeling onbekend, al twijfelt zij er niet aan. De afdeeling mist nu het verband tusschen oproeping en benoeming en wenscht opheldering, vooral waar in den brief, dien de partijsecretaris aan Hester schreef, werd gezegd dat alleen beroeps-journalisten in aanmerking kwamen bij de benoeming. Daarover zijn in de afdeeling bittere woorden gezegd, want het waren toch de amateur-journalisten die de partij hebben helpen groot maken (*applaus*). De hoofdredacteur is toch ook eigenlijk maar een amateur-journalist (*gelach*). Het P.-B. had dus beroeps-journalisten moeten oproepen en dan aan de partijgenooten de voorkeur kunnen geven (*applaus*).

Delft bedoelde met voorstel 55 alleen ingelicht te worden, of Troelstra wel den tijd heeft om nevens zijn talrijke werkzaamheden van anderen aard, ook nog als hoofdredacteur op te treden. De kwestie van het salaris werd alleen gesteld met het oog op de geldmiddelen der partij. Verder is de afd. sterk vóór samengaan van den S.-B. met onze partij, waardoor de beweging te Delft zeer zou worden bevorderd.

Zwolle onderschrijft hetgeen door Loopuit is gezegd in zake Vliegen. Nu hoorde men alles bij geruchte; veel beter ware het geweest als het P.-B. een vertrouwelijk schrijven aan de afdelingen; dan zou tevens de kwestie van het congres verre zijn gebleven.

Den Haag brengt hulde aan den brochure-handelaar, wiens beheer uitstekend in orde werd bevonden (*applaus*).

Leeuwarden meent, dat gevallen als de zaak-Vliegen in onze partij niet mogen voorkomen. Men heeft daaromtrent in het partijorgaan onware mededeelingen gedaan. Dat is lakenswaardig. Men deele de waarheid mede of niemendal (*applaus*).

De Voorzitter zegt, dat benoeming van commissie van arbitrage en hoofd-redacteur, benevens het internationaal congres, alsnog aan de orde zullen worden gesteld. Deze dingen zijn per abuis niet op de agenda geplaatst.

De Secretaris repliceert. Hij erkent dat het jaarverslag te laat is verschenen. Maar hij is geen meester van zijn tijd en 8 weken geleden was hij absoluut niet in de gelegenheid het verslag samen te stellen. Men heeft het ook te mooi genoemd; maar spr. meent dat het nog veel mooier had behooren te zijn, want het jaarverslag, dat bij het officiëel verslag van dit congres wordt gevoegd, moet zeker ook propagandistische waarde bezitten. Ook erkent spr. dat de propaganda niet altijd stelselmatig genoeg werd ter hand genomen. Maar dat is alleen te verhelpen, als de organisatie der partij verbeterd wordt door het aanstellen van een secretarissenmeester, benevens van provinciale vertegenwoordigers, waaromtrent het P.-B. voorstellen op de agenda heeft gebracht. Omtrent de Meibeweging achtte het P.-B. het beter de regeling daarvan over te laten aan de plaatselijke organisaties. Een algemeene regeling is nl. een zeer omvangrijk werk en vroegere pogingen in die richting zijn mislukt. In de groote steden vooral doet men toch wat men wil. De zaak is dan ook niet practisch uitvoerbaar. — En nu de kwestie der redactie van het dagblad. Er waren twee sollicitanten voor hoofdredacteur. Het P.-B. en de dagblad-commissie meenden echter, dat aan geen van beiden de leiding van het blad kon worden toevertrouwd. Troelstra had zich beschikbaar gesteld voor elke functie die men hem aan het blad zou willen opdragen; en het sprak natuurlijk vanzelf dat hij voor de hoofdredactie aangewezen was (*applaus*). Er is in ons land niemand die Troelstra als propagandist in en buiten de Kamer, of als schrijver kan evenaren. En al was er iemand die meer kende, meer wist, dan zou hij toch nog die geweldige propagandistische kracht missen, die uit al het werk van Troelstra straalt. En dáárom benoemde het P.-B. Troelstra tot hoofdredacteur (*applaus*).

Het P.-B. voelde ook de bezwaren, aan die benoeming verbonden. Troelstra is kamerlid en propagandist. Maar door het kamerlidmaatschap kent hij de roerselen van ons politieke leven; en dat juist maakt hem meer dan ieder ander geschikt voor het voeren der redactie. Het samengaan van kamerlidmaatschap en hoofdredactie, is dan ook veeleer een voor- dan een nadeel te noemen (*applaus*). En wat nu de mondelinge propaganda betreft, daarin zal Troelstra zich, wat de kleine plaatsen betreft, eenigszins moeten beperken. Maar men had hem anders toch niet mogen blijven afbeulen met het zware, op den duur geestdoodende propagandawerk. Trouwens, in Amsterdam en omstreken, benevens in de groote steden, zal hij nog genoeg voor de gewone propaganda kunnen en willen doen. Het argument, dat Troelstra reeds f2000 ontvangt als kamerlid en dat hij dus niet opnieuw f1500 behoorde te ontvangen als hoofdredacteur, is van zeer min gehalte; het is een sjaggeraars-argument (*applaus*). Het kwam niet te pas, op dien grond te gaan knibbelen aan het toch al wezenlijk niet te hooge salaris. Bovendien, wat gaan ons Troelstra's andere inkomsten aan? Als Troelstra nu eens effecten bezat, als hij kapitalist was, zou men dan ook hebben gezegd: „nu heeft hij als redacteur niet te worden bezoldigd”? Zeggen wij bijv. tot Van Kol: „u hebt geld en daarom dient gij uw f2000 van het kamerlidmaatschap aan de partij af te staan”? Natuurlijk komt iets dergelijks bij niemand onzer op. Maar waarom er dan wel over gesproken als het eene matige bezoldiging geldt voor gewichtige werkzaamheden? (*applaus*). — Ten slotte nog de opmerking, dat spr. in zijn brief aan Hester met de uitdrukking „amateur-journalisten” volstrekt geen geringerschatting van wie ook heeft bedoeld (*applaus*).

Troelstra bespreekt de kwestie van het Pinkstercongres. Loopuit noemde dat een grap en niet voor ons de moeite waard, terwijl hij het ook brandmerkt als een eerlijke begrafenis van den S.-B. Maar zelfs een begrafenis kan propagandistische waarde hebben. De S.-B. is klein, doch hij heeft historische beteekenis; zijn geschiedenis is lang, roemrijk en leerzaam. Hoe klein de bond thans is, doet er niets toe. Na de lange worsteling met het anarchisme, zijn in den S.-B. mannen overgebleven, die door allerlei banden geknoopt waren aan de oude organisatie, die zij trouw bleven — waarvoor zij geëerd dienen te worden. Zij kunnen niet maar eenvoudig alles over boord zetten. Het initiatief tot het fusie-congres ging uit van den Centralen Raad van den S.-B. Het P.-B. wilde toen weten, of het mogelijk zou zijn de zaak te steunen. Een conferentie tusschen de beide colleges had plaats, waarin het P.-B. de vraag stelde, of het mogelijk zou zijn, dat een fusie kon worden bewerkstelligd, met behoud onzer partij-organisatie? Wij mochten daarbij niet vragen: hoe sterk zijt gij? en dan zeggen: vriendjes, wij willen u opslokken. Neen, als de sterkeren moesten wij edelmoedig zijn (*applaus*). Wij hebben eerbied voor die organisatie, waarin velen onzer hunne opleiding als propagandist hebben ontvangen. Het Pinkstercongres zal *niet* zijn een grap; er zal wijding van uitgaan en propaganda; het zal een vereenigingsfeest zijn van mannen en van richtingen, die door bittere ervaringen tot elkander zijn

gekomen — een jubelfeest van het socialisme (*luid applaus*). Wat nu verder spr.'s benoeming tot hoofdredacteur aangaat, hij weet heel goed hoe zwaar de opgenomen taak is. Maar hen, die vreezen dat hij niet in staat zal blijken haar te volvoeren, roept hij toe: zoodra ik bemerk, dat zij mijne krachten te boven gaat, zal ik heengaan en erkennen dat ik die krachten heb overschat. En als gij bemerkt dat er geen bezieling uitgaat van hetgeen ik schrijf in het blad, zegt het mij dan onverwijld, want dan zal het *mijn* schuld zijn, omdat het overige redactiepersoneel uitstekend is (*applaus*). Maar men bedenke eens, dat ik in de drukte der staatsbegroting plotseling de redactie van *De Sociaaldemokraat* moest opnemen. Werd het blad toen saai en onbezield? Neen, ik doe mijne inspiratie overal op: op het redactie bureau — op straat — thuis — tot zelfs in de Kamer (*gelach en applaus*). — Een enkel woord nog betreffende de benoeming van de overige redacteuren. Wij hebben inderdaad partijgenooten opgeroepen. En er kwamen tal van liefhebbers. Er waren beroeps-journalisten bij, knappe lui, met een staat van dienst en die bewezen hebben voor hun zaak te staan. Deze werden natuurlijk benoemd. Maar voor het overige waren het menschen die wel eens een aardig artikeltje hadden geschreven, maar waarvan het nog zou hebben moeten blijken of er bruikbare dagblad-journalisten uit zouden groeien. Bovendien het woord „partijgenoot” heeft een dubbele beteekenis. Men bedoelt er in den regel mede lieden, die als lid bij de partij zijn aangesloten. En die opvatting was de juiste, door het karakter dat onze strijd in ons land gedragen heeft. Er is echter nog een andere opvatting, die bijv. in Duitschland gangbaar is. Daaronder verstaat men lieden die op ons standpunt staan, die den klassenstrijd willen strijden, al kunnen zij vaak niet rechtstreeks aangesloten zijn, om welke redenen dan ook. Zulk een man was Van Bruggen, de benoemde niet-partijgenoot. Hij was verslaggever van *Het Handelsblad* en zijn brood zou gevaar hebben geloopt als men hem op vergaderingen enz. als partijgenoot zou hebben behandeld. Daarom *kon* hij zich niet aansluiten. Het P.-B. zou hem echter nooit hebben benoemd, als het niet van zijn (ruim opgevat) partijgenootschap overtuigd ware geweest. Mannen als Polak, Ankersmit en Heijermans stonden voor hem in. Men kent hem uit zijn werk en weet dat men zich in hem niet heeft vergist. En al heeft hij vroeger geen propaganda gemaakt, hij heeft nu een arbeidersdrama geschreven, dat eerstdaags zal worden opgevoerd, waarvan wellicht meer propaganda zal uitgaan, dan vele oude partijgenooten gedurende hun geheele lidmaatschap hebben teweeggebracht (*applaus*). Van Bruggen werd benoemd, omdat wij behoorlijke, geoeffende werkers aan het blad moesten hebben, en als zoodanig was Van Bruggen verreweg de geschikste der sollicitanten. Wij benoemden hem niet als een blijk van hulde voor zijn sollicitatie, doch omdat zijne benoeming was in het belang van het blad. En daarbij mocht het vormelijke bezwaar niet wegen. Men lette nu eens op Van Bruggen's werk en vraag zich dan af, of in hem geen goede keuze is gedaan? Zelfs Amsterdam zal moeten toegeven, dat Van Bruggen een goed redacteur is (*applaus*).

Polak heeft in opdracht over de zaak-Vliegen een en ander te zeggen. Die taak is hem gemakkelijk gemaakt door de hulde, welke de Voorzitter bij de opening van het Congres aan Vliegen bracht en door de verzekering van Loopuit, dat men volstrekt niet op persoonlijke schandaaltjes belust is. De hulde door den Voorzitter aan Vliegen gebracht, is volkomen verdiend, want spr. stelt er prijs op te verklaren, dat Vliegen zich aan geen enkel vergrijp tegen de partij heeft schuldig gemaakt. Hieruit vloeit van zelf voort, dat het P.-B. niet de minste aanleiding had, om nopens de zaak-Vliegen mededeelingen te doen, *want die zaak is van strikt persoonlijke aard*. Had Vliegen ook maar het geringste gedaan ten nadeele der partij, het P.-B., dat zijn plicht volkomen kent, zou niet geaarzeld hebben de partij er van in kennis te stellen. Nu dit niet is geschied, had ieder partijgenoot moeten beseffen, dat de partij met het geval niets te maken heeft. Vliegen heeft uit zijne verschillende functies ontslag genomen om strikt persoonlijke redenen, die hij aan het P.-B. bekend heeft gemaakt. Wij missen echter de vrijheid, die redenen aan anderen mede te deelen. Die redenen gaan niemand aan — ook het Congres niet. Laat nu het Congres een waardig standpunt innemen en zich niet verlagen, door van ons te eischen dat wij het door Vliegen in ons, als mannen van eer, gestelde vertrouwen, misbruiken (*applaus*).

Delft wil nog een en ander zeggen over de salaris-kwestie.

De *Voorzitter* staat echter daarover geen discussie meer toe. Troelstra is benoemd op het salaris dat voor den hoofdredacteur was uitgetrokken en daarmee basta (*applaus*).

Amsterdam (Loopuit) was onder den indruk van Troelstra's improvisatie, die daarmee inderdaad bewezen heeft overal inspiratie op te doen (*applaus*). Hij kan het propagandistisch nut inzien van het Pinkstercongres. Van verbroedering en aaneensluiting is echter eigenlijk geen sprake; daarvoor is de S.-B. te klein. Als er nu nog eenige toenadering ware te bespeuren van den kant der nog altijd vrij talrijke anarchistische arbeiders, dan zou er reden tot juichen zijn. Ware er geen Congres bijeengeroepen, dan zou de S.-B. toch in 1901 zijn opgedoeft. En wat die eerbiedwaardige mannen uit den S.-B. aangaat, spr. las dezer dagen in *Recht voor Allen* een oproep tot deelname aan de door onze partij op touw gezette beweging vóór de aanneming der Ongevallenwet; dat was best; doch daarin trof hem de giftige opmerking, dat de arbeiders nu maar eens niet moesten letten op degenen van wie de beweging uitgaat. Zal er nu een jubelfeest zijn — goed; maar dan moet er worden gejubeld voor de S. D. A. P. — Nog een woord over de benoemings-kwestie. Amsterdam bedoelde niets tegen den persoon van Van Bruggen, wiens naam spr. niet zou hebben genoemd. Dat Van Bruggen een deel van zijn inkomen opofferde, doet ook niets ter zake. Doch de kwestie moet anders worden gesteld. Van Bruggen is een bekwaam journalist. Maar was men er gerust op dat Van Bruggen ook diep doordrongen was van het socialistisch beginsel, dat toch óók in het blad moet worden verdedigd? — Amsterdam wil echter de zaak volkomen begraven, door een voorstel, waardoor dergelijke dingen in de toekomst niet kunnen

voorkomen. Engheid van opvatting omtrent het partijgenootschap heeft Amsterdam niet, getuige het initiatief dat de afdeeling nam tot het stichten van arbeiders-kiesvereeningen. Maar in ons land moeten wij wel dicht bij elkander kruipen in onzen dubbel moeilijken strijd; dat juist heeft ons sterk gemaakt. Wij moeten een daad hebben gezien, alvorens iemand partijgenoot te kunnen noemen; daartegen weegt de getuigenis van de beste partijgenooten niet op. Omtrent de zaak-Vliegen wil spr. zich nederleggen bij het medegedeelde, maar...

De *Voorzitter* zegt, dat daarover straks nog zal worden gesproken.

Amsterdam (Levita) zegt, dat Troelstra, die aan de spits der beweging staat, alleen het mooie ziet (*gelach*). Maar wij, arbeiders, die alles moeten opknappen en verdedigen, wij zien ook de leelijke dingen. Spr. begrijpt dat het blad goed moet worden; maar als het regel wordt, dat alleen beroepsmenschen in aanmerking kunnen komen, dan ligt daarin een ernstig gevaar, omdat dan alle arbeiders-elementen zouden worden geweerd en proletariërs van aanleg zich nimmer zouden kunnen ontwikkelen.

Polak licht nog eens toe, dat er bij de solliciteerende partijgenooten niet één was, die gevoegelijk benoemd had kunnen worden. Ware dit wel het geval geweest, dan zou zoo iemand ongetwijfeld zijn benoemd geworden.

De *Voorzitter* sluit nu de bespreking van de benoemings-zaak en vraagt of het congres de houding van het P.-B. in deze kan goedkeuren? (*Applaus*.)

Schaper zegt, dat Amsterdam er aanmerking op maakte, dat te veel „bourgeois-sprekers” worden uitgenoodigd. Hij zou wenschen dat men zich van dergelijke uitdrukkingen onthield, omdat zij een zeer verkeerden indruk naar buiten maken.

Levita betoogt, dat hij niets hatelijks heeft bedoeld.

Schaper gaat verder en zegt dat men bezwaarlijk de afdeelingen het recht kan ontzeggen zelf te beslissen in de keuze der sprekers. Het ligt voor de hand, dat in den regel sprekers van naam worden gevraagd, omdat anders de vergaderingen mislukken. Dat jonge sprekers zich niet meer kunnen oefenen, is de schuld der afdeelingen zelf, die lang niet genoeg cursus-vergaderingen beleggen. Als er meer politiek leven komt, zal dat alles echter wel veranderen.

De *Voorzitter* acht deze zaak nu voldoende besproken (*applaus*).

Den Haag (Van der Goes) heeft nog iets te zeggen over het Pinkstercongres. Men moet den S.-B. toch vooral niet te laag schatten. In Holland, aan de Zaan, te Dordrecht, in Twenthe, enz. ontmoet men den S.-B. nog steeds als vrij actief lichaam. Er is ook nog altijd een zeker antagonisme, dat moet worden uit den weg geruimd. De S.-B. moet daarom niet als een nachtkaaers uitgaan, doch zich als organisatie bij ons aansluiten.

Maastricht (Baart) meent, dat, waar de zaak-Vliegen buiten de partij stond, bij diens heengaan een woord van afscheid in het partijblad had moeten staan. Hij stelt voor dit alsnog, in den vorm van een telegram, te doen (*applaus*).

Leeuwarden legt zich bij de mededeelingen inzake Vliegen neer, doch kan geen vrede hebben met het bericht, indertijd in

het blad opgenomen, dat Vliegen heenging om gezondheidsredenen. Wij willen de waarheid en niets dan de waarheid (*applaus*).

Amsterdam (Loopuit) wil nog één ding over Vliegen zeggen. Als hij niets tegen het partijbelang gedaan heeft, waarom kon hij dan niet zijne functiën blijven vervullen? Men moet hier wel concludeeren dat Vliegen de partij in de steek heeft gelaten en dan verdient hij geen telegram. Hij had moeten blijven en dragen den laster, zooals hij dien zoo vaak gedragen heeft.

Wibaut vraagt het woord, om namens Vliegen iets te zeggen, hetgeen hem wordt toegestaan. Hij zegt, Vliegen tweemaal te Parijs te hebben gesproken. De laatste maal heeft Vliegen hem opgedragen aan het congres te zeggen, dat de verklaring, door het P.-B. hier afgelegd de juiste is; dat het congres zich daarbij moest nederleggen, aan hem overlatende den tijd te bepalen dat de voor hem geldende persoonlijke redenen hebben opgehouden te bestaan, om dan weer terug te komen, en zijn plaats in de gelederen weder in te nemen. Die nu werkelijk Vliegen's vrienden zijn, moeten daarmede de zaak als afgedaan beschouwen (*applaus*).

W. Helsdingen krijgt verlof het woord te voeren en zegt, dat de redenen, die tot het heengaan van Vliegen hebben geleid, hem bekend zijn en dat hij ze van dien aard acht, dat hij het afkeurt in het P.-B. dat het Vliegen nog een poos lang zijn salaris heeft blijven uitbetalen.

Troelstra geeft ernstig in overweging op de zaak-Vliegen niet verder in te gaan. Andere goede partijgenooten kennen ook de finesses der zaak, doch vonden daarin geen aanleiding om de houding van het P.-B. af te keuren. Gaat het congres nu voort met deze discussie over strikt persoonlijke zaken, dan tast het zijn eigen waardigheid aan. En wij hebben toch waarlijk grotere en betere dingen te doen. Tot een conclusie komen wij toch niet; wij kunnen ons alleen opwinden en onplezierige dingen zeggen en doen. Wij zijn toch geen oude wijven, die op kletspraatjes belust zijn, doch wij vormen een congres, dat gewichtige dingen in het belang der arbeiders heeft te doen en dus wijden wij ons dáaraan (*applaus*).

Een motie in dien zin wordt in stemming gebracht en met groote meerderheid aangenomen.

Een motie van *Warga*, waarin de wensch wordt uitgesproken, dat het vroeger gepubliceerde omtrent Vliegen's vertrek worde herroepen, wordt eveneens aangenomen.

De *Voorzitter* verklaart dat hiermede de discussie omtrent het jaarverslag en de partijleiding is gesloten.

De zitting wordt daarna voor den tijd van een half uur geschorst.

MIDDAGZITTING.

Bij de heropening deelt de *Voorzitter* mede, dat Van Kol uit Algiers een telegram van gelukwensching heeft gestuurd, terwijl Dirk Troelstra, te Arco, hetzelfde per briefkaart heeft gedaan.

Ten opzichte van punt 56, dat in verband met het voorgaande

aan de orde is, (het betreft de „betere uitvoering van het congresbesluit van 1899 betreffende de uitgave van brochures van 1 en 2 cents”), merkt *Leiden* op, dat de afdeeling ook over andere onderwerpen dan het kiesrechtvragestuk goedkope brochures uitgegeven wenschte te zien.

De *Voorzitter* deelt mede, dat dit ook in de bedoeling van het P.-B. ligt en dat er in het komende boekjaar een aanvang mede zal worden gemaakt.

Delft maakt nog eenige minder belangrijke opmerkingen nopens het verslag van den penningmeester en van den brochurehandelaar.

W. Helsdingen zegt dat aanmerking is gemaakt op het feit, dat men bij hem kwitantie heeft gevonden van aan de redactie verstrekte gelden, waarvan echter geen gedetailleerde verantwoording aanwezig was. Dat verwijt treft hem echter niet, daar hij van de redactie nimmer rapport over de wijze waarop de gelden zijn besteed, heeft ontvangen.

De *Penningmeester* deelt mede, dat het H.-B. aan de redactie een crediet had toegestaan van f75.— voor boeken enz. Dat geld moest door den administrateur uit de kas van het blad worden uitbetaald, waarvoor hij van de redactie kwitantie ontving. Hij was dus volkomen verantwoord. De redactie bracht echter over deze gelden rapport uit aan het P.-B., hetgeen volkomen correct was; en spr. kan dan ook volledige inlichtingen geven over de wijze waarop het geld is besteed. Als de administrateur meent, dat deze verantwoording aan hem had moeten worden afgelegd, dan is dat een verkeerde opvatting. De minder aangename verhouding tusschen den redacteur en den administrateur heeft daarmede niets te maken. De redactie was alleen verantwoording schuldig aan het P.-B., dat de gelden had toegestaan.

De *Voorzitter* brengt nu hartelijken dank aan den Secretaris en den Penningmeester, voor hetgeen zij in het afgelopen jaar voor de partij hebben gedaan (*applaus*). Hij constateert dat hiermede beide verslagen zijn goedgekeurd.

Op de Rekening en verantwoording van den Brochurehandelaar worden geen aanmerkingen gemaakt, waarop de *Voorzitter* partijgenoot Brusse dank zegt voor hetgeen hij in die branche heeft tot stand gebracht (*applaus*).

Aan de orde is de benoeming van Rapporteurs.

Amsterdam (Levita) zou dit willen uitgesteld zien totdat de plaats is aangewezen waar het volgend congres zal worden gehouden, hetgeen, tusschen twee haakjes, ook al niet op de agenda is geplaatst.

Dit wordt nu onmiddellijk aan de orde gesteld en bij stemming blijkt dat Utrecht en Groningen evenveel stemmen hebben behaald. Bij herstemming wordt *Utrecht* aangewezen als de plaats waar het congres in 1901 zal bijeenkomen.

De *Voorzitter* wenschte nu de afdeelingen *Zeist*, *Driebergen* en *Hilversum* aan te wijzen als die, welke de rapporteurs zullen hebben te benoemen.

Men wil evenwel vooraf zien uitgemaakt, waar in het volgend

jaar het P.-B. zal gevestigd zijn. Dit wordt deswege aan de orde gesteld.

Drachten (Jansonius) stelt voor: Amsterdam.

Rotterdam (Masereeuw) wil het D. B. te Rotterdam houden. De afd. ziet volstrekt niet in waarom het D. B. nu juist moet zetelen op de plaats waar het blad verschijnt. Men heeft zich toch waarschijnlijk niet te beklagen gehad over het door Rotterdam aangegeven D. B.

Amsterdam (Loopuit) meent dat de zetel der partij in een der beide hoofdsteden dient gevestigd te zijn, dus te Amsterdam of te 's Gravenhage. Het feit, dat men het dagblad niet te Rotterdam kon laten verschijnen, wijst daar reeds op. Meerdere centralisatie is in onze partij noodig. Er zijn wezenlijk ook wel goede en geschikte krachten te vinden buiten Rotterdam. Men handhave nu toch niet een ongewenschten toestand.

Rotterdam (P. Helsdingen) wijst er op, dat Rotterdam een gewichtig arbeiders-centrum is, waarin het vereenigingsleven zich steeds uitbreidt. Als er weer eenige beweging onder de bootwerkers komt, zal Rotterdam voor geen andere plaats onderdoen wat organisatie betreft. Men centraliseere bovendien niet te veel en herinnere zich, dat in den ouden Soc.-Dem. Bond de meest verdorven tijd die was, toen alles in Den Haag gecentraliseerd was. Men moet bovendien niet alle plaatsen van de beste krachten ontblooten, om Amsterdam er mede te overladen.

Hilversum beveelt Amsterdam dringend aan.

Bij stemming wordt *Amsterdam* gekozen met 58 stemmen, tegen 19 op Rotterdam.

Nu moeten vier leden van het P.-B. gekozen worden.

Gecandideerd worden: J. G. van Kuykhof, J. H. A. Schaper, G. W. Melchers, H. Spiekman, J. Oudegeest, P. J. Troelstra, F. M. Wibaut, L. Zandstra, F. van der Goes, Cornélie Huygens en H. Gorter.

Leeuwarden stelt voor de aftredenden te herbenoemen, en in plaats van Polak (die niet meer gekozen kan worden) Van Kuykhof te stellen.

Amsterdam (Cohen) vraagt candidaatsbespreking.

Troelstra raadt dit echter sterk af, daar dergelijke bespreking licht in minder aangename discussie ontaardt, zooals vóór twee jaar te Amsterdam het geval was.

Bij stemming wordt besloten geen candidaatsbespreking te houden.

Op voorstel van den *Penningmeester* wordt besloten de stemming uit te stellen totdat gewaarmerkte briefjes aanwezig zullen zijn.

Nu wordt aan de orde gesteld het hoofdstuk

ORGANISATIE.

Voorstel 8 (van het P.-B.)

„Afdelingen en aangesloten vereenigingen hebben het recht namen van kandidaten voor de functie van lid van het Partijbestuur, voor zooverre deze gekozen worden door het congres, acht weken

vóór het congres schriftelijk in te dienen bij den Secretaris. De namen dezer kandidaten worden door het Partijbestuur vermeld op den Beschrijvingsbrief. Bedraagt het aantal minder dan tweemaal het aantal te vervullen vacaturen, dan heeft het congres het recht de kandidatenlijst aan te vullen tot dit getal bereikt is.

Bij tusschentijds ontstane vacature wordt het nieuwe lid gekozen door het referendum binnen 6 weken na het ontstaan der vacature. De namen der kandidaten moeten dan binnen 3 weken na het ontstaan der vacature door afdeelingen en aangesloten vereenigingen zijn ingezonden. Betreft de vacature een plaats in het Dag. Bestuur, dan kiest de afdeeling, die het Dag. Bestuur voor het dan loopende partijjaar heeft gekozen, binnen 4 weken na het ontstaan der vacature het nieuwe partijbestuurslid."

De *Secretaris* leidt het punt in. Meerder overleg bij de verkiezing van het P.-B. is noodig, dat hebben de zooeven gevoerde discussies bewezen. Er moet meer waarborg zijn, dat de leden van het P.-B. inderdaad de partij vertegenwoordigen. Vandaar het voorstel, welks techniek door spr. wordt uiteengezet. Tegenover het voorstel staat dat der afd. Leeuwarden, No. 9, luidende als volgt:

"Het Partijbestuur bestaat uit 9 leden, waarvan 3, vormende het Dagelijksch Bestuur, worden gekozen uit de daartoe door het Congres aangewezen afdeeling.

Jaarlijks, vóór 1 Februari, maakt het Partijbestuur bekend, welke leden dat jaar moeten aftreden.

Candidaten voor het lidmaatschap van het Partijbestuur zijn alleen geldig, wanneer zij door minstens 20 leden of door een afdeeling geschieden. De candidaatstelling moet vergezeld gaan van een schriftelijke verklaring van het betrokken lid, dat hij de candidaatstelling aanvaardt. Candidaten voor het Dagelijksch Bestuur worden op bovenstaande wijze gesteld door de afd., waaruit het Dagelijksch Bestuur is samengesteld.

Vóór 1 Maart moeten de candidaat-stellingen bij den Secretaris van het Partijbestuur zijn ingeleverd. De namen der kandidaten worden daarna terstond in het partijorgaan medegedeeld. Indien voor een vacature slechts één candidaat gesteld is, wordt deze als gekozen verklaard. De verkiezing geschiedt door alle leden in hunne afdeelings-vergaderingen. De daarvoor noodige gewaarmerkte stembiljetten worden door den Secretaris van het Partijbestuur aan de afdeelings-secretarissen en door dezen aan de leden gezonden. Leden, die verhinderd zijn de afdeelings-vergadering bij te wonen, kunnen vooraf hunne gewaarmerkte stembiljetten bij hun afd.-secretaris inleveren. Deze briefjes worden bij de stemming op de afd.-vergadering geopend. Het proces-verbaal der stemming wordt terstond opgezonden aan den Secretaris van het P.-B. Verspreide leden zenden hun stem in bij den Secretaris van het P.-B. op een door deze hen verstrekt gewaarmerkt stembiljet. De uitslag der stemming wordt vóór 1 April bekend gemaakt. Herstemmingen hebben op dezelfde wijze plaats."

Spr. zegt dat dit voorstel veel verder gaat dan dat van het P.-B. Het is echter veel te ingewikkeld en veronderstelt een mate van organisatie, die in onze partij nog lang niet aanwezig is.

Leeuwarden wil de verkiezing zoo democratisch mogelijk ingericht zien. En het voorstel-P.-B. is lang niet democratisch genoeg. Spr. dringt daarom op aanneming van het voorstel 9 aan.

Arnhem stelt een amendement op het voorstel-P.-B. voor, aldus: Inlasschen in de 1e al. tusschen „uit” en „de” de woorden „en door”.

Inlasschen in de 3e al. tusschen „Partijbestuur” en „zijn” de woorden „uitgezonderd die voor het lidmaatschap van het D.-B.”.

Wegvallen: de laatste zin van al. 3.

Inlasschen in de 4e al. tusschen „candidaat-stellingen” en „bij” de woorden „bedoeld in de vorige alinea”.

Melchers is de minderheid in het P.-B. die vóór het voorstel-Leeuwarden is. De verkiezing van het P.-B. is thans een zgn. „getrapte”. Dat mag zoo niet blijven. De verkiezing moet los van het congres. Spr. zelf is bij verrassing gekozen. Voortaan moet de geheele verkiezing door de afdeelingen geschieden, ook omdat daardoor op het congres veel tijd zal worden bespaard. Of de leden in de afdeelingen al of niet van hun kiesrecht gebruik zullen maken, raakt ons niet. Daarom hen het kiesrecht te ontzeggen, zou zijn het aanwenden van een gangbaar bourgeois argument tegen algemeen kiesrecht (*applaus*). De technische moeilijkheden aan het voorstel verbonden, zijn niet zoo verschrikkelijk; dat zou in de praktijk meevallen.

Amsterdam (Levita) verdedigt het voorstel-P.-B. Het congres kan best het P.-B. kiezen, omdat toch de meest geschikte personen daar aanwezig zijn, en er met en over hen kan worden gesproken. Het bezwaar, dat op het congres steeds bekende propagandisten worden verkozen, wordt door het voorstel-L. toch niet ondervangen. Wij weten nu, dat de huidige wijze van kiezen goed is; laten wij nu geen sprongen in het duister maken.

Assendelft spreekt ten gunste van het voorstel-L.

De *Secr.* zegt, dat Leeuwarden zóó met het woord „democratie” schermt, dat het op een „groot woord” begint te lijken. Door het voorstel-L. aan te nemen, zouden wij den partijstrijd brengen in de partij. Het congres alleen moet de uiting zijn van alles dat de partij raakt. In den Bond van Ned. Onderwijzers heeft men een soortgelijk kiesstelsel als dat hetwelk L. nu voorstelt; doch daar heeft men het gemaakt om den kamp op leven en dood tegen het socialistische element des te beter te kunnen voeren. En toch wordt er maar door betrekkelijk weinigen gestemd. Waar het bij de zoo „intellectuele” onderwijzers zoo is, hoe zal het dan bij de arbeiders gaan met deze kieswet-Melchers? (*Gelach*). Circulaires en vragenlijsten over ernstige dingen blijven door tal van afdeelingen onbeantwoord; hoe zal het nu met zulke omslachtige verkiezingen gaan? Het P.-B. weet precies wat in het huidige organisatie-stadium onzer partij van de arbeiders kan worden gevorderd en adviseert uit dien hoofde, het voorstel-L. niet aan te nemen (*applaus*).

Melchers wil in de naar hem genoemde kieswet een technische herziening aanbrengen (*gelach*). En wel door aan 20 leden bij wijze van correctief het recht te geven kandidaten te stellen. Zijn „wet”

is opvoedkundig. De arbeiders zullen er hun plicht beter door leeren begrijpen. En hare ingewikkeldheid zal in de praktijk meevallen. De kieswet-Van Houten is ook ingewikkeld en toch is men er nu reeds aan gewend (*ontkennende uitroepen in de vergadering*).

Troelstra ergert zich aan het misbruik dat hier wordt gemaakt van het woord „democratie”. Het is hier immers niet de vraag of „het volk” regeeren zal, doch hoe het regeeren zal. Spr. zet daarop uitvoerig de technische onmogelijkheid van het voorstel-L. uiteen. Onze afdeelingen zijn voor dergelijke ingewikkelde dingen nog niet rijp.

Leeuwarden protesteert tegen den slag in het aangezicht, door *Troelstra* en den Secr. aan de afdeelingen toegebracht.

Leeuwarden (arb.-kiesver.) en *Huizum* bevelen het voorstel-L. aan, terwijl *Arnhem* zich ten gunste van het voorstel-P.-B. uitspreekt.

Troelstra antwoordt *Leeuwarden*, door te zeggen, dat het geen klap in het gezicht geven is, als men den feitelijken toestand uiteenzet. Tegenover de door spr. genoemde daadzaken, had L. met even steekhoudende argumenten moeten komen. Protesten zonder meer, snijden geen hout.

Het voorstel-P.-B. wordt daarop aangenomen met 68 tegen 13 stemmen, waarna het aantal leden van het P.-B. bij stemming op 7 gehandhaafd blijft.

Om een beetje afwisseling in de debatten te brengen, stelt de *Voorzitter* voor, nu het hoofdstuk

PARLEMENTAIRE ACTIE

in behandeling te nemen. — Conform besloten.

Punt 38 is daarop aan de orde. Het luidt:

„Verantwoording der afgevaardigden in de Tweede Kamer van de wijze, waarop zij hun mandaat vervuld hebben.”

S. D. O. V. (Rotterdam) wil spreken over het tegenstemmen onzer afgevaardigden bij de Leerplichtwet. Nu men hen van alle kanten heeft aangevallen, ook in sommige arbeidersbladen, is het gewenscht dat het Congres zich over de zaak uitspreke, waarom hij de volgende motie stelt:

„Het Congres der *S. D. A. P.*, gehouden in *Odéon*, op 15 en 16 April 1900, hecht haar volle goedkeuring aan de houding door de Soc. Dem. Kamergroep, bij de behandeling van het wetsontwerp op den Leerplicht, ingenomen.”

Deze motie wordt met veel applaus ontvangen.

Amsterdam (Loopuit) wil haar echter uitgebreid zien tot een goedkeuring van de houding onzer Kamerleden bij de Ongevallenwet en andere aangelegenheden. Onze mannen hebben in de Kamer zoo uitstekend gewerkt, dat hun geheele gedrag hier warm behoort te worden goedgekeurd (*applaus*).

De *Voorzitter* deelt mede, dat over de Ongevallenwet later zal worden gesproken.

De motie wordt daarna met op één na algemeene stemmen en onder luide toejuichingen aangenomen.

Aan de orde is nu punt 39, luidende:

(Afd. *Leeuwarden*). „Het Congres eische van onze parlementsleden, dat zij zooveel mogelijk eenstemmig optreden in de Tweede Kamer.”

Amsterdam (Loopuit) meent dat samenwerking tusschen onze Kamerleden dringend noodig is. De kwestie van den tram te Bellingwoude, genoemd in de toelichting van het voorstel, is volstrekt niet het ergste feit. Spr. vindt het veel ernstiger, dat er verdeeldheid was bij de stemming over het amendement-Lohman, in zake de strafvervolging van nalatige ouders, toen het desbetreffende artikel van de Leerplichtwet aan de orde was. Wanneer een der drie Kamerleden wordt aangewezen om over een wetsontwerp het woord te voeren, zooals in zake Leerplicht klaarblijkelijk met Troelstra was geschied, dan zijn zijne collega's verplicht hem niet in de steek te laten. Alleen als daarop streng wordt gelet, kan zoo iemand geacht worden te spreken en te handelen namens zijne fractie.

Leeuwarden zegt het geval-Bellingwoldesche tram slechts tot voorbeeld genomen te hebben. Hij is het overigens geheel eens met hetgeen Loopuit heeft gezegd.

Schaper is blij dat de zaak hier is ter sprake gekomen. Hij had echter juist over de tram-kwetsie meer willen hooren, om het principiële van de zaak te laten uitmaken. De drie Kamerleden zijn het er over eens, dat er zooveel mogelijk eenstemmigheid moet zijn. Er komen echter vaak dingen zeer plotseling in de Kamer, waarover men onmogelijk te voren beraadslagen kan. In de groote zaken moet men het natuurlijk eens zijn; met alle kleinigheden is dit echter niet mogelijk en ook niet noodig. Men kan het onmogelijk altijd over allerlei bijzaken eens zijn. Men heeft daar zooveel beweerd, dat wij steeds den woordvoerder zouden moeten volgen. Als het Congres dat besluit neemt, zal hij zich daaraan nooit onderwerpen; liever legt hij zijn mandaat neer (*applaus*). — Wat nu de kwestie van het amendement-Lohman aangaat, daar was ook al niet vooraf over gesproken. Bij de behandeling van elk artikel hing de wet aan een zijden draadje. Troelstra had nu gezegd, ook te zullen stemmen tegen het artikel zelf. Spr. en Van Kol wilden echter, door tegen het art. te stemmen, de wet niet in gevaar brengen; dat achtten zij onverantwoordelijk, zoolang men nog niet wist dat elke poging om de wet voor ons aannemelijk te maken, zou worden vrijdeld. — En nu de tram-kwestie. In *De Sociaaldemokraat* werd indertijd gezegd, dat bedoelde tram alleen eenigen Winschoter heeren van dienst zou zijn. Ware dat zoo, dan zou men een motie van afkeuring over spr. wegens zijn houding in deze zaak dienen aan te nemen. Maar zoo was de zaak niet. Spr. was pas Kamerlid en hij wil bekennen nu niet juist heel mooi gesproken te hebben. Hij dacht er echter niet aan, het algemeen belang te stellen beneden het districts-belang; liever geeft hij zijn zetel prijs, dan zich daartoe te verlagen. In het Noorden zijn echter de verkeersmiddelen slecht. En waar verkeersmiddelen beschaving en vooruitgang brengen, moet men voor elke verbetering stemmen. Van der Zwaag wierp toen plotseling de

principiële kwestie op. Dat was nu wel schijnbaar heel mooi, maar Van der Zwaag stemde niet tegen, toen een dergelijke tramkwestie in de Kamer behandeld werd, welke tram echter lag.... in Friesland (*gelach*). Toen Van der Zwaag gesproken had, zei Troelstra tot mij: „wij stemmen tegen.” Maar ik kon het niet van mij verkrijgen, dat bevel op te volgen. Deed zich morgen een dergelijk geval voor, ik zou weer precies zoo handelen. Spr. wijkt niet voor eenig gerucht, als hij een gevestigde overtuiging heeft (*applaus*).

Troelstra wijst er op, dat de kamerleden steeds moeten zoeken naar eenstemmig optreden. Dat is een principiële en een nuttigheidskwestie tevens. Wij zijn niet Jan, Piet of Klaas, doch strijders van één gelid, vertegenwoordigers van éénzelfde klasse. Wij roepen de arbeiders steeds op tot eendrachtig samenwerken; en dan zouden de voorgangers maar steeds verdeeld moeten zijn? Neen, zij juist moeten het voorbeeld stellen. De organisatie moet gaan boven het individu. Bij werkstakingen, enz. eischen wij van de arbeiders opofferingen en zelfverloochening — wij moeten van onszelf niets minder eischen. — Het is waar: in de praktijk is volkomen eenstemmigheid niet altijd mogelijk. Maar sterx zullen wij alleen dan staan, als ieder onzer die spreekt, inderdaad de woordvoerder van allen is. Spr. begrijpt dan ook de teleurstelling, uitgesproken door Loopuit, wegens het gebrek aan eenstemmigheid bij het amend.-Lohman. Spreker is het eens met veel dat door Schaper gezegd is, doch wijst er nadrukkelijk op, dat eenstemmigheid geen schande, doch in ons geval zeer wenschelijk is; wij moeten optrekken als één onverdeeld bataillon (*applaus*). Toch voegt spr. hier onmiddellijk aan toe: wij zijn geen marionetten. Er kan plotseling gehandeld moeten worden. En er is in de Kamer volstrekt niet altijd de noodige rust en tijd, om met elkander te beraden. — Wat nu het bewuste amendement aangaat, heeft Schaper in zooverre gelijk, dat er veel aan vast kon zitten. Spreker vond het onaangenaam in de steek te worden gelaten, doch kon het onder de omstandigheden billijken. Bij de eindstemming heerschte echter bij de fractie de meest volkomen eenstemmigheid. — Wat de tramkwestie betreft, ten dien opzichte kan spreker niet met Schaper meegaan. Hij betreurt het geval nog. Het was geen beginselkwestie. En Van der Zwaag heeft ook al vóór subsidiën aan dergelijke ondernemingen gestemd. Over de revolutionaire betekenis der verkeersmiddelen zijn wij het volkomen met elkander eens. Wij dringen er echter op aan, dat zij door middel van staats-exploitatie tot stand komen. Kan dat niet worden bewerkstelligd, dan zijn wij voor subsidie, mits de onderneming dan ook het proletariaat eenig voordeel bezorge. Er was hier dus geen kwestie van beginsel, doch alleen omtrent de vraag, of het voordeel voor de arbeiders opwoog tegen het nadeel van het verleenen van subsidie. Dat was met die tram niet het geval. Er reed daar een omnibus, en het verkeer werd heelemaal niet bevorderd, door daarvoor een tram in de plaats te stellen. Schaper had nu eenmaal zin aan dien tram (*gelach*). De bezwaren van V. d. Zwaag wogen echter voor Van Kol en spr. En dat wij Sch. waarschuwdan hoe

wij zouden stemmen, was volstrekt geen bevel. Waar wij echter jong zijn als partij en als Kamerfractie, mogen wij gerust zeggen, dat er wezenlijk niet zooveel hapert en kan het congres dan ook met gerustheid over de zaak heenstappen. Doch naar eenheid van handelen moet steeds moet worden gestreefd (*applaus*).

Schaper betoogt, dat het hier niet een kleinigheid gold. Het is de bedoeling, van den tram een stoomtram te maken en de lijn door een verwaarloosd deel der provincie Groningen te trekken. Ik wist nu eenmaal meer van de zaak dan Tr. En de zaak duurde misschien geen halve minuut. De voorzitter had reeds gezien dat ik het woord vroeg en toen zat ik erin.... (*gelach*). Spr. heeft heusch geen bevorderen van kleine Winschoter belangetjes bedoeld en zegt toe, mede te zullen streven naar eensgezindheid (*applaus*).

Winschoten (Kenther) meent dat *Schaper* de waarde van dien tram overschatte. De lijn zal waarschijnlijk niet worden doorgetrokken.

Schaper vindt de motie, indertijd door de afd. Winschoten omtrent deze zaak gesteld, zeer verkeerd. Men heeft hem toen beginselverzeking verweten. Hoe verkeerd dat was, heeft men later ingezien, doch verzuimde de motie in te trekken. En nu poogt Winschoten hem nog een hak te zetten, door inplaats van ongelijk te bekenen, de bestrijding in iets anders te zoeken. Men zegt o. a., dat met veel moeite vrijdom van tol werd toegestaan voor de tram, terwijl dit nog nooit was voorgekomen.

Winschoten verdedigt zijn houding in deze zaak en zou de principiële vraag hier uitgemaakt wenschen te zien.

Den Haag (Van der Goes) geeft toe, dat in groote zaken verschil van meening kan bestaan. Doch dan dient de minderheid zich neer te leggen bij de meerderheid, of anders zich van stemming te onthouden. Spr. neemt echter genoegen met het toegezegde streven naar eenheid.

De *Voorzitter* stelt nu namens het P.-B. voor, in het voorstel het „eischen” te vervangen door het uitspreken der wenschelijkheid. Aldus gewijzigd, wordt het voorstel aangenomen.

Utrecht (A. K. V.) wijst er op, dat in *De Nieuwe Tijd* een artikel stond over de slechte militaire rechtspraak in vreedstijd en vraagt of het mogelijk is, bij de begroting daarop de aandacht der regeering te vestigen?

Troelstra antwoordt, dat reeds een wetsontwerp daaromtrent in de afdeelingen in behandeling is, terwijl ook het kamerlid Har-toch voorstellen heeft toegezegd.

De *Voorzitter* brengt hierna dank aan de kamerleden voor hetgeen zij in het parlement in het belang der arbeidende klasse hebben gedaan (*luid applaus*).

Dan wordt de zitting geschorst tot denzelfden avond 8 uur.

AVONDZITTING.

Tegen acht uur vult zich de congreszaal opnieuw. Er is geen spoor van afmatting of verflauwing waar te nemen. Integendeel is de geest zeer opgewekt, want op een gegeven oogenblik wordt

door enkelen het Vrijheidslied ingezet, dat geheel spontaan en met veel enthousiasme door allen overgenomen en staande gezongen wordt.

De Voorzitter heropent en geeft het woord aan

Mevr. De Roode, die namens de congres-commissie aan Troelstra diens door haar geteekend crayon-portret aanbiedt, als een blijk van hulde aan den moedigen strijder in de Hogerhuis-zaak.

De vergadering verheft zich opnieuw en zingt uit volle borst het laatste couplet van het Vrijheidslied:

„Wij strijden voor het recht voor allen!”

Troelstra bedankt Mevr. De Roode met een warmen handdruk.

De Voorzitter stelt voor, dat tot half elf vergaderd zal worden. Conform besloten.

Schaper erlangt nu het woord, om iets te zeggen over de bedreigde Ongevallenwet. Die wet is in de Tweede Kamer met veel moeite tot stand gekomen. Het was voortdurend een strijd tegen de reactionnaires van alle richtingen. Dr. Kuyper, De Beaufort, Lohmann, Ds. De Visser — allen randden de wet aan, ten voordeele der groot-kapitalisten. In de Tweede Kamer is dat spelletje echter mislukt. Maar hoe zal het in de Eerste Kamer gaan, die met adressen ten gunste van verwerping overstelt wordt, terwijl adressen in anderen zin schaars blijven? De Eerste Kamer bestaat uit 50 ouwe heeren, die men wel eens vertegenwoordigers van de driemaal overgehaalde geldzak heeft genoemd. Het zijn aarts-bezitters, die de wet maar al te gaarne zullen willen verwerpen. Men heeft ons verweten, dat wij bij de behandeling der Leerplichtwet hooge politiek dreven. Dat was onwaar. Maar als wij nu aan hooge politiek zouden willen doen, dan zouden wij geen hand moeten uitstekten om de Ongevallenwet te redden. Want er is geen beter propaganda-middel voor de afschaffing van dat anachronisme denkbaar, dan de verwerping der wet. De arbeiders hebben echter te veel en te ernstig belang bij deze wet, dat wij niet al het mogelijke zouden doen ten gunste harer aanneming. Spr. geeft daarop een korte uiteenzetting van de voordeelen, die de wet aanbiedt. Het is nog lang niet alles wat wij wenschen, maar het is toch een verbetering van den bestaanden toestand. Uit dit congres moet dan ook een krachtige stem opgaan vóór de aanneming der wet en moet wat leven worden gewekt bij de arbeiders, opdat zij mede daarvoor werken. Als tegenwicht tegen de reactie die het hoofd begint op te steken, stelt spreker daarom de volgende resolutie:

Het congres der S. D. A. P.

protesteert tegen de pogingen, door de vereenigde groote ondernemers uitgeoefend, om de Eerste Kamer te bewegen de Ongevallenwet te verwerpen.

Het roept alle arbeidersorganisaties op, stelling te nemen tegen de vereeniging dier ondernemers, blijkbaar opgericht met het doel, om een spaak in het wiel te steken tegen eene arbeidswetgeving, welke de voorrechten der kapitalisten volgens hunne meening niet genoeg ontziet.

Dit kunnen de arbeiders doen, door hunne vak- en politieke organisaties te versterken en op alle mogelijke wijzen invloed uit

te oefenen op de wetgevende en regeeringslichamen ten gunste eener goede arbeidswetgeving.

De afdeelingen der Partij worden uitgenoodigd, elk op hare woonplaats het initiatief te nemen tot het houden van betoogingen ten gunste der Ongevallenwet, opdat de Eerste Kamer der S. G. verneme, dat de arbeiders de verwerping dier wet als een aanslag op hunne reeds zoo verwaarloosde belangen zullen beschouwen en zich de kleine verbeteringen, in de Ongevallenwet vervat, niet zonder hevig protest zullen laten ontnemen.

Deze resolutie wordt met langdurig applaus ontvangen.

Op een vraag van *Drachten* (Jansonius), antwoordt de Voorz. dat het de bedoeling is, haar aan de Eerste Kamer op te zenden.

Nieuwenhoorn betoogt, dat er bij de landarbeiders niet veel geestdrift voor de zaak bestaat, omdat deze buiten de bepalingen der wet zijn gesteld.

Troelstra vindt dit een bedenkelijke redeneering. De soc.-dem. Kamerleden hebben al het mogelijke gedaan, om ook de landarbeiders onder de bepalingen der wet te doen vallen. Het desbetreffende amendement is slechts met één stem meerderheid verworpen; tot de tegenstemmers behoorden de meest vooruitstrevende liberale leden. De regeering zegde echter binnenkort wettelijke voorziening voor de landarbeiders toe. De landarbeiders kunnen dan ook met ons voor de definitieve aanneming der wet werken. Maar het ligt bovendien niet in den geest der sociaaldemocratie, dat een groep, al is die wat minder begunstigd, zich van de massa afscheidt. Spr. roept de landarbeiders dan ook op ten strijd. Men doe toch de Eerste Kamer geen voorwendsels aan de hand; zij moet toch niet kunnen zeggen, dat de soc.-dem. landarbeiders tegen de wet zijn; men verschaffe haar toch niet de gelegenheid liefde voor de landarbeiders te huichelen en om hunnentwille de wet te verwerpen. Als de landarbeiders met ons willen werken voor de Ongevallenwet, zullen wij hun dien dienst vergelden, door met alle kracht voor hunne belangen werkzaam te zijn (*langdurig applaus*).

Amsterdam (Levita) wijst er op, dat de resolutie, zooals zij daar ligt, niet aan de Eerste Kamer kan worden opgezonden, omdat zij ook een oproeping aan onze afdeelingen bevat, waarmede dat eerwaardige college toch weinig te maken heeft.

De *Voorzitter* zegt behoorlijke wijziging der resolutie toe.

Nieuwenhoorn sluit zich, na het gehoorde, bij het betoog van *Troelstra* aan (*applaus*).

De resolutie wordt daarna met algemeene stemmen en onder veel toejuichingen aangenomen.

Charlois (Barendregt) zou wel willen, dat de leden der vakverenigingen beter omtrent de Ongevallenwet worden voorgelicht. De sprekers blijven vaak weg en zoo komen de arbeiders maar weinig van deze dingen te weten.

De *Voorzitter* vindt het betoog van Barendregt eenigszins verward. Het Congres kan er niets aan doen als een spreker niet komt. In *Het Volk* is de zaak uiteengezet en desgewenscht zal de redactie wel bereid gevonden worden, dit nogmaals te doen.

Op eenige desbetreffende opmerkingen, zegt *Schaper*, dat er

niets anders kan worden gedaan dan agiteeren voor de aanneming der wet. De Eerste Kamer mist het recht van amendement. Zij kan dus verzoeken tot verbetering der wet niet aanvaarden. Wij zullen echter in de Tweede Kamer al het mogelijke doen, om later alle gewenschte verbeteringen er door te krijgen.

Charlois (Barendregt) gaat weer op hetzelfde thema voort.

De *Voorzitter* sluit echter het debat en zegt toe, dat wellicht een zeer goedkoope brochure over de Ongevallenwet zal worden uitgegeven.

De *Voorzitter* deelt nu mede, dat de inleiding van partijgenoot Tak, nopens punt 44 (wijziging van artt. 240 en 243 der gemeentewet) morgen voormiddag zal plaats hebben.

Aan de orde zijn nu de punten 8b en 8c, luidende:

b. „Het Partijbestuur benoemt een Secretaris-Penningmeester. De werkzaamheden en verplichtingen van dezen functionaris worden geregeld bij een instructie, vast te stellen door het Partijbestuur.”

c. „Het Partijbestuur benoemt iemand, belast met de leiding van den brochurenhandel.

Deze functie kan vereenigd worden met die van Secretaris-Penningmeester.”

Polak leidt deze punten in. Van verschillende kanten zijn op dit congres aanmerkingen gemaakt op de regeling der propaganda door het P.-B. en op diverse tekortkomingen in de partijleiding. De rechtmatigheid van vele dezer klachten werd door den Secr. grif toegegeven, doch hij voegde er bij dat er onmogelijk verbetering kon komen, tenzij in de inwendige organisatie onzer partij eene radicale wijziging zou worden gebracht. De Secr. heeft reeds medegedeeld, dat hem den tijd had ontbroken het jaarverslag tijdig gereed te maken. Er werd door sommigen gewezen op het gebrek aan organisatie in vele afdeelingen, waarop eene behoorlijke regeling der verkiezing van het P.-B. moest afstuiten. Er zijn hier tal van voorstellen gedaan, die eene mate van organisatie en eene volmaaktheid van democratische machinerie veronderstellen, welke in onze partij nog lang niet aanwezig zijn. In sommige opzichten hebben wij het a b c van organisatie nog te leeren. Dat alles kan alleen beter worden, als wij iemand van bekwaamheid en toewijding kunnen aanstellen, die al zijn tijd en al zijn krachten aan de partij kan wijden. De ondervinding heeft geleerd, in het binnen- zoowel als in het buitenland, dat die organisaties het snelst en blijvendst tot bloei kwamen, die van den aanvang af hunne belangen lieten behartigen door behoorlijk bezoldigde lieden. Nu is het de vraag of dat ook voor een partij als de onze noodig was. Maar het staat vast, dat ééns het oogenblik komt, dat de zaken niet langer door liefhebber-bestuurders *kunnen* worden gedaan. En dat oogenblik is in onze partij reeds geruimen tijd geleden gekomen. Om financiële redenen was het P.-B. genoodzaakt daaromtrent niet met voorstellen voor den dag te komen. Nu echter de partijkas ontheven is van de groote bijdragen die *De Sociaal-demokraat* vorderde, vond het vrijheid het congres voorstellen te doen tot het benoemen van een bezoldigd secretaris penningmeester. Het is thans onmogelijk geworden, dat iemand in zijn vrijen tijd,

na voor zijn levensonderhoud gewerkt te hebben, het secretariaat der partij waarneemt: en met het penningmeesterschap der partij is het bijna evenzoo gesteld. Wij hebben thans iemand nodig, die aan onze organisatie zijn geheelen tijd en al zijn energie kan wijden. Niet alleen om elken dag bureelwerkzaamheden te verrichten, doch ook vooraal voor het werk naar buiten. In de groote steden, of in de plaatsen waar reeds sinds jaar en dag gewerkt wordt, kunnen de afdeelingen zichzelf wel redden. Maar nieuwe afdeelingen worden vaak gesticht en daarna vrijwel aan hun lot overgelaten, waardoor zij, onbekend met het vereenigingsleven en met de regeling der propaganda, dikwerf weer verdwijnen, of althans een weinig nuttig leven leiden. Zulke afdeelingen moeten door den nieuwen functionnaris geregeld worden bezocht en op de been gehouden, totdat zij zich zelf kunnen redden. Ook wat de geregelde afdoening der contributiën aan de partijkas betreft, zal de bezoldigde ambtenaar veel kunnen verbeteren. Wie weet of daárdoor alleen niet reeds de bezoldiging van den man voor een groot deel weder aan de kas ten goede komt. Verder heeft de partij thans geen eigenlijk vast middenpunt. In België heeft elke gewestelijke federatie der Werkliedenpartij haar gevestigd bureau, waar ieder partijgenoot alle inlichtingen omtrent verkiezingen, arbeidswetgeving, enz. kan bekomen. Een dergelijke instelling, al zal die voorloopig uitsluitend in de hoofdstad gevestigd zijn, zal hier zeer nuttig werken. — Voorloopig zijn de werkzaamheden, aan het penningmeesterschap verbonden, nog wel door den bezoldigten secretaris te doen. Mocht onze partij zoodanig in omvang toenemen, dat ook dat niet meer kan, dan zal het tijd zijn de beide functiën te scheiden en een tweeden ambtenaar aan te stellen. — De brochurenhandel, die, onder de leiding van een daarvoor aangesteld persoon, zulke goede resultaten heeft opgeleverd, zal mede aan bedoelden ambtenaar kunnen worden opgedragen, die de zaak, door zijn voortdurend bezoeken der afdeelingen, nog meer zal kunnen bevorderen. — Misschien zal de functionnaris ook nog als propagandist kunnen werkzaam zijn, wanneer dit nu en dan eens noodig mocht blijken. — Tot zoover over de wenschelijkheid. Nu de vraag: Is het denkbeeld voor uitvoering vatbaar? Het P.-B. is overtuigd dat het kan. Totnogtoe werd aan verschillende vergoedingen uitgegeven f 450. — per jaar. Het P.-B. kan nu nog niet bepaald zeggen op hoeveel ons de voorgestelde ambtenaar aan salaris, reis- en andere kosten zal komen te staan. Het meent echter dat een som van f 1500. — voldoende zal blijken te zijn. Dat wil dus zeggen, dat f 1000. — meer zal moeten worden uitgegeven, dan tot heden het geval was. En daar, zooals gezegd is, de partijkas niet meer de tekorten van het partijorgaan behoeft te dekken, is het plan zeer wel voor verwezenlijking vatbaar en beveelt spr. het daarom sterk aan (*applaus*).

Amsterdam (Cohen) vindt het voorstel al te mooi. Niettemin acht hij het onaannemelijk. Zóóveel werkzaamheden zijn te veel voor één man. En hoe zal het P.-B. er uit moeten zien, als men zulk een functionnaris aanstelt? Secretaris en penningmeester,

misschien wel het geheele D. B. zullen overbodig worden, als men toch iemand heeft die letterlijk alles doet. Spr. is vooral tegen het combineeren van secretariaat en penningmeesterschap. Bovendien is het voorstel in strijd met art. 16 der Statuten. En wordt het aangenomen, dan dient in elk geval het congres het salaris vast te stellen.

Middelburg is vóór het voorstel, mits het niet belet dat ook, waar noodig, propagandisten worden aangesteld.

Polak wenscht te weten, hoe men de taak voor een bezoldigd ambtenaar te zwaar kan vinden en in één adem kan betoogen dat die zware taak ook voortaan zal vervuld moeten worden in den vrijen tijd van iemand die voor zijn brood moet werken? De bedoeling is voorts niet verandering te brengen in de samenstelling van het P.-B., doch aan het D. B. een permanent ambtenaar toe te voegen. De leiding der zaken blijft natuurlijk geheel in handen van het P.-B. en alleen de uitvoering der besluiten zal worden opgedragen aan den ambtenaar.

Op dat oogenblik wordt een telegram van gelukwensching ontvangen van de Amsterdamsche Zangvereniging *De Stem des Volks* en komt tegelijk van een Amsterdamsch partijgenoot telegrafisch bericht, dat het Congres van den Sigarenmakersbond besloten heeft, de bevoegdheid tot meedoen aan de politieke actie in de statuten te handhaven. Beide telegrammen worden met levendig gejuich begroet.

Amsterdam (Levita) handhaaft zijn standpunt na de nadere toelichting van Polak meer dan ooit. Spr. begrijpt niets van het koppelen van den ambtenaar aan het P.-B. Amsterdam is door drongen van de noodzakelijkheid van bezoldigde ambtenaren. Maar waarom dan niet eenvoudig den secretaris gesalarieerd? Eerst als gebleken is dat Amsterdam niet in staat is een goeden secretaris aan te wijzen, zal men het hier gedane voorstel in overweging kunnen nemen. Laat men nu veel liever maatregelen nemen om het bestaan van propagandisten als Baart en Melchers wat dragerlijker te maken. Laten wij nog een jaar wachten en dan zien wat noodig zal blijken te zijn. Benoeming van den functionaris door het P.-B. is voorts ongewenscht. Hij zal in elk geval op het congres gekozen moeten worden. Maar in de eerste plaats stelt Amsterdam de vraag, of de propagandisten zullen kunnen blijven?

Rotterdam (Masereeuw) verklaart zich vóór het voorstel, omdat de huidige toestand niet houdbaar is.

Troelstra zal de drie door Levita gestelde vragen een voor een beantwoorden. Het P.-B. is ongetwijfeld van plan Melchers te handhaven en Baart redelijk te subsidieeren, waaruit dus voortvloeit, dat het P.-B. zich daartoe financieel in staat acht. Waar wij het geld vandaan krijgen? Ten opzichte van geldzaken hebben wij dat godsvertrouwen, dat steeds tot groote daden heeft geleid. In financiële aangelegenheden hebben wij een profetische blik. Wij hebben nog nooit een zaak op touw gezet, of het benoodigde geld werd er voor gevonden, en meer dan het noodige vaak (*applaus*). Enkele onzer geldschietters zullen voortaan wellicht niet zooveel meer geven als vroeger, omdat zij zich voor het dagblad groote opofferingen hebben

getroost. Maar datzelfde dagblad zal ons weer nieuwe vrienden, weer nieuwe steunpilaren bezorgen, omdat onze zaak, onze partij levenwekkend en vertrouwenwekkend is (*applaus*). Wij kunnen dus alles blijven doen wat wij totnogtoe gedaan hebben en tevens een bezoldigd ambtenaar aanstellen. Wat de samenvoeging der beide functiën aangaat, die is inderdaad minder gewenscht. Doch wij mogen de partij vooreerst geen al te zware verplichtingen opleggen. En ten slotte de opmerking, dat de afdeeling den ambtenaar zou moeten aanwijzen. Dat is fundamenteel verkeerd. De uitvoerder van den wil der partij moet worden benoemd door de vertegenwoordigers der geheele partij, dat wil zeggen door het P.-B. Men moet toch bedenken, dat dit jaar deze, het volgend jaar gene afdeeling het D. B. kan kiezen en dat het niet opgaat den ambtenaar aan dergelijke wisselvalligheden bloot te stellen. Misschien moet iemand voor het aanvaarden der functie er een goede betrekking aan geven; en dan moet de partij hem toch ten minste éénige bestaanszekerheid kunnen aanbieden. Bovendien: politieke benoemingen geschieden uit den aard der zaak door het congres, doch benoemingen van administratieve aard behooren door het P.-B. te geschieden, omdat dit college veel beter in staat is een oordeel over persoon en geschiktheid te hebben, dan een kortstondige bijeenkomst als een congres. Het P.-B. weet zeer goed dat het doen van benoemingen het minst aangename werk is; maar er is nu eenmaal geen andere weg (*applaus*).

Amsterdam (Levita) vindt het gegeven antwoord niet bevredigend. Dat het aanstellen van een bezoldigd ambtenaar niet aan het handhaven der propagandisten in den weg staat, is verblijdend. Maar wat het werk van het D. B. onder den nienwen toestand zal zijn, is hem niet recht duidelijk. Spr. blijft bovendien jaarlijksche benoeming op het congres eischen. Het is toch nog maar de vraag, of het nu juist noodig is zulk een buitengewoon knap man te benoemen. Ten slotte dringt spr. nogmaals aan op de scheiding der functiën.

De *Voorzitter* geeft nog een korte uiteenzetting van de verhouding tusschen het D.-B. en den voorgestelden ambtenaar.

Den Haag (Van der Goes) meent dat de Amsterdamsche afgevaardigden niets feitelijks hebben weerlegd. Als hij de stelselmatige oppositie van Amsterdam zoo ziet, zou spr. haast zijn geduld en bedaardheid verliezen. Amsterdam doet niets dan een noodeloos debat uitlokken, zonder veel te argumenteeren. (Loopuit roept: „Ga dan eens naar Duitschland!”) De afd. Amsterdam deed beter zich met ernstiger zaken bezig te houden. (Levita roept: „Laat Van der Goes zelf maar wat meer voor de propaganda doen!”)

Leeuwarden vraagt, of de ambtenaar stem in het P.-B. zal hebben?

De *Voorzitter* beantwoordt dit ontkennend; hij zal geen beslissende stem hebben. — Amsterdam zou voorts beter doen, met, naar het Duitsche voorbeeld, persoonlijke aanmerkingen te bewaren tot het einde van het congres, opdat de discussies er niet door worden verstoord (*applaus*).

Amsterdam (Levita) protesteert er tegen, dat Van der Goes

onze verbazing over het voorstel „gemaakt” noemde. Dat is onmogelijk in een uit 5 personen bestaande delegatie. — Spr. stelt voor, dat de ambtenaar zal zijn een der gekozen leden van het D.-B.

Dit amendement komt in stemming. Het wordt verworpen; vóór is alleen Amsterdam.

Het voorstel-P.-B. wordt daarna aangenomen. Amsterdam alleen is tegen.

Behandeld wordt nu punt 8d, luidende:

„Het Congres wijst jaarlijks de afdeeling aan, die uit haar midden drie controleurs benoemt, over het beheer van de partijkas en van den brochurenhandel.

Deze controleurs brengen iedere 3 maanden verslag uit over den stand en het beheer van de partijkas en van den brochurenhandel. Dit verslag wordt ter kennis gebracht van de verspreide leden, afdeelingen en aangesloten vereenigingen. Zes weken voor het Congres brengen zij een jaarverslag uit; dit jaarverslag wordt gepubliceerd in het orgaan der partij.”

De *Penningmeester* toont aan dat dit voorstel zijn ontstaan te danken heeft aan de gebleken noodzakelijkheid. De tegenwoordige toestand kan niet worden gehandhaafd. Het Duitsche systeem moet hier worden ingevoerd, dat wil zeggen, dat de controleurs niet alleen hebben toe te zien of de cijfers wel kloppen, doch ook en vooral op de richtige aanwending der gelden.

Het voorstel wordt met algemeene stemmen aangenomen.

Punt 8e, luidende als volgt:

„Voor iedere provincie wordt door de afdeelingen, in die provincie gevestigd, een provinciaal vertegenwoordiger gekozen.

Deze provinciale vertegenwoordigers zijn belast met de regeling der provinciale propaganda; zij dienen hun voorstellen dienaangaande bij het Partijbestuur in.

Deze provinciale vertegenwoordigers worden gekozen bij provinciaal referendum, binnen twee maanden na het Congres.”

De *Secretaris* stelt de noodzakelijkheid van het voorstel in het licht. Het stelsel is, op grond van een vorig congresbesluit, dit jaar reeds gedeeltelijk in toepassing gebracht, doch het moet worden uitgebreid, vooral door het optreden van den ambtenaar, die met de prov. vertegenwoordigers in voortdurend contact moet blijven.

Leeuwarden en *St. Anna Parochie* zouden prov. commissies, zoo mogelijk met eenige geldelijke vergoeding, ingesteld willen zien.

De *Secretaris* zegt, dat dit later misschien mogelijk zal zijn, doch op het oogenblik nog niet. Spr. zet de zaak nogmaals uiteen en wijst er op, hoe het stelsel, vooral in Gelderland, goed gewerkt heeft. Het beste zal zijn, zoo mogelijk personen te benoemen, die over eenigen vrijen tijd te beschikken hebben.

St. Anna Parochie maakt van het uitgesproken denkbeeld een voorstel.

Schaper ontraadt de aanneming. In Groningen bestaat een commissie als die hier wordt voorgesteld, en zij geeft maar bitter weinig. Eén persoonlijke vertegenwoordiger veroorzaakt veel minder omslag en de zaken gaan er veel vlotter om.

Het voorstel-St. Anna Parochie wordt verworpen.

Dat van het P.-B. wordt aangenomen.

Troelstra erlangt nu het woord, om hulde te brengen aan het ernstige werken der afd. Utrecht, die zoo pas getoond heeft wat zij vermag, door Oudegeest aan het hoofd van de lijst uit de stembus te doen te voorschijn komen. Hij wenscht de afdeeling bij de herstemming het beste succes (*applaus*). Maar nu hebben wij het oog te richten op Haarlem. De heer Rethaan Macaré is dezer dagen bijgezet in het museum voor rechterlijke rariteiten: den Hoogen Raad (*gelach*). Daardoor moet er een verkiezing voor de Tweede Kamer plaats hebben. Er zal door onze afdeeling een goede candidaat worden gesteld en er zal goede propaganda worden gemaakt. Maar daarvoor is geld noodig. Daarom zal hier zoo aanstonds een collecte worden gehouden, die hij in de welwillendheid der aanwezigen dringend aanbeveelt. Laten wij hier de gouden en zilveren grondslag leggen voor de verkiezing te Haarlem (*applaus*).

De *Voorzitter* wijst nu als leden van het stembureau voor de verk.-P.-B. de partijgenooten *Muller*, *Pannekoek* en *Sleef* aan. De stemming zal morgen in de pauze plaats hebben.

Daarna wordt de zitting gesloten.

TWEEDE DAG.

De *Voorzitter* opent te ongeveer negen uur de vergadering en spreekt het vertrouwen uit dat de geheele agenda zal kunnen worden afgedaan. Hij deelt mede dat de collecte voor de Haarlemsche verkiezing f65.48 heeft opgebracht, en verzoekt de sprekers in de zaal zich iets meer tot het publiek te wenden, daar men geklaagd heeft over de moeilijke verstaanbaarheid van vele afgevaardigden.

Amsterdam (Sleef) wenscht namens zijne delegatie iets te zeggen over het gebeurde van gisteravond. De uitlatingen van Van der Goes hebben haar diep getroffen, vooral omdat zij van hèn kwamen. Spr. is het niet eens met alle argumenten zijner collega's. Doch men meene nu niet, dat wij gekomen zijn met geen ander doel dan het voeren van oppositie. Als wij geen jabloers zijn, dan komt dat door het strijd karakter dat onze partij heeft. Wij, Amsterdammers, hebben in de oude beweging zulke droevige ervaringen opgedaan, dat wij nogal kritisch zijn geworden. Spr. hoopt echter dat men Amsterdam niet zal aanzien als opposanten om de wille der oppositie. Ook in onze afdeeling gaat het belang van allen vóór alles (*applaus*).

De *Voorzitter* zegt dat bij niemand is opgekomen, Amsterdam te beschuldigen van opzettelijke oppositie. Kritiek wordt integendeel zeer gewaardeerd.

Aan de orde zijn nu de punten 8f en 8g, 12 en 19, luidende:

f. Het zegelstelsel worde ook ingevoerd voor de aangesloten vereenigingen.

g. De aangesloten vereenigingen betalen één cent per lid en per maand, te betalen op afgifte van maandzegels.

12. (Afd. *Hilversum*). Het zegelstelsel worde afgeschaft.

19. (Afd. *Aardswoud e. o.*) Art. 6 van de statuten worde zoodanig gewijzigd en in verband gebracht met het zegelstelsel, dat dit practisch bruikbaar is voor aangesloten vereenigingen en afdeelingen bij maandelijksche contribueering, b.v. aldus:

De contribueering aan de partijkas verschuldigd, bedraagt voor afdeelingen 60(5), voor de aangesloten vereenigingen 12(1) cent per lid en per jaar (maand).

De *Penningmeester* merkt op, dat dit nu de tweede maal is, dat afschaffing van het zegelstelsel wordt voorgesteld. Het P.-B. wenscht echter niet alleen het te behouden, doch het ook uit te breiden tot de arbeiders-kiesvereenigingen. Het stelsel is gebleken

het beste te zijn, zoowel voor de contrôle der afdeelingen-zelf als van het P.-B. op de afdeelingen. Onze inkomsten uit contributiën der afd. enz. zijn belachelijk klein. Zij worden door vrijwillige bijdragen tienmaal overtroffen. Nu is het waar dat het in het buitenland, behalve daar, waar de middelen door de coöperatie gevonden worden, vrijwel hetzelfde is; maar dat is geen reden om niet pogingen tot verbetering aan te wenden. En het beste middel is: consequente toepassing van het zegelstelsel. Men heeft het P.-B. verweten, dat het niet genoeg moeite doet om de contributiën binnen te krijgen; maar dat is onjuist. Het zijn de afdeelingen, die de schuld dragen. Zoo beweerde Amsterdam gisteren $\frac{1}{3}$ der gezamenlijke contributiën op te brengen. Maar dat is niet waar (*gelach*). De afd. heeft van de f460.— slechts f80.— afgedragen, dus ongeveer $\frac{1}{6}$. Amsterdam behoort stellig tot de beste betalers, doch Utrecht met 200 leden betaalt veel meer dan Amsterdam met 400. Dat is nu geen bestraffing die spr. uitdeelt, (*gelach*), maar Utrecht is bescheiden en die deugd dient beloond te worden (*gelach*). Haarlem is steeds de meest nauwgezette afdeeling geweest. Verbetering is echter in nagenoeg alle afdeelingen dringend noodig. En dat kan door middel van onze voorstellen. Spr. heeft twee jaren het penningmeesterschap met liefde waargenomen en dikwijls tot in den nacht er voor moeten werken. Doch nu het achter den rug is, zou hij er voor terugdeinzen het nogmaals te doen; dat werk *mag* niet langer aan een arbeider worden opgedragen. Wat nu de contributiën aangaat, die zullen, volgens ons voorstel, voor de arb.-kiesver. twee centen per jaar hooger worden; dat kan geen bezwaar zijn. De betere contrôle is dat meer dan waard. Natuurlijk moeten in verband hiermede de statutenboekjes, met gelegenheid tot het inplakken der zegels, algemeen worden ingevoerd. Wordt daaraan nu streng de hand gehouden, dan is spr. overtuigd, dat het volgend congres zal vernemen van een inkomsten-cijfer van ten minste f1000.— uit de contributiën. Het moet en zal beter worden, want als ik er niet zoo schraal inzat, zou ik mij dikwijls wel de haren uit het hoofd willen trekken over hetgeen thans verloren gaat (*hilariteit*). Spr. eindigt met een warme aanbeveling van de voorstellen—P.-B. (*applaus*).

Charlois zou wel willen weten, welk stelsel Hilversum in de plaats van het zegelstelsel wil stellen?

Hilversum bestrijdt het voorstel—P.-B., dat hij onpractisch noemt. (*Troelstra* roept: „Jullie hebt heelemaal nog geen cent betaald (*gelach*). Spr. beveelt voorstel 13 als veel beter dan het zegelstelsel. Blijft men het laatste handhaven, dan zal de partijkas er de schade van ondervinden.

De *Penningmeester* is dankbaar voor de door Hilversum gestorte tranen. Jammer maar dat het krokodillentranen zijn (*gelach*). Plichtsverzuim te willen verdedigen, door het te wijten aan het zegelstelsel, is onzin. Het door Hilversum gedane voorstel is onuitvoerbaar. Op circulaires enz. wordt door een derde der afdeelingen niet geantwoord; hoe zal het nu gaan met de contributie-staten?

Haarlem (Modoo) heeft verleden jaar een soortgelijk voorstel op den beschrijvingsbrief gebracht, doch is van zijne eerste mee-

ning teruggekomen. Spr. bestrijdt het voorstel Hilversum en betreurt het plichtsverzuim dier afdeeling. Het zegelstelsel behoort zoo krachtig mogelijk te worden toegepast.

S. D. O. V. (Rotterdam) gelooft dat de slechte wijze van inning der contributie de grootste schuld draagt. Daarin moet verbetering komen en dat kan, door, op het voorbeeld van den Bond v. Ned. Onderw., aan de penningmeesters commissies van bijstand toe te voegen.

De voorstellen van het P.-B. worden daarna met groote meerderheid aangenomen.

De Penningmeester wil nog mededeelen, dat Hilversum bezig is zijn leven te beteren en onlangs 500 zegels heeft genomen en dit jaar reeds tien gulden heeft betaald.

Een amendement van *Schiedam*, om de contributie van aan gesloten vereenigingen te brengen op $2\frac{1}{2}$ cent per maand, wordt na eenige discussie verworpen.

Aan de orde is punt 8h, luidende:

„Het aantal stemmen uit te brengen op het Congres door een afdeeling of aangesloten vereeniging, wordt berekend naar de door die afdeeling of aangesloten vereeniging gestorte contributie in de partijkas gedurende het aan het Congres voorafgaande partijjaar.”

De *Secr.* betoogt, dat het wenschelijk is het aantal stemmen dat elke afdeeling enz. uitbrengt, in overeenstemming te doen zijn met het werkelijke ledental en dat het noodig is daarop eenige contrôle te houden. Spr. zet de techniek van het voorstel uiteen. Men deelt n.l. het aantal zegels, in den loop des jaars aan de afdeelingen verstrekt, door 50 en verkrijgt aldus het gemiddelde ledental. Het voorstel heeft ook pedagogische beteekenis, omdat het tot plichtsvervulling aanspoort.

Arnhem heeft de opvoedende kracht van het voorstel wel begrepen, doch ziet er in een straf op de armoede van sommige afdeelingen. Uit dien hoofde stelt de afd. het volgende amendement:

„Indien — naar 't oordeel van 't P.-B. — de afdeeling of aangesloten vereeniging niet bij machte is geweest, haar contributie te storten, kan het P.-B. haar toch stemrecht op 't Congres verleenen.”

Amsterdam (Loopuit) betoogt dat de betrekkelijk geringe contributie der afd. Amsterdam te wijten is aan de omstandigheid dat zij, voor $\frac{7}{8}$ uit diamantbewerkeren bestaande, de huidige crisis sterk gevoelt. Amsterdam betaalt anders trouw en heeft nog in het afgelopen jaar niet minder dan 11.962 zegels genomen. Er schijnt dan ook enig misverstand te heerschen tusschen den penningmeester der partij en die der afdeeling. Een juiste contrôle geeft het voorstel echter niet. Moeten afdeelingen met minder dan 50 leden $\frac{1}{2}$ of $\frac{1}{4}$ stem hebben? Het is een dwangmiddel, waaraan toch niet de hand zal kunnen worden gehouden, al is Amsterdam er op zichzelf niet tegen.

Echten-Lemsterland meent dat het lijkt op stemmen koopen.

S. D. O. V. meent dat het voorstel onbelangrijk en ondoeltreffend is. Wil het practisch werken, dan moet de stemming bij tien- of twintigtallen leden plaats hebben.

De *Penningmeester* licht toe, dat natuurlijk iedere afdeeling met minder dan 50 leden één stem behoudt. Er moet geregeld worden gecontribueerd. Zijn de afdeelingen hulpbehoevend, dan kan subsidie uit de partijkas worden verstrekt; maar aan de verplichtingen moet worden voldaan.

Troelstra komt op tegen hetgeen door Echten-Lemsterland is gezegd, omdat de tegenstanders daaruit tegenover ons munt zouden kunnen slaan. Er is geen sprake van stemmen koopen. Doch wij willen, dat zij die stemmen, werkelijk leden zijn. En dan is de eenige maatstaf de betaalde contributie. De armste afdeeling zelfs kan nog wel een tiental zegels per maand of per week koopen en zich daardoor een stem op het congres verzekeren. De moeilijkheid van het betalen der contributie wordt vaak overdreven. Het is dikwijls meer laksheid dan onmacht. *Iets* moet althans door iedere afdeeling worden betaald (*applaus*).

Het amendement-Arnhem wordt daarna aangenomen, evenals het geamendeerde voorstel zelf.

In behandeling komt punt 8i, luidende:

„Amendementen op den beschrijvingsbrief kunnen door verspreide leden, afdeelingen en aangesloten vereenigingen minstens 3 weken vóór het congres schriftelijk worden ingediend bij den secretaris. Deze amendementen worden minstens één week vóór het congres ter kennis van de leden gebracht.”

De *Secr.* zet de wenschelijkheid van het voorstel uiteen.

Arnhem stelt het volgende amendement:

„In plaats van „3 weken” te lezen „4 weken” en in plaats van „één week” te lezen „twee weken”,

dat door den afgevaardigde wordt toegelicht.

Het amendement en het geamendeerde voorstel worden aangenomen.

Punt 8j, luidende als volgt, is aan de orde:

„De afdeelingen en aangesloten vereenigingen zijn verplicht iedere 3 maanden, n.l. 1 Januari, 1 April, 1 Juli, 1 October opgave te doen van het aantal leden; zij zijn tevens verplicht opgave te doen van de namen en adressen harer bestuursleden.

Afdelingen en aangesloten vereenigingen zijn verplicht voor ieder harer leden een exemplaar der statuten aan te schaffen, tegen betaling van 5 cent.”

In verband hiermede komt in behandeling punt 13, eerste alinea, luidende:

„Elke drie maanden doet de Secreraris eener afdeeling opgave van het aantal leden aan den Partij-penningmeester.”

Arnhem wil de aangesloten vereenigingen van de voorgestelde verplichting vrijstellen.

Utrecht wil achter het voorstel de woorden zien gevoegd „voor zoover niet aangesloten bij de partij.”

Troelstra meent dat uit het zegel moet blijken of men lid is en betaalt; die dus van beide organisaties lid is, moet noodwendig twee boekjes bezitten.

Na eenige discussie wordt het voorstel-Utrecht verworpen en dat van het P.-B. aangenomen.

Men gaat nu over tot punt 8k:

„Het Partijbestuur krijgt de opdracht de op dit en voorgaande congressen genomen besluiten, de organisatie betreffende, in een Huishoudelijk Reglement op te nemen; verder de noodzakelijk geworden wijzigingen in de Statuten aan te brengen en daarop de Koninklijke goedkeuring aan te vragen.”

Dit voorstel wordt zonder discussie aangenomen.

Om weer wat afwisseling te geven, wordt nu overgegaan tot behandeling van punt 44, luidende:

(Afd. Groningen). „Het Congres spreke zich uit over het aanhangige wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 240 en 243 der Gemeentewet, regelende de heffing van de plaatselijke inkomstenbelasting.”

Partijgenoot *P. L. Tak* voert hierover op verzoek van het P.-B. als inleider het woord.

Met een korte verwijzing naar de in 1897 op voorstel der ministers Van Houten en Sprenger van Eyk aangenomen nieuwe verhouding tusschen rijks- en gemeente-financiën, vestigt spr. er de aandacht op, dat de rijksuitkeering en de in de bedoelde regeling voor de gemeente geoorloofde heffingen in verreweg de meeste, en vooral in de meest bevolkte gemeenten de noodzakelijkheid van eene inkomstenbelasting niet wegnemen. De grenzen trouwens, binnen welke zodanige belasting zou mogen worden geheven, werden in de wet van 1897 afgebakend.

Deze regeling was in de rijksuitkeering zeker eene verbetering bij den vroegeren toestand, toen het Rijk, dat aan de gemeenten de accijnsen had verboden, en haar telkens, door haar met de uitvoering van wetten te belasten, nieuwe uitgaven oplegde, alleen eene sedert 1885 op een vast cijfer bepaalde som uit de personeele belasting en de bekende toelage voor lager onderwijs uitkeerde. De ervaring moet leeren of de formule der rijksuitkeering zoo gekozen is, dat zij in evenredigheid der kosten die zij bestrijden wil, zal stijgen.

Ten opzichte van de inkomstenbelasting werden in 1897 de gemeenten aan een knellenden band gelegd. Terwijl zij thans vrij zijn in het bepalen der progressie, werd deze in de wet beperkt tot het zoogenaamde Benthamsche stelsel. Dit bestaat in het voorschrift dat men van alle inkomens, om tot het belastbaar inkomen te geraken, een vaste som aftrekt voor noodzakelijk levensonderhoud, en van het alzoo verkregen belastbaar inkomen een gelijke percentage treft. Men verkrijgt dan eene progressie, in de laagste klassen wel stijgend, maar in de hoogere nagenoeg niet.

B.v. bij f 200 aftrek en een heffing van 4 percent, betaalt een totaal inkomen van f 300 1.33 percent.

„ - 800 reeds . . . 3 „

„ - 1500 3½ „

En dan gaat het tot de hoogste inkomens langzaam, bij tienden, honderdsten en duizendsten van percenten stijgen, om de volle 4 percent nooit te bereiken.

Een ander voorbeeld: bij f 600 aftrek en 4 percent heffing:
 een totaal inkomen van f 700 0.57 percent.

„ - 1000 1.6 „

„ - 3000 3.2 „

„ - 5000 3.52 „

Het scherp oog van den wiskundige neemt verder telkens stijging waar, maar voor de beurs van den belastingschuldige van groot inkomen is zij nagenoeg onvoelbaar.

Niet alleen is in hetgeen men wel eens ons belastingstelsel wil noemen, ter wille der in theorie hooggeprezen heffing naar draagkracht een sterke progressie der gemeente-belasting een noodzakelijke aanvulling, maar tal van gemeenten kunnen haar niet missen. Zij protesteerden tegen de wet die op 1 Januari 1901 zoude worden ingevoerd. De ministers hadden op hare belangen minder nauwkeurig gelet, beheerscht als zij waren door het streven om den „jacht op groote fortuinen” tegen te gaan en door een zachtmoedig gevoel van deernis voor hen, „die naar hun eigen oordeel onbillijk waren aangeslagen”.

Het feitelijk resultaat, hiermee te verkrijgen en ook wel beoogd, is in de gemeenten: bezuiniging tot het allernoodigste of minder, op straffe van eene hooge heffing van de kleine inkomsten, die op hare beurt weer de massa der kiezers zou stemmen tegen de ontwikkeling der gemeentetaak.

Er kwam verzet uit de gemeenten; de heer Heer Van Houten vertrok, de heer Borgesius kwam en geeft in een nieuw ontwerp . . . een stelsel-Pierson.

Waar komt het nieuwe ontwerp feitelijk op neer?

I. Alle deelen van het inkomen worden belast op hun werkelijk zuiver bedrag. Dus de gemeenten missen de vrijheid die ze thans hebben, om de inkomsten uit kapitalen die duurzaam zijn, zwaarder te belasten dan die uit arbeid, welke vaak met den kostwinner te niet gaan. Deze voorstanders van sparen en levensverzekering houden met de voorzorgspremie in hun belastingheffing geen rekening. Dit karakteriseert al dadelijk het ontwerp en de bron waaruit het komt. Maar het is niet het eenige kenmerk van dien aard.

II. Voorgescreven is aftrek van eene *gelijke* som voor noodzakelijk levensonderhoud in *alle* klassen.

Aftrek voor kinderen is geoorloofd, mits in *alle* klassen op *gelijke* voet.

Dit is vasthouden aan het Benthamsche stelsel, met het gevolg, dat, nu de aftrek bij groote inkomens geen zin heeft, noodeloos een groote som aan het totaal der belastbare inkomens wordt onttrokken. Ter wille van de wiskunstige formule zal men van een belastbaar inkomen van f 50.000 enkele honderden guldens vrij van belasting laten, omdat de bezitter die „noodzakelijk” voor zijn „levensonderhoud” behoeft. En dit om de eenige reden, dat anders een progressie-schaal in de wet komt, die in de hogere klassen geen wezenlijke progressie meer bevat.

Het is een lust voor de wiskunde om die rij cijfers te zien, eerst snel, dan met telkens kleinere verschillen opklimmende, om

nooit hun doel, het cijfer van het heffingspercent, te bereiken. Maar het is geen lust voor den belastingbetaler van geringe mid-delen, om te zijnen koste aldus de groote inkomens beschermd te zien door de wet.

III. Het heffingspercent is voor alle inkomens gelijk, behoudens vrijheid tot afwijking in dien zin, dat van elke toeneming van het belastbaar inkomen, d. w. z. van een verschil van eene klasse met de onmiddellijk voorafgaande, een stijgende percentage kan worden geheven.

Men krijgt dan b.v. deze schaal, bij vrijstelling van f 400.— en 4 percent heffing:
Inkomen. Belastbaar. Toeneming. Heffing v/d. toene- Heffing v/h. bel.
ming in percenten. inkom. in perc.

f 500.	f 100.	f 100.	1	0.2.
- 600.	- 100.	- 100.	1.1	1.05.

En zoo verder volgens eene berekening, die nu gemakkelijk te maken is.

Mocht men zoo doorgaan, er ware met het ontwerp nog wel wat te doen, al blijft het stelsel theoretisch en practisch gebrekkig. Maar de ministers waken.

De toepassing van deze progressie is veroorloofd onder twee niet te ontkomen voorwaarden, even zoovele dammen, opgeworpen door het sociaal-bezorgde ministerie tegen de „jacht op groote fortuinen”, voor hen als voor Van Houten-Van Eyk, een sociale gruwel.

Deze voorwaarden zijn:

A. Geen toeneming mag zwaarder worden belast dan met tweemaal het percentage geheven van een belastbaar inkomen, gelijk aan den kleinsten aftrek (dus kinder-aftrek blijft buiten rekening) voor noodzakelijk levensonderhoud.

Stel dus f 800 werkelijk inkomen en f 400 vrijstelling; belastbaar inkomen dus f 400. Als daarvan wordt geheven $1\frac{1}{2}$ percent schijnt de betaling van f 6 voor f 800 inkomen niet te laag. Maar dan mag geen enkele verdere toeneming van het inkomen met meer dan 3 percent worden belast. En dit heeft het—wiskunstig—gevolg, dat het maximum der gansche heffing, tot de hoogste vermogens toe, niet alleen niet boven drie percent mag komen, maar dat het dit cijfer zelfs niet bereiken kan. Hebben de gemeenten noodig, dat het maximum tot het werkelijk niet hoog bedrag van 6 percent wordt opgevoerd, dan moet van f 800 al drie percent van het belastbare worden geheven en stijgt de betaling van dit inkomen van minimale draagkracht van f 6 tot f 12. Dit is een boete voor wie het in de gedachte mocht komen onder dit ministerie „een jacht op de groote fortuinen” te organiseeren. De progressie die tot redelijke heffing van de groote vermogens kan leiden, wordt gestraft met hooge heffing van den kleinen man en dus verhindert.

De ontworpen regeling werkt volkomen automatisch. De gemeentelijke fiscus wordt de tientjes van den millionair niet machtig, als hij niet den gulden van den arbeider in de gleuf van den automaat werpt.

B. De tweede dam.

Het percentage van toenemingen mag niet meer stijgen, wanneer het belastbaar inkomen zevenmaal den kleinste aftrek bedraagt.

De toelig is deze. Het Benthamsche element in het stelsel veroorzaakt eene aanvankelijk sterke, allengs in kracht verminderende progressie. Deze bepaling *B* zorgt er voor, dat de sterkere progressie alleen werkt in de lagere en de laagste serie der middelbare inkomens, doch dat al wat daarboven is enkel getroffen wordt door de Benthamsche progressie, die eigenlijk op die hoogte geene progressie meer is.

Bij *f* 400.— aftrek mag de versterkte progressie niet verder werken dan tot *f* 2800.— belastbaar of *f* 3200.— werkelijk inkomen.

In dit met buitengewone list ter bescherming van de groote inkomens samengestelde ontwerp vindt men dus:

a. eene automatische verhindering van een hoog maximum der progressie;

b. eene op gelijke wijze ingerichte verhindering dat de versterkte progressie-schaal verder zal werken dan de middelbare inkomens.

In beide bepalingen komt uit: de voorbedachte en stelselmatige bescherming van de hooge inkomens, en de zorg dat de gemeente voor sociale doeleinden haar budget niet zal verhoogen.

In absoluten zin beschouwd is zulk eene regeling voor de S. D. A. P. natuurlijk onaannemelijk. Zij strijdt zoowel tegen het partijprogram als tegen het gemeente-program.

Maar, we kunnen ten opzichte van wetgeving in het algemeen en vooral tegen ontwerpen uit het kamp der tegenpartij, de zaken niet altijd in absoluten zin beschouwen.

Wat zullen de gevolgen zijn?

I. Van aanneming.

De gemeenten, althans de meesten, zullen zich in dit keurslijf ongeveer kunnen schikken. Zij zullen kunnen uitkomen. Maar voor ons program van gemeentezorg is de deur gesloten. Elke meerdere uitgaaf wrekt zich op het belastingcijfer van den kleinen man, dus op de meerderheid der kiezers. Dit is het diabolische karakter van den list der automatische inrichting. De allengs beter opkomende, socialistisch gestemde kiezers worden aan den ketting gelegd. Onze leden in de gemeenteraden kunnen zich bepalen tot theoretische beschouwingen. Willen wij de belasting der vermogenden verhoogen, dan gaat het minimum meê in de hoogte. En het ergste is dat deze toestand, omdat de begrootingen wel sluitend te maken zijn, jaren lang kan duren.

II. Bij verwerping.

A. Invoering van het stelsel-Van Houten. Dit geeft voor vele gemeenten ernstige moeilijkheden en treft de kleine en middelbare inkomens nog scherper dan het ontwerp-Borgesius.

Dit zou een sterk verzet uitlokken. De heffing wordt te drukkend, de kwade posten vermeerderen, de begrootingen zijn moeilijk sluitend te maken. Tegen dit stelsel vinden wij bondgenooten in allen die met de toepassing der belasting hebben te

maken. Een zoo straf breken met hun gansche verleden, meent de spreker, heeft men nog niet van de heeren Borgesius en Pierson te verwachten.

B. De invoering wordt uitgesteld; de gemeenten behouden voorloopig vrijheid, en bij de verkiezingen spreken wij elkaar nader.

Genaderd tot het formuleeren zijner conclusie, zegt referent, dat hij niet wenscht aan te dringen op eene beslissing van het Congres door stemming, na het aanhooren van deze korte uiteenzetting. Naast algemeene bezwaren die hij heeft tegen een directen lastbrief aan de Kamerleden betreffende bepaalde voorstellen, komt het hem zeker niet wenschelijk voor omtrent dit ontwerp, waarover het afdeelvingsverslag reeds is uitgebracht, onze mannen in de Kamer de handen te binden.

Zijne conclusie luidt:

1°. dat het stelsel Borgesius-Pierson stelselmatig en automatisch zelfs het streven der gemeenten naar eene billijke heffing van de groote inkomsten verbiedt en de kleine inkomens onmatig zwaar belast;

2°. dat het stelsel-Van Houten wel nog slechter is, maar dat de invoering niet is te vreezen;

3°. dat mocht onverhoopt deze invoering plaats hebben, de dan te wachten felle en open strijd voor de zelfregeering der gemeenten (behoudens voorzorgen tegen uitersten) in het opzicht der progressieve heffing is te verkiezen boven een, zelfs onder protest, zich neerleggen bij het ontwerp-Borgesius-Pierson;

4°. dat om deze redenen de S. D. A. P. tegenover laatstgenoemd voorstel niet anders dan een afwijzende houding kan aannemen.

De Voorzitter dankt Tak voor zijn uitstekende uiteenzetting, waardoor velen een helder inzicht in deze lastige kwestie zullen hebben gekregen.

Schaper sluit zich volkomen aan bij hetgeen Tak heeft gezegd. Minister Borgesius had van de Kamer uitstel van invoering der wetwijziging-Van Houten moeten vragen en dan afwachten of de volgende verkiezingen wellicht niet een meer democratische Kamer hadden in het leven geroepen. (Tak zegt: „Borgesius wil dat wel”) (gelach). Borgesius gaat in dit ontwerp niet verder dan met zijne amendementen, toen de desbetreffende voorstellen-Van Houten in behandeling waren. Die amendementen waren echter bedoeld om bij de toen conservatieve meerderheid ingang te kunnen vinden. Laat het congres echter geen wenschelijkheid uitspreken. Misschien kan er door amendeering nog heel wat aan het voorstel verbeterd worden. Uitstel zien te verkrijgen is echter het beste.

Troelstra brengt den inleider eveneens dank voor zijne keurige uiteenzetting. Meer dan ooit is het nu gebleken, dat spr. en zijne collega's zich sterk zullen moeten weeren, om te zorgen dat de gemeenten de duimschroeven niet al te zwaar worden aangelegd en de kleine man niet al te zeer gedrukt wordt. Maar laten nu de „kleine luyden” van alle partijen eens goed opletten, laten zij de discussiën in de Kamer over dit ontwerp eens goed volgen, opdat zij eens gaan inzien welke houding hunne vertegenwoordigers, mannen als Lohman, De Visser, enz. innemen. Toen de

woningwet werd ingediend, verdedigde Lohman in *De Nederlander* zeer sterk de vrijheid der gemeenten, die niet gedwongen mochten worden tot het bouwen van goede woningen. Zal hij er nu ook zoo krachtig tegen protesteeren, dat men de vrijheid der gemeenten op belastinggebied aanrandt? Zoolang de arbeiders geen sociale eischen stelden, hebben de bezitters nooit eenig kwaad gezien in de vrijheid der gemeenten op dat stuk. Nu echter wil men het sociale streven dooden, door de belastingen zoo zwaar mogelijk op de minvermogenden te laten drukken en dus iedere poging tot sociale hervorming impopulair te maken (*applaus*). Als het volk betere woningen wil, dan mag de gemeente *niet* gedwongen worden die te bouwen. Maar de gemeente moet *wel* gedwongen worden hen het zwaarst met de belastingen te treffen, die het minste kunnen dragen. Borgesius, die totnogtoe vastzat aan De Beaufort, zit nu ook vast aan Pierson. Van Houten was en is in de Kamer het reactionaire spook. Als men 's mans naam uitsprak, werd er gelachen, want de heeren zijn tegenwoordig o, zoo vooruitstrevend. Maar het ontwerp van den vooruitstrevenden Borgesius moge al in den vorm anders zijn, in wezen is het even reactionnair als het maaksel van Van Houten. En ten slotte wil spr. er nogmaals op wijzen, dat nu de kleine lieden van alle partijen eens goed moeten opletten, hoe hunne kampioenen zich ten opzichte van dit ontwerp zullen gedragen (*luid applaus*).

De *Voorzitter* brengt hierna nogmaals dank aan den inleider en sluit de discussie over het onderwerp.

W. *Helsdingen* vraagt en krijgt het woord over een zaak buiten de agenda. Hij leest het volgende stukje voor uit het verslag in *Het Handelsblad* van dienzelfden morgen, van de jaarvergadering van het Alg. Ned. Werkliedenverbond:

„De heer Kouw proteseert tegen deze laatste woorden van den heer Nolting; het C. B. heeft de Liberale Unie volstrekt niet naar de oogen gezien. Het Verbond heeft steeds willen voorkomen dat de werklieden dom worden gehouden, zooals de clericalen het willen. Om tot onmiddellijke herziening te komen, zou men de steun der S. D. A. P. moeten hebben en de leiders dier partij vertrouwt spr. niet; zij die altijd afgeven op de clericalen, die het volk willen dom houden, hebben dat zelf gewild door te stemmen tegen de Leerplichtwet. Ook bij hen willen de heeren heerschen en de werklieden dom houden.”

Spr. is een ware proletariër en voelt alle liefde voor zijn klassegenooten; doch vaak bedroeft hem het lage peil waarop velen hunner nog staan. Hij voelt zich treurig aangedaan als hij een arbeider ziet die zich bedronken heeft, of die door onderkruiperij zijn makkers verraadt. Nu begrijpt men hoe ontstemd hij zich gevoelt over Kouw, die zich verlaagt tot spreekbuis van het groote gespuis (*luid applaus*). Al krijgen dergelijke lieden ook een hap meer dan een ander arbeider, zij krijgen toch meteen de verachting hunner lastgevers. Liederen als Kouw hooren thuis in een museum van narigheden (*gelach*). Hier wordt door een arbeider, die voor de bezittende klasse hand- en spandiensten verricht, gezegd dat wij de arbeidende klasse dom willen houden; en daartegen moet

krachtig worden geprotesteerd. Want het is niet waar, wat deze renegaat gezegd heeft, dat de heeren de baas willen spelen in onze partij. Spr. is heusch niet zoo heel meegaand; en al kan hij niet altijd alles goedkeuren dat in de partij geschiedt, het moet toch geproclameerd worden als een ellendige leugen, dat bij ons de heeren de baas spelen. Hij hoopt dat zijn protest ook in de pers zal worden opgenomen. En de leden der afd. Leiden drukt hij op het hart, Kouw meer dan ooit in de kijkers te houden (*langd. applaus*).

Utrecht stelt voor, Kouw telegrafisch uit te dagen, zijne woorden in een openbare vergadering te herhalen.

De *Voorzitter* meent echter dat wij het bij het uitgesproken protest gerust kunnen laten en de zaak verder in handen stellen van de afd. Leiden, waarna hij het incident gesloten verklaart.

Onderwijl heeft de stemming plaats voor 4 leden van het P.-B. Aan de orde zijn punten 10 en 11, luidende:

10. Wijziging van art. 10 der Statuten, als volgt:

„Iedere afdeeling en aangesloten vereeniging en ieder verspreid lid, heeft het recht voorstellen voor den beschrijvingsbrief voor het congres in te dienen. Zij worden evenwel dan slechts op den beschrijvingsbrief geplaatst, wanneer zij door ten minste 5 afd. of aangesloten vereenigingen gesteund worden.”

11. Wijziging van art. 12 der Statuten, als volgt:

„De voorstellen voor den beschrijvingsbrief moeten minstens 6 weken voor het congres bij de afdeelingen bekend zijn. Binnen 14 dagen hierna moeten de afdeelingen en aangesloten vereenigingen aan den algemeenen secretaris bekend maken, welke voorstellen zij steunen. De volgorde der punten op den beschrijvingsbrief wordt aangewezen door het aantal afdeelingen en aangesloten vereenigingen, waardoor zij respectievelijk gesteund worden.”

De *Secretaris* ontraadt aanneming, omdat de voorstellen onpractisch en absoluut onuitvoerbaar zijn. Misschien is het later mogelijk dergelijke maatregelen te nemen, maar nu nog niet.

Leeuwarden (afd. en arb.-kiesver.) verdedigen de voorstellen.

De *Secretaris* wijst nogmaals op het onpractische, waarna de voorstellen worden verworpen.

Punt 15: (Afd. *Helder*.) „Het congres drage het Partijbestuur op eene vaste jaarlijksche som uit te trekken tot het vormen van een bibliotheek.”

Schaper zegt, dat het voorstel heel sympathiek is en erg mooi lijkt. In de praktijk heeft het echter niet de minste waarde. In de eerste plaats onbreken de middelen om vast jaarlijks een som uit te trekken. Maar bovendien zouden alleen die leden er voordeel van kunnen trekken, welke wonen in de plaats waar het D. B. en de redactie gevestigd zijn. Er is reeds een kleine bibliotheek, maar die is reeds lang door de redactie in de wacht gesleept, die er dan ook het meeste behoefte aan heeft. Men doe liever zijn best om in eigen omgeving boekeringen op te richten.

Melchers zag gaarne post-colportage ingevoerd, op de wijze als die in den Protestantenvond bestaat, waar men door middel van advertentiën literatuur ter lezing aanbiedt.

Charlois wenscht dat boeken verstrekt worden aan diegenen,

welke door hunne afdeelingen worden aangewezen als te zijn arbeiders met aanleg.

De *Voorzitter* merkt op, dat dit toch geschiedt. Daarvoor behoeft het congres geen machtiging te geven.

Helder betoogt nog dat het voorstel wel uitvoerbaar is.

Bij stemming wordt het voorstel verworpen.

Punt 16 wordt ingetrokken en punt 17, als niet voldoende ondersteund, van de agenda afgevoerd.

Punt 18 luidt: (*Arbeiders-Kiesvereeniging Leeuwarden*) „Het Congres besluite, dat punten, die het vorige Congres wegens gebrek aan tijd van de agenda zijn afgevoerd, en dus niet zijn behandeld en weer op de agenda zijn geplaatst, het eerst moeten worden behandeld.”

Polak bestrijdt dit voorstel. In den regel blijven slechts de min-gewichtige punten onafgedaan. En nu zou het toch dwaas zijn, die punten op het volgende congres te stellen vóór misschien zeer gewichtige aangelegenheden. Nemen wij een voorbeeld. Op het volgend congres zullen wij ons verkiezings-program voor de verkiezingen van 1901 hebben vast te stellen. Maar als het voorstel werd aangenomen, dan zouden wij ons eerst moeten wijden aan den oudbakken kost, die van dit congres is overgebleven om dan misschien geen tijd te hebben, het program te behandelen. Men moest zich wel tweemaal bedenken, alvorens dergelijke flauwe kul op de agenda te brengen, waarmede de tijd van het congres wordt zoek gemaakt (*gelach en applaus*). Aanbeveling zou het verdienen, als voortaan het congres begon met vast te stellen welke punten der agenda den voorrang zullen hebben (*applaus*).

Leeuwarden verdedigt het voorstel, terwijl *Amsterdam* (Hermans) protesteert tegen uitdrukkingen als „flauwe kul.”

Bij stemming wordt het voorstel verworpen.

Nu wordt de uitslag der verkiezing bekend gemaakt, als volgt: Troelstra 64, Schaper 67, Melchers 67, Cornélie Huijgens 37, Spiekman 28, Gorter 21, Van Kuijkhof 21, Wibaut 10, Van der Goes 4 stemmen. De drie eersten zijn dus gekozen, terwijl tusschen Cornélie Huijgens en Spiekman een herstemming moet plaats hebben.

De *Voorzitter* deelt mede, dat Fortuijn een aantal bladen heeft meegebracht, die ter beschikking der afgevaardigden worden gesteld, om ze op de thuisreis te verspreiden.

Punt 19 vervalt.

Punt 20 luidt:

(Afd. *Meppel*). „Uitslagen der te houden referendums worden volledig vermeld in het partijorgaan.”

De *Secretaris* zegt, dat tegen het voorstel op zichzelf geen bezwaar kan bestaan. Maar het aantal stemmen dat in den regel bij het referendum wordt uitgebracht, is zóó gering, dat men er zich eigenlijk voor schaamt het te publiceeren. Het is daarom beter de volledige uitslagen aan de afdeeling-secretarissen mede te deelen.

Bij stemming wordt het voorstel verworpen.

Punt 21 wordt van de agenda afgevoerd en punt 22 luidende: (Afd. *Groningen*). „Het Congres bepale, dat alle afdeelingen en

aangesloten kiesvereeningen der partij zich van 1 Mei of 1 Juni verplichten minstens één abonnement op het Dagblad te nemen, en dat nummer zoo mogelijk te bewaren in het archief der organisatie, opdat alle aangesloten vereeningen in kennis komen met de besluiten der partij," zonder discussie aangenomen.

In behandeling komt punt 23:

„Het Partijbestuur zorge, dat van elk Congres een *officieel verslag* in brochure-formaat, gecorrigeerd door de voornaamste sprekers zelven, ongeacht het verslag in het orgaan der partij, wordt opgemaakt en verkrijgbaar gesteld."

De Voorzitter stelt voor, dit zoodanig te wijzigen, dat de correctie der belangrijke redevoeeringen op verzoek der sprekers door dezen kan worden verricht.

In dien zin gewijzigd wordt het voorstel aangenomen.

Nu is aan de orde punt 24:

(Afd. Amsterdam). „Het Congres enz., besluit, dat voor geen functie of betrekking in de partij iemand kan benoemd worden, die niet minstens één jaar lid der partij is."

Schaper zegt dat het voorstel in theorie wel aardig lijkt, doch in de praktijk niet opgaat. Wij zijn nog een jonge partij en beschikken niet over al te veel goede krachten, zoodat wij niet zoo heel kieskeurig moeten zijn. Het benoemen in functies van lieden, die nog slechts korten tijd deel uitmaken der partij, wordt vaak door de omstandigheden geboden. Bovendien is het voorstel eigenlijk tendenzieus. Men kan immers op elk Congres kritiek uitoefenen, ook op de benoeringen door het P.-B. gedaan. En het zou veel te gewaagd zijn, om bijv. te gebieden dat bekwame lieden uit de vakbeweging, die tot ons komen, gedurende een jaar van alle mogelijke functies in de partij buitengesloten moeten worden.

Amsterdam (Levita) handhaaft het voorstel. Wat hier wordt aangeboden, bestaat reeds ten halve, door het besluit van een vorig congres nopens de Kamer-candidaturen. Men moet toch maar niet iedereen zóó maar een functie kunnen opdragen, die onzen strijd nimmer heeft meegestreden. Men lette maar eens op de benoeming van Reyndorp tot tijdelijk redacteur van het oude orgaan. Het P.-B. zal straks waarschijnlijk met uitstekende redenen voor die benoeming komen (*gelach*), maar toch was zij niet in den haak. En later gebeurde nog erger bij de samenstelling der redactie van het dagblad. Al zouden wij door de aanneming van het voorstel wel eens een goede kracht moeten missen — in Godsnaam! Eén uitzondering wil spr. maken, en wel voor leden van den Soc.-Bond als die organisatie zich *en bloc* bij ons aansluit (*applaus*).

Troelstra zegt, dat Levita er zooeven van sprak, dat er „gezonde toestanden" moesten komen in onze partij. Maar het is het beste blijk van de „gezondheid" onzer partij dat zij groeit, dat steeds nieuwe elementen zich tot haar voelen aangetrokken. En als daar goede krachten bij zijn, moeten wij die zoo spoedig mogelijk in dienst stellen; en dáárom reeds is het voorstel onaannemelijk. De voorstellers zelf beginnen trouwens reeds uitzonderingen te maken voor de leden van den Soc.-Bond. Maar waarom zich dan verzet tegen de benoeming van Reyndorp, die een lid van den S.-B. was?

Neen, zegt Amsterdam, alleen als er fusie tot stand komt, willen wij de Socialistenbonders onmiddellijk als partijgenooten beschouwen. Maar zijn dan de mannen uit den S.-B., die strijd voor die fusie voerden in hunne organisatie, en toen zij het doel niet bereikten den moed hadden zich individueel bij ons aan te sluiten, minder voor ons waard? (*Applaus.*) Men hebbe van deze dingen toch geen te bekrompen opvatting. Onze partij is grooter dan onze uitwendige organisatie. Er zijn vele medestanders, die door omstandigheden gedwongen zijn buiten het partijverband te blijven. Veranderen nu die omstandigheden en komen zij tot ons, dan moeten wij zoodra mogelijk van hunne diensten gebruik kunnen maken. In het voorstel ligt ook een zeker wantouwen tegen het P.-B. Spr. wil de vraag stellen: Wat denkt gij toch eigenlijk wel van uw partijbestuur? Men behoeft geen blind vertrouwen te stellen in dat college. Maar men dient toch ten minste te beseffen, dat het weet wat het doet en van toestanden en personen toch wel ten minste evenveel zal weten, als de eerste de beste kwajongen uit de partij, die met een groot woord aan het kritiseeren gaat. Bovendien is het éénjarig lidmaatschap volstrekt geen waarborg, dat men uitsluitend lieden met zuivere bedoelingen in de diverse functiën zal krijgen. De geest van dit voorstel behoort dan ook niet bij het standpunt waarop de partij thans staat. Vroeger, toen wij van alle kanten op het hevigst bestookt werden en een klein groepje vormden, moesten wij ons wel nauw aaneensluiten en de grenzen eng trekken. Doch nu de begripsverwarring omtrent ons en andere zich socialisten noemende lieden en groepen vrijwel uit de wereld is, bestaat die noodzakelijkheid niet meer. Er zijn bv. in den Socialistenbond lieden, die, ook zonder dat een fusie tot stand komt, ons vertrouwen verdienen en bijv. onmiddellijk en met gerustheid voor de Tweede Kamer zouden kunnen worden gecandideerd. Men neme dus geen bekrompen standpunt in en stelle een weinig vertrouwen in het zelf-gekozen Partijbestuur (*applaus*).

Amsterdam (Levita) kan niets onderschrijven van hetgeen Troelstra zooeven heeft gezegd. Amsterdam bedoelt volstrekt geen wantrouwen in het P.-B. uit te spreken. Integendeel, de afdeeling is gaarne bereid een votum van vertrouwen in dat college te stellen. Men herinnere zich echter de woorden van Bebel: „de democratie is het georganiseerde wantrouwen.” Spr. heeft maar één opvatting van het woord „partijgenoot” en dat is: een aangesloten lid. Als daaromtrent andere opvattingen zouden worden gehuldigd, zal men de propaganda zeer sterk bemoeilijken (*applaus*). Troelstra wil de partij snel zien groeien. Nu, wij ook. Maar men moet niet pogen de dingen te forceeren. Wij kunnen waarlijk toch wel tevreden zijn over hetgeen wij in enkele jaren hebben tot stand gebracht en wij bezitten ook nog vrij wat geschikte krachten in ons midden. Het is waar: enkele tot ons gekomen leden van den S.-B. hebben strijd moeten voeren om zich van den ouden bond los te kunnen scheuren. Maar tal van arbeiders hebben vrij wat meer en wat ernstiger moeten strijden, om de partij te maken tot hetgeen zij nu is (*applaus*). Aaneensluiting moet voor ons nog

steeds het parool zijn, want onze partij is het anarchisme in ons land nog lang niet de baas. Er zijn ook onder de zich noemende anarchisten, vooral buiten Amsterdam, nog heel wat lui, die eigenlijk partijgenooten van ons zijn, doch die door de oude Domein-vereeniging van ons verwijderd blijven (*applaus*). Werkelijke eenheid met den S.-B. is trouwens toch reeds onmogelijk gemaakt, daar de officiële vertegenwoordiger van den Bond, nl. Van der Zwaag, toen fusie in het uitzicht werd gesteld, onmiddellijk uit den Bond is getrokken. Alleen dus als fusie tot stand komt, kunnen wij de Socialistenbonders onmiddellijk als partijgenooten beschouwen (*applaus*).

Rotterdam is tegen het voorstel. De afd. Amsterdam is trouwens ook niet zoo consequent met de doorvoering harer beginselen in deze, daar zij indertijd Hermans tot afd.-bestuurder heeft benoemd, toen hij nauwelijks drie weken lid der partij was (*gelach*).

W. Helsdingen vraagt en erlangt het woord, om voornamelijk de opvatting van Troelstra te bestrijden. Hij is het eens met Amsterdam. Men hebbe toch geen égards voor de lui die eerst bij ons komen als er baantjes zijn. De „intellectueelen” komen op de centen los; als zij werkelijk voor de zaak iets voelen, laten zij dan ook eens hun bestaan wagen, zooals tal van arbeiders hebben gedaan. Er hangt hier een schild aan den wand, waarop staat: „Volgt de roode vaan!” „Jawel,” zeggen de intellectueelen, „maar op 5000 pas” (*applaus*).

Troelstra betoogt, dat het P.-B. er heusch niet op uit is baantjes-jagers ter wille te zijn; het kan en zal ieders motieven weten te beoordeelen. Spr. waardeert de opvatting van Helsdingen. Maar zij die zich niet bij ons aansloten, zijn niet altijd verre gebleven uit vrees voor hun broodje. Er zijn ook, die langen tijd niet begrepen, dat toetreden tot de partij noodzakelijk was, doch onverwijld toetraden toen dat begrip bij hen levendig werd. En als zulk een gebeurtenis nu niet precies twaalf maanden geleden is, moet dáárom dan een goede kracht worden ongebruikt gelaten? Spr. geeft het congres ernstig in overweging het voorstel niet aan te nemen.

In stemming gebracht, wordt het voorstel aangenomen met 48 tegen 27 stemmen.

De uitslag der herstemming wordt nu bekend gemaakt; gekozen blijkt te zijn Cornélie Huygens, met 44 stemmen, terwijl op H. Spiekman 35 stemmen waren uitgebracht (*applaus*).

Punt 25, luidende:

(Afd. *Naarden-Bussum*). „Art. VI van het Strijdprogram worde gewijzigd als volgt:

„Afschaffing van het militaire stelsel. Beslissing van internationale geschillen langs scheidsrechterlijken weg,”

wordt op voorstel van den *Voorzitter* uitgesteld tot het volgende congres, wanneer het verkiezings-program zal worden vastgesteld.

Daarna wordt de zitting geschorst tot 's namiddags twee uur.

MIDDAGZITTING.

De *Voorzitter* heropent te 2.15 het congres.

Aan de orde is het financiëele verslag van *De Sociaaldemokraat*. De *Voorzitter* zegt, dat hierbij ook opmerkingen over het nieuwe blad kunnen worden gemaakt. Nu het de laatste maal is, dat Helsdingen hier rekening en verantwoording als administrateur komt afleggen, voelt hij zich gedrongen hem hier dank en hulde te brengen voor hetgeen hij gedurende al die jaren dat hij het beheer van het blad voerde, heeft gedaan (*applaus*).

Winschoten (Kenther) heeft aanmerkingen op de gebrekkige expeditie van het Dagblad. Dit heeft tot gevolg, dat vele nieuwe abonnés weer bedanken. Daarin moet noodwendig verbetering komen, wil het bestaan van het blad niet ernstig gevaar lopen.

Hermans, die een poosje de adm. geholpen heeft, zegt dat Helsdingen aan deze dingen geen schuld heeft. Fortuyn werd te midden der ergste drukte ziek en toen moest Helsdingen een dubbele taak verrichten. Maar verder bedenke men, dat alle nieuwe dagbladen aanvankelijk gebreken in de expeditie vertoonen, die langzamerhand genezen worden.

Polak deelt, als secretaris der Commissie van Beheer van het Dagblad, mede, dat men nu op het oogenblik niet al te precies moet letten op de expeditie. Men verlieze niet uit het oog, dat de beslissing omtrent het uitgeven van het blad zeer kort vóór den datum van verschijnen viel. Er was dus niet veel tijd om alles behoorlijk op pooten te zetten. Bovendien scheen Fortuyn niet dadelijk het juiste inzicht te hebben in den omvang der werkzaamheden en van zijn taak, terwijl hij tot overmaat van ramp op het kritiekste moment ziek werd. De Commissie trad toen, met behulp van Helsdingen, handelend op en deed wat zij kon. Met inspanning van alle krachten werd toen alles zoo goed mogelijk geregeld en nu kan spr. toezeggen, dat in den loop dezer week nog, alles behoorlijk in orde zal zijn. — Heeft men nu klachten over slechte bezorging door de post, dan klage men aan het plaatselijk postkantoor en als dat niet helpt, zende men de bewijsstukken aan de directie.

Middelburg klaagt er over, dat in de marktberichten geen graan-noteeringen zijn opgenomen.

Troelstra zegt toe dat daarin zal worden voorzien.

Arnhem wenscht dat een post-editie worde uitgegeven, opdat de abonnés buiten Amsterdam het blad even vroeg zullen hebben als *Het Volksdagblad*.

Utrecht wenscht te weten hoe de correspondenten worden benoemd, door de redactie, of met medewerking der afdeelingen?

Troelstra bedankt voor de gegeven wenken. De redactie zal steeds gezonde opmerkingen gaarne aanvaarden. Aan Utrecht antwoordt spr., dat de correspondenten in het algemeen worden benoemd door de redactie, omdat het niet alleen geldt het leveren van correspondenties omtrent het partijleven, doch ook berichten van algemeenen aard. Wat de post-editie betreft, daarover behoeft hier niet te worden gestemd; die zaak is in overweging en als

het mogelijk is, zal er een post-editie komen, óók wegens de concurrentie met andere bladen. Maar men vergete niet, dat de beste concurrentie bestaat in het leveren van een goede krant; en een provinciale editie moet noodwendig steeds een slechte krant zijn, een krant grootendeels gevuld met nieuws van den vorigen dag. En de inhoud mag niet worden opgeofferd aan het streven naar vroege bezorging; dat zou den abonnées op den duur ook niet bevalen. Evenwel, als het mogelijk blijkt zulk een editie gereed te maken, zonder den inhoud al te zeer te schaden, dan zal zij er komen (*applaus*).

Den Haag is niet voldaan over het antwoord in zake de correspondenten.

Troelstra licht daarop toe, hoe vaak lichtvaardig in de afdelingsvergaderingen bij het doen van dergelijke benoemingen wordt te werk gegaan en dat de redactie het hebben van goede correspondenten niet aan het toeval mag overlaten. Wanneer mogelijk zullen echter de afdeelingen worden gehoord, terwijl de afdeelingen tevens correspondenten kunnen aanwijzen voor het partijnieuws, als dat hier of daar noodig blijkt.

Amsterdam (Cohen) wenscht, dat, al wordt het niet voorgeschreven door de statuten, het oude gebruik ook nu worde gevolgd en op het congres de hoofdredacteur van het orgaan worde benoemd; op deze wijze wenscht *Amsterdam* de benoeming van *Troelstra* gesanctioneerd te zien.

Eenige discussie heeft nog plaats over de correspondentenkwestie, waarna de benoeming van *Troelstra* tot hoofdredacteur bij acclamatie en onder langdurig applaus wordt goedgekeurd.

Punt 27: (Afd. *Naarden-Bussum*) „Het dagblad opent een kleine rubriek voor de propaganda-geheelonthouding”.

F. U. Schmidt vraagt en krijgt het woord, om mede te deelen dat de redactie hem de leiding der rubriek heeft opgedragen. De bedoeling daarmede is niet, rechtstreeksche propaganda te maken voor de geheel-onthouding, doch het blad voor geheel-onthouders aantrekkelijk te maken.

Troelstra is dit een aangename gelegenheid om *Schmidt* dank te brengen voor de welwillendheid, waarmede hij de leiding der rubriek op zich heeft genomen. De bedoeling is niet, de menschen aanhoudend te vervelen met afgezaagde dingen als: „denkende arbeiders drinken niet”, doch om zoo te zeggen dramatische propaganda te maken tegen het drankmisbruik; die zal beter werken dan de gewilde, opzettelijke propaganda (*applaus*).

Aan de orde is punt 28:

(*Arb.-Kiesv. te Nijmegen*). „Het Zaterdagnummer van het Dagblad zij geheel gewijd aan de propaganda.”

Troelstra doet opmerken dat de redactie, evenals bij het voorafgaande voorstel, ook hier de wenschen der partijgenooten heeft geanticipeerd. Er is veel belangstelling in het blad aan den dag gelegd, zoowel in als buiten het congres. Het verheugt spr. te kunnen mededeelen, dat al de oude abonnées gebleven zijn, terwijl nieuwe in aanzienlijke getallen toestroomden. Nu wil evenwel de redactie een opmerking maken aan het congres. Het blad moet

erin — dat staat bij ons allen vast. Want mocht eventueel het blad vroeg of laat niet meer kunnen verschijnen, dan zou dat een van de zwaarste slagen zijn, die de partij kunnen treffen. Daarom moeten de partijgenooten niet alleen lezers van het blad zijn, doch ook agenten, colporteurs, medewerkers in alle opzichten. En het is niet voldoende deze dingen te zeggen en aan te hooren, doch er moet iets worden gedaan. Er moet een groote partijdaad worden verricht, waardoor onze leden als één man optrekken ten behoeve van het blad. Spr. stelt daarom voor, op den avond van den 2den Pinksterdag overal groote vergaderingen te beleggen, die voor een groot deel, zoo niet geheel, moeten gewijd zijn aan de propaganda voor het blad. Er moeten overal commissies worden gevormd om het blad op dien dag te verspreiden. In alle dorpen en stadjes, in alle wijken der groote steden, moeten alle proletariërs, met een hoed of met een pet op, met blanke of met zwarte nagels, zich opmaken, om dien dag als colporteurs werkzaam te zijn (*luid applaus en hoera's*). De redactie zelf acht het niet voldoende het blad te schrijven, doch zal de eerste plaats onder de colporteurs innemen (*bravo!*). Zoo moeten allen doen, opdat Nederland wete dat er een nieuw blad is gekomen, een wonderdadig blad, gesteund door lieden bezield met heilig vuur, die niet zullen rusten tot dat blad zal spreken tot het geheele volk. Doet gij uw best, partijgenooten, om het blad op die wijze te propageeren en de redactie zal U een blad leveren, waar de vonken uit zullen spatten! (*Langd. applaus en gejuich*).

Mendels wil met eenigen schroom een paar woorden spreken na het begeesterende betoog van Troelstra. Hij is reeds een jaar lid der partij en heeft dus eenig recht op de functie die hij vervult en op het bescheiden plaatsje, dat hij gedurende deze beide dagen als verslaggever van het blad heeft ingenomen. En ook hij wil namens zijne collegas verzekeren, dat zij het beste zullen geven dat in hen is, opdat het blad de oprechte uiting worde van al wat in de partij leeft en woelt en bruischt. Spr. en zijn collegas mogen dan al beroepsjournalisten zijn, men zij er gerust op, dat zij ook roepingsjournalisten zullen wezen (*luid applaus*).

Haarlem (Modoo) vindt den 2den Pinksterdag ongeschikt, omdat het moeilijk zal zijn op dien dag flinke vergaderingen bijeen te krijgen.

De *Voorz.* gelooft dat het Troelstra's bedoeling is, dat alleen daar vergaderingen zullen worden belegd, waar dit met kans op succes zal kunnen geschieden. Waar dit niet kan, moet echter door colportage enz. propaganda worden gemaakt.

Hiermede is het incident gesloten.

De *Voorzitter* stelt nu punt 60 van het supplement aan de orde, nl. de punten waarin *Charlois* en de *S. D. O. V.* voor het a.s. Pinkstercongres voorstellen, dat de *S. B.* zich zal hebben op te lossen in onze partij.

Troelstra leidt de zaak in. Veel woorden zijn niet noodig, daar over deze zaak in den loop der discussies reeds heel wat is gezegd. Dat congres moet slagen. Het moet tot resultaat hebben, dat alle groepen, die den klassenstrijd willen voeren op industrieel

en politiek terrein, zoowel als door middel der coöperatie, zich aaneensluiten. En de Centrale Raad van den S. B. wil niets anders. Nu zijn wij het eens met de beide voorstellen in behandeling. Onze partij, waarvoor wij zoo hard hebben moeten strijden, is ons dierbaar, en wij zullen haar niet prijsgeven. Maar ook de Socialstenbonders hebben hun organisatie lief, en dat moeten wij eerbiedigen. Wij kunnen zeggen, ons een positie te hebben veroverd; onze partij is de politieke partij der arbeiders geworden. Als men spreekt van „de arbeiderspartij”, dan bedoelt men ons. Wij hebben in deze dagen de organisatie der partij versterkt. En er bestaat voor ons dus geen enkele reden onze organisatie prijs te geven, of ingrijpend te veranderen. — Toen wij ons nu wendden tot den C. R. en vroegen of de S. B. zich zou willen oplossen in de S. D. A. P., werd ons geantwoord, dat men zich aan elk besluit dat genomen zou worden, royaal zou onderwerpen. Daarop zegden wij onze medewerking aan het Congres toe. — Maar nu meent spr. ook het aannemen der beide voorstellen te moeten ontraden. Wij moeten niet met enig bindend mandaat naar dat Congres gaan, doch loyaal kunnen bepleiten wat wij meenen dat in het belang der Nederlandsche arbeidersbeweging is. In geen geval dus reeds te voren besloten, dat wij niets anders willen dan den S. B. opslokken. Dat zou ongepast zijn; en het is niet eens noodig (*applaus*). Als onze partij op dat Congres flink vertegenwoordigd is, behoeven wij tot niets verbonden te zijn. Wij vertrouwen den S. B., wij vertrouwen onze afdeelingen, wij vertrouwen onszelf en wij vertrouwen het gezond verstand, dat eindelijk zegevieren zal (*luid applaus*).

Bergmeijer vraagt en krijgt onder luide toejuichingen het woord. — Als hij de tribune beklimt, wordt hij met daverend applaus begroet. — Hij zegt, niet namens eenig lichaam of volgens eenigen opdracht, doch geheel persoonlijk te spreken, al kunnen zijn woorden ook worden beschouwd als weer te geven het gevoelen van de meerderheid in den S.-B. Spr. zal nu maar zeggen aan zijn „Partijgenooten” (*luid applaus*), dat het aanhangsel der agenda hem onaangenaam getroffen heeft. Zij, die den S.-B. getrouw zijn gebleven, hebben heel wat meegemaakt en gestreden in de laatste jaren. De modderspuit is hen niet gespaard. Wij hadden eenvoudig uiteen kunnen gaan, maar dan zou niet het resultaat zijn verkregen, dat nu door het congres bereikt kan worden. Men moet in de provincie wonen en werken, om te weten hoe verlamdend al het in de laatste jaren voorgevallene werkt. Men moet meer strijden tegen oude kameraden dan tegen het kapitalisme. En het heeft ook veel inwendigen strijd gekost, voor men er toe kon komen de hand te reiken aan de S. D. A. P. Men weet het: eenige jaren geleden beschouwde men den S.-B. reeds als dood. Het was een mooi lijk, dan weer een leelijk lijk, of een lastig lijk (*gelach*). Maar het lichaam was nog niet dood. Als het nu sterven wil, dan is het als de zaadkorrel, die in de aarde sterft, doch door dat sterven de kiem is van nieuw en schooner leven (*luid applaus*). Er zijn van alle kanten grove fouten begaan — ook door u (*gelach*). Maar het domste was dat wij elkander de haren uit den kop trokken, terwijl de bourgeoisie kalmpjes met rust gelaten werd. En om dáaraan een einde

te maken, besloten wij pogingen tot fusie aan te wenden. Maar de toenadering moet dan komen van beide zijden, en zonder eenige hatelijkheid — want ook wij hebben eergevoel. Het moet gaan zooals de jongens zeggen: „gelijk oversteken” (*gelach*). Er zij dus voortaan geen gekakel meer in het hoenderhok, doch vreedzame en krachtige samenwerking (*langdurig en geestdriftig applaus*).

Charlois vraagt, of hij zijn voorstel wel mag intrekken?

Het wordt echter door niemand ondersteund en maakt dus geen punt van behandeling uit.

De *S. D. O. V.* verklaart nog nimmer met zooveel genoegen een voorstel te hebben ingetrokken (*gelach en applaus*).

Hiermede is deze zaak afgehandeld.

Van der Goes vraagt nu het woord over een bijzondere zaak. Wij hadden het daareven over aangename, over gelukkige dingen. Nu dient een oogenblik de aandacht te worden gewijd aan een ramp, die ons in de naaste toekomst treffen zal en die niet meer af te werden is. Men weet het: het verzoek om gratie voor Troelstra (dat niet door of namens hem, en ook niet met zijn voorkennis ingediend was) is afgewezen. Over dit feit, over de lieden die daaraan schuldig zijn, over de motieven die ertoe geleid hebben, zullen wij niet spreken — dat zou beneden de waardigheid zijn van dit congres. Maar spr. benijdt niet de raadslieden der kroon, die het negentienjarig meisje, dat onze koningin is, aan de natie hebben voorgesteld als iemand zonder genade. Gratie wordt door ons beschouwd als een rechtsmiddel en niet als een gunst. Het is een regeeringsdaad — en nog wel eene die tusschen het goevernement en de rechtspraak de eenige band uitmaakt. — Doch over dat alles willen wij nu niet praten. En evenmin willen wij een soort van martelaarskroon om Troelstra's hoofd vlechten. In deze vergadering zijn tal van mannen, die den strijd voor hunne beginselen met langdurige gevangenisstraf hebben geboet. Tegenover hen en tegenover onze partijgenooten in het buitenland, voornamelijk in Duitschland en Italië, die onder allerlei voorwendsels jarenlang in het tuchthuis worden gezet, zou het dwaasheid zijn, over een verblijf van een maand in een eng kamertje veel drukte te maken. Toch zij Troelstra hier een woord van bemoediging toegesproken. Troelstra verdwaalt niet in de cel, doch heeft geweten dat zij zich voor hem openen kon, toen hij zijn noodzakelijk geworden smaadwoorden sprak. En dat juist is het mooie van zijn daad. Hij sprak geen los daarheen geworpen woord, doch waagde opzettelijk zijn vrijheid in dienst van het recht. Een maand lang zal hij nu geheel alleen zijn; doch in gedachten vergezellen hem al zijn partijgenooten. En als hij daar eenzaam zit, zullen meer-malen de wanden wijken en zal hij om zich geschaard zien de groote arbeidersmassa, die met hem denkt en voelt en strijdt. — Een woord van bemoediging moet ook gesproken worden tot Troelstra's vrouw, die door deze beproeving het zwaarst getroffen zal worden. Zullen in die droeve maand de partijgenooten Piet niet alleen laten, ook u, Sjoukje Troelstra zullen zij niet vergeten. Neem daarvan eens de proef; kom die maand bij ons doorbrengen; dan bij den

een en dan bij den ander; dan zult gij ondervinden dat wij ook in leed en strijd waarlijk met u zijn (*langd. applaus*).

Troelstra brengt oprechten dank aan Van der Goes voor diens hartelijke woorden, die zoo noodig waren om zijn vrouw in deze dagen te steunen. Voor mij, zegt spr., is deze zaak niets; voor haar is zij alles; al het leed moet zij dragen. Na de verkiezingen van '97 werd mij door sommige partijgenooten een krans geschonken; die krans legde ik haar om de slapen. En nu een doornenkrans ons deel wordt, wordt ook die haar op het hoofd gedrukt. Daarom was het goed dat een bemoedigend woord tot haar werd gesproken, tot haar die het vele leed en het weinige lief met mij gedragen heeft," gaat spr. met schokkende stem voort, „tot haar die de zwaarste offers voor de goede zaak heeft gebracht. Zij zal nu weten dat die maand een maand van propaganda zal zijn als geen andere, en dat zal haar het hoofd hoog doen houden."

Alle aanwezigen zijn spontaan opgestaan en heffen nu met groote geestdrift het Vrijheidslied aan, onderwijl Troelstra en zijn vrouw elkander de hand drukken. Daarna wordt de Socialistenmarsch aangeheven en neemt de Voorzitter het woord, die echter niet in staat is aan deze ovatie iets toe te voegen. Hij kan alleen allen opwekken, gedurende die dertig dagen met verdubbelde geestkracht zich te wijden aan de propaganda. Deze wetenschap zal voor Troelstra en zijn vrouw de beste troost zijn (*applaus*).

Aan de orde worden nu gesteld de punten 29, 30 en 31, luidende:

29. (*Partijbestuur*). Het partijbestuur worde gemachtigd een subsidie te verleenen aan de vereeniging „Arm Friesland" ten behoeve van de propaganda in Friesland.

30. (*De Volks-Kiesvereeniging te Huizum*) dringt er bij het congres ten sterkste op aan dat G. W. Melchers als vaste propagandist voor Friesland wordt aangesteld.

31. (*Afd. Leeuwarden*). De afdeeling dringt er bij het Congres met den meesten aandrang op aan, G. W. Melchers als propagandist aan te stellen en hem daarvoor voldoende te salarieren.

De Voorzitter zegt dat het P.-B. gaarne zal doen hetgeen hier wordt gevraagd. Melchers, wiens uitstekend werken zeer wordt gewaardeerd, moet ongetwijfeld worden gehandhaafd.

Huizum wil dat de subsidie niet aan de vereeniging „Arm Friesland" doch aan M. persoonlijk worde verleend.

De Voorzitter licht toe dat het op hetzelfde neerkomt.

Het voorstel-P.-B. wordt bij acclamatie goedgekeurd.

Nu volgen vier voorstellen tot het plaatsen van propagandisten in allerlei provinciën.

De Voorzitter deelt mede dat voor Maastricht zal worden gezorgd. Voor het overige zijn deze voorstellen overbodig, want het P.-B. zal heusch niet aarzelen, overal waar dit wenschelijk is, propagandisten aan te stellen, als de middelen daartoe aanwezig zijn.

De Secretaris vraagt een votum van vertrouwen in het P.-B., om te handelen naar omstandigheden. Dat college zal dan elk geval op zichzelf behandelen. En neemt men eenige nalatigheid waar, dan geve men het maar flinke porren.

Middelburg zal dan onmiddellijk de eerste por geven en betoogt de noodzakelijkheid van een propagandist in Zeeland.

De *Voorzitter* zegt dat deze vorp zal worden ter harte genomen. Wat in deze aangelegenheden mogelijk is, zal ongetwijfeld worden gedaan.

Hiermede is deze zaak afgelopen.

Punt 36: Afd. *Rotterdam*. „Het Congres drage het Partijbestuur op, in 1901 een propagandageschrift uit te geven, bevattende de werkzaamheden onzer partijgenooten in de Tweede Kamer, met de noodige beschouwingen aangevuld.

Tevens drage men het P.-B. op, te zorgen voor eene ruime verspreiding van dit geschrift in die districten, waar wij met hoop op succes bij de verkiezing zullen optreden,” wordt zonder discussie en bij acclamatie aangenomen, evenals punt 37:

(Afd. *Hilversum*). „Het partijbestuur of een hiertoe aangewezen commissie stelt tegen de verkiezing van 1901 een brochure samen bevattende debat-materiaal voor partijgenooten.”

Punt 40:

(Afd. *Zwolle*). „Het congres drage de S. D. Kamerleden op, te gelegener tijd in de Tweede Kamer een voorstel te doen, inhoudende, dat hun kosteloos vervoer op de spoorwegen worde toegestaan.”

De *Voorzitter* merkt op, dat geenerlei opdrachten aan de Kamerleden mogen worden gegeven. Men kan de wenschelijkheid uitspreken (dit geschiedt door applaus der vergadering) en dan kunnen de kamerleden zien wat er aan te doen is.

Punt 41, luidende:

(*Dezelfde*). „Het congres drage onze kamerleden op, om bij de regeering aan te dringen dat de 8-urige arbeidsdag worde ingevoerd voor alle rijkswerklieden en werklieden van particulieren, die voor het rijk werken. Het is een dringende eisch, dat het rijk en de gemeente onze particulieren zullen voorgaan,” wordt op dezelfde wijze afgehandeld.

Punt 42:

(*Dezelfde*). „Het Partijbestuur benoeme een commissie, die in navolging van ons gemeenteprogram zoo mogelijk een provincie-program met toelichting samenstelle.”

Schaper betoogt, dat het haast onmogelijk is een dergelijk program samen te stellen en het is ook niet de moeite waard.

Het voorstel wordt verworpen.

Punt 43:

(Afd. *Leiden*). „Het Congres spreke de noodzakelijkheid uit van een wettelijke bescherming van den arbeider tegen den alcohol.

Er wordt een commissie benoemd, die de meest doeltreffende regeling hieromtrent zal trachten te vinden.”

Leiden (Pannekoek) wil de zaak aangehouden zien tot het volgend Congres.

Melchers meent, dat het gericht is tegen den drinkdwang.

Het voorstel wordt aangehouden.

Behandeld wordt punt 45:

(Arb. *Kiesv. te Leeuwarden*). „De afdeelingen en aangesloten

vereenigingen zijn vrij in het stellen van kandidaten voor de Tweede Kamer, mits de candidaat minstens één jaar lid der partij is. Het Partijbestuur onthoude zich daarop kritiek uit te oefenen."

De *Voorzitter* verklaart dat het P.-B. vóór dit voorstel is, mits de laatste zinsnede vervalt (*applaus*).

Groningen (Vredevoogd) wil de laatste zinsnede behouden, doch er aan toevoegen de woorden: „gedurende den verkiezingsstrijd."

Leeuwarden betoogt, dat het voorstel een uitvloeisel is van de handelingen van het P.-B. in 1897, ter gelegenheid der candidatuur-Bax.

Amsterdam (Hermans) zegt dat Leeuwarden vergeet, dat Bax geen partijgenoot was toen hij candidaat werd gesteld. Wat L. wil, kan niet worden toegestaan. Het P.-B., als vertegenwoordigende de geheele partij, moet het recht van kritiek hebben. *Wij* mogen het P.-B. critiseeren; doch het P.-B. moet het *ons* ook mogen doen.

Amsterdam (Levita) meent, dat vroeger reeds een dergelijk besluit is genomen, zonder de laatste alinea natuurlijk.

Leeuwarden handhaaft niettemin het voorstel onveranderd.

W. Helsdingen vraagt en erlangt het woord, om mede te deelen dat hij eerst onlangs vernomen heeft, wegens zijn optreden in de zaak-Bax door de afd. Leeuwarden te zijn gestraft met een jaar niet voor haar te hebben mogen optreden (*gelach*). Hij heeft die straf ondergaan, zonder van het vonnis kennis te hebben gedragen.

Troelstra zou willen dat men nu geen oude koeien uit de sloot haalt. Leeuwarden kan die zaak—Bax maar niet vergeten. In Duitschland kent men dergelijke geschillen ook en daar worden zij door het partijbestuur beslecht.

Het amendement—P.-B. wordt aangenomen; het aldus gewijzigde voorstel eveneens.

Punt 46: (*Dezel/de*). „Het Congres verklare zich onvoorwaardelijk, hoever de zelfstandigheid reikt van de Arb. Kiesvereenigingen, welke bij de partij zijn aangesloten, in zake candidaatstellingen voor leden van den gemeenteraad."

Punt 47. (*Dezel/de*). „Het Congres besluite, dat wanneer bij de verkiezing van een lid der Tweede Kamer, de door de afd. S. D. A. P. of Arb. Kiesv. gestelde kandidaten in meer dan een district is gekozen, deze dan handelt in overleg met de belanghebbende afd. en Kiesv., en dat eerst dan, wanneer het blijkt, dat men tot geen bevredigende oplossing kan komen, het partijbestuur een commissie benoemt, om uitspraak te doen, aan welke uitspraak de betrokken partijen zich hebben te onderwerpen".

Polak stelt namens het P.-B. hierop als amendement voor, dat bij verschil van meening het P.-B. beslist, omdat toch het P.-B. het best kan beoordeelen, welke eischen de oogenblikkelijke politieke toestand stelt en daaruit afleidt, voor welk district iemand, die meer dan eenmaal gekozen is, moet optreden.

Leeuwarden handhaaft zijn standpunt, waarop *Polak* doet uitkomen dat hier geen sprake kan of mag zijn van een scheidsrechterlijke uitspraak. In zulk een geval zijn er immers niet twee partijen, doch één partij, en dat is *onze* partij, die door middel van het P.-B. uitspraak doet (*applaus*).

Het amendement wordt aangenomen, evenals het aldus gewijzigde voorstel.

Punt 48 wordt niet voldoende ondersteund en vervalt dus.

Punt 49:

(Afd. *Groningen*). „Het congres besluite, het partijbestuur op te dragen, in de drie eerste maanden van het jaar 1901 de afdelingen en kiesvereeningen in bepaalde, daartoe aangewezen districten aan te sporen tot en zooveel mogelijk te steunen in het opwekken der ingezetenen, welke krachtens artikel 1b op de kiezerslijst kunnen worden geplaatst,” wordt zonder discussie en bij acclamatie aangenomen.

Punt 50 luidt:

(Afd. *Rotterdam*). „Het congres besluit, dat tot na afloop van de algemeene verkiezingen in 1901, een contributie geheven wordt van minstens 1 cent per lid en per week, welke contributie bestemd is voor het verkiezingsfonds.”

Polak bestrijdt het voorstel, omdat er toch in de praktijk niets van terecht komt, hoe mooi het oppervlakkig ook moge klinken. Men heeft het hier gehoord: de gewone contributiën worden al zeer slecht betaald. Wat zal er nu van deze extra-bijdrage terecht komen?

Utrecht (Dijkman) meent dat het voorstel moet worden aangenomen, omdat het opvoedende kracht bezit.

De *Penningmeester* sluit zich aan bij hetgeen door *Polak* is gezegd, waarna het voorstel verworpen wordt.

Het soortgelijke voorstel 51 vervalt daardoor.

Punt 52:

(Afd. *Delft*). „Jaarlijks worde door het Congres een Commissie tot Redactie van het *Jaarboekje* benoemd.”

Delft (Loke) dringt hierop, door de ervaring geleerd, ten zeerste aan.

Het voorstel wordt aangenomen, evenals voorstel 53, om het *Jaarboekje* voortaan in de maand November te laten verschijnen.

Omtrent punt 54, het groote voorstel der op het vorige congres ingestelde commissie voor de vakvereeningen, wordt door het P.-B. in overweging gegeven, dit aan te houden tot het volgend congres, omdat nu de tijd voor behoorlijke behandeling ontbreekt.

Amsterdam (Loopuit) zegt dat de zaak zeer ernstig is. Evenwel doen wij reeds al het mogelijke voor de vakvereeningen. Zoo was bijv. ons nieuwe dagblad een krachtig strijdmiddel in de jongste werkstakingen te *Amsterdam* (applaus).

Gorter (lid der comm.) vraagt en krijgt het woord, om te betoogen, dat er ook op andere wijze nog veel door ons op dit gebied kan worden gedaan. Wij kunnen hulp verleen en aan de propaganda in de vakorganisaties en ook in de coöperatieve vereenigingen kunnen wij werkzaam zijn om steun voor de vakvereeningen te krijgen.

Polak zegt, dat kwaadwilligen uit *Gorter's* woorden zouden kunnen opmaken een erkenning onzerzijds, dat de vakorganisaties door ons zouden worden verwaarloosd. En aan deze legende mag door ons geen voedsel worden gegeven. Uit ons financieel verslag blijkt, dat wij in het afgelopen jaar, ondanks de vele gemeente-

raadsverkiezingen, meer dan het dubbele hebben uitgegeven tot steun van werkstakingen, enz. dan aan de politieke actie. Maar veel belangrijker is het, te constateeren, dat de beste vakvereeningen *die* zijn, welke door onze partijgenooten worden bestuurd, en dat in die vereenigingen de goede strijdbare kern in hoofdzaak wordt gevormd door onze partijgenooten. Het zijn *onze* mannen en *onze* denkbeelden, die de vakvereeningen sterk maken, en afzonderlijke propagandisten zijn den ook niet noodig. De zaken kunnen best worden overgelaten aan hen die in de vakvereeningen zelf werkzaam zijn (*luid applaus*).

Het incident is hiermede gesloten.

Rotterdam (Reyndorp) zegt vernomen te hebben, dat de Brochurenhandelaar niet langer zijn functie kan blijven vervullen, weshalve hij voorstelt, het besluit omtrent den bezoldigten secretarispenningsmeester onmiddellijk, dus zonder referendum, te doen ingaan.

De *Voorzitter* wil eerst den beschrijvingsbrief afgehandeld zien.

Aan de orde is punt 59:

(Afd. *Amsterdam*) „Het Congres spreke zich uit over de kwestie Ds. W. Bax met de afd. Amsterdam.”

Amsterdam (Hermans) zegt, dat de beschuldigde niet aanwezig is, zoodat hij niet als officier van justitie kan optreden, daar hij niemand bij verstek wil veroordeeld zien. De zaak kan dus worden aangehouden tot het volgend jaar, tenzij Bax intusschen zijn leven betert (*gelach*).

Zaandam deelt mede dat Bax inderdaad verhinderd is aanwezig te zijn.

Punt 60 wordt ingetrokken.

Aan de orde is nu het zooveen genoemde voorstel-Rotterdam.

Troelstra zegt, dat de statuten toelaten een besluit urgent te verklaren, en dat het misschien in dit geval wel zou noodig zijn. Maar aan een partijbestuur dat aftreden moet en dus aan een volgend congres geen verantwoording kan afleggen, mag een dergelijke gewichtige benoeming niet worden opgedragen.

Het voorstel wordt ingetrokken.

Partijgenoot *Tillmanns* dankt (op verzoek in het Vlaamsch) voor de genoten gastvrijheid en was gelukkig dit schitterend geslaagde congres te hebben mogen bijwonen, waar zoo ernstig en broederlijk de zaken behandeld zijn. Hij beveelt de Hollandsche partijgenooten aan, het voetspoor van België te volgen, waar de Parti Ouvrier nu dertig kamerleden heeft, doch die er na de verkiezingen wellicht zestig zal hebben (*applaus*). Hij wenscht zoowel de partij als Troelstra moed en volharding in den strijd toe (*luid applaus*).

De *Voorzitter* heeft na alle geestdriftige uitingen van dit Congres niet veel meer te zeggen. Hij dankt voor den ernst en de waardigheid waarmede de beraadslagingen zijn gevoerd en de besluiten zijn genomen, en hoopt dat dit Congres, wat de organisatie der partij betreft, het gewichtigste moge blijken te zijn geweest, dat wij totnogtoe hebben gehouden. Hij sluit het zesde Congres met den kreet:

Leve de S. D. A. P.!

De congresleden herhalen dien kreet, staan op en heffen uit volle borst het Vrijheidslied aan.

Men drukt elkander de hand, het „tot weerziens" weerklinkt aan alle kanten, en de strijders verlaten de zaal van den krijgsraad, om met nieuwen moed het slagveld daarbuiten te betreden.

HENRI POLAK,

2de Secr. van het P.-B.

AMSTERDAM, 20 April 1900.

Verslag van den Secretaris over het partijjaar 1899--1900.

ALGEMEENE BESCHOUWING.

Het afgelopen partijjaar was in vele opzichten van groote beteekenis in de ontwikkelingsgeschiedenis van onze partij. Het was een jaar van opgewekt strijdleven, van met energie gedreven propaganda; kortom, het afgelopen partijjaar bracht een gestadigen groei aan de sociaal-democratie in Nederland. De haat en het wantrouwen, de verdeeldheid en de desorganisatie, die zoo lang het leven in de Nederlandsche arbeidersbeweging hebben verkanderd en gedood, zij verdwijnen meer en meer voor het krachtig oplevend klassebewustzijn bij het proletariaat.

De invloed door onze partij in verschillende richtingen van het openbare leven uitgeoefend nam aanhoudend toe; zij liet haar stem hooren bij schier alle groote gebeurtenissen van den dag, het terrein van haar werkzaamheid werd machtig uitgebreid en de jeugdige energieke ijver waarmede zij streed, noodzaakte zelfs vaak de vertegenwoordigers van de burgerklasse haar groote levenskracht te erkennen, en een paar malen werd zelfs de toewijding der sociaal-democraten voor hun beginselen in de burgerlijke pers ten voorbeeld gesteld.

Natuurlijk, een partij als de onze, die heel het rijke, machtige leven van den nieuwen tijd vertegenwoordigt, die het streven, willen en hopen van een nieuwe, jeugdige, opbloeiende klasse, het proletariaat, in zich vereenigt, die met den dag vooruitgaat, omdat zij zich niet met utopieën, maar met de werkelijkheid bezighoudt, zulk een partij *moet* geestdrift en ijver aan haar aanhangers schenken.

Dit verbaast de bourgeoisie, gewoon als zij is om zich als *de* maatschappij, als de uitsluitende draagster der beschaving te beschouwen, en ziende de verflauwing en verslapping in haar eigen kringen, wordt zij door de strijdenergie der arbeidersklasse als 't ware overrompeld en onophoudelijk herinnerd aan haar ondergang.

Het is daarom een feit van beteekenis, dat zelfs vertegenwoordigers van de Nederlandsche bourgeoisie zoo nu en dan genoodzaakt waren de sterkte en de meerderheid van het strijdende proletariaat tegenover haar klasse te erkennen.

Het zijn voornamelijk drie feiten, die aan het afgeloopen partijjaar zijn bijzonder gewicht verleen en nl.:

1e. *De herleving van de Kiesrechtbeweging.*

2e. *De toenadering tusschen den Soc.-Bond en de S. D. A. P. tot algeheele samensmelting.*

3e. *De verschijning van ons Dagblad.*

De oude Kiesrechtbeweging, die eenmaal onafscheidelijk verbonden was aan de eerste sociaal-democratische beweging in ons land en die voor een oogenblik tot een werkelijk massale volksbeweging geworden, onder onze bourgeoisie, een momentelen schrik verspreidde, werd totaal vermoord, voor ook maar iets op het gebied van kiesrechtuitbreiding was verkregen, door den opkomenden geest van het anarchisme, die zich van de Nederlandsche arbeidersbeweging had meester gemaakt.

Had men organisch doorgewerkt, had men den strijd voor Algemeen Kiesrecht voortgezet, waarschijnlijk was dan reeds nu in ons land het Algemeen Kiesrecht door de arbeiders veroverd, en het is bijna zeker, dat in dit geval het ontwerp Tak niet was verworpen en wij niet waren opgescheept, met het ongelukkige wetje van Van Houten, waardoor alle vrouwen en meer dan de helft van alle mannen in Nederland van het kiesrecht zijn uitgesloten.

Insteede echter van voort te strijden en niet te rusten, voor dat het eerste burgerrecht, de grondslag van de democratie en tegelijkertijd de bodem waarop zich slechts een waarlijk krachtige arbeidersbeweging alzijdig vermag te ontwikkelen, was veroverd, deed men een sprong in het ijle verschiep van het utopisme en aldus de eischen der werkelijkheid vergetende ging met de beweging voor Algemeen Kiesrecht ook langzamerhand de Nederlandsche arbeidersbeweging ten onder. Toen de sociaal-democratische arbeiderspartij ontstond en het roode vaandel van het klassebewuste proletariaat weer omhoog hief, plaatste zij direct ook weer den strijd voor Algemeen Kiesrecht op de dagorde, maar haar aanvankelijk geringe krachten en de doodslaap, waarin het Nederlandsche proletariaat verzonken lag, maakten het haar onmogelijk, de krachtige volksagitatie van weleer te doen herleven. De invloed van de sociaal-democratische arbeiderspartij nam echter gaandeweg toe, het was een herademing voor velen om weer in de gelederen der sociaal-democratie te herleven en te gaan arbeiden aan de organische ontwikkeling der maatschappij.

Zoo zien wij thans de Kiesrechtbeweging weer opbloeien

en het is vooral het afgelopen partijjaar dat aan dezen opbloei het grootste aandeel heeft gehad.

De resolutie inzake Algemeen Kiesrecht, op het kongres te Leeuwarden aangenomen, gaf uitdrukking aan het bewustzijn, dat de kracht van de partij allengs sterk genoeg geworden was om den stoot te geven aan het ontstaan van een nieuwe, krachtige volksbeweging, sterker, meer doelbewust en duurzamer dan de ondergegane.

Het Kiesrechtcongres, op den 12en November te Amsterdam gehouden, was dan ook een succes en door de talrijke deelname en door den geest van opgewektheid en strijdlust, waardoor het beheerscht werd.

Een Nederlandsch Comité voor Algemeen Kiesrecht kwam tot stand, overal werden plaatselijke comités opgericht en in tal van Kiesrechtmeetings voerden onze mannen het woord en vonden een aandachtig en sympathiek gehoor.

Wij kunnen de hoopvolle verwachting uitspreken, dat bij de verkiezingen in 1901 een groot deel der arbeidersklasse, voor zoover zij onder de gezegende kieswet-Van Houten het kiesrecht heeft, slechts die kandidaten haar stem zal geven, die voorstanders zijn van de wijziging van art. 80 van de Grondwet, om te komen tot Algemeen Kiesrecht. Dat is in de eerste plaats te danken aan de ijverige pionierswerkzaamheid van onze partijgenooten in het afgelopen partijjaar.

Wat de toenadering van den Soc. Bond en de S. D. A. P. betreft, deze vormt in de geschiedenis van de Nederlandsche arbeidersbeweging van den laatsten tijd een feit van niet minder gewicht. Het is een van de zedelijke overwinningen van onze partij over den desorganiseerenden en verlamdenden invloed van het werkelijke en pseudo-anarchisme.

Dank zij den ijverigen arbeid van de partijgenooten heeft onze partij getoond in de jaren van haar bestaan, wat zij vermag, zij heeft de laster van kwaadwilligen en eierzuchtigen getrotseerd, zij is voortgegaan zonder om te zien, zij heeft hooggehouden het roode vaandel der internationale sociaal-democratie en daarom heen heeft zij ook weer een gedeelte der Nederlandsche proletariërs vereenigd; door de sterkte van haar beginsel en de juistheid van haar opbouwende taktiek heeft zij overwonnen en zal zij ook voortaan overwinnen.

Geen wonder dus, dat de mannen van den Soc. Bond, nu zij weer terugkeeren tot het vaandel van de sociaal-democratie, door hun vroegere leiders verlaten en gesmaad, langzamerhand tot het inzicht moeten komen dat zij slechts bij onze partij, bij de sociaal-democratische arbeiderspartij thuis behooren, dat zij slechts daar kunnen strijden met heel hun energie voor hun ideaal dat ook het onze is: de bevrijding van het proletariaat

uit de kluisters van het kapitalisme. Vandaar de vriendschappelijke verhouding van het orgaan van den Bond, *R. v. A.* tegenover onze partij, de voortdurende samenwerking bij allerlei zaken, zooals de gemeenteraads-verkiezingen, kiesrechtbeweging en Meibeweging, gemeenschappelijk belegde meetings en vergaderingen, gelijk b.v. onlangs bij de herdenking der Commune te Amsterdam.

In den aanvang van Februari werd door den Centralen Raad van den Soc. Bond een manifest gericht „aan alle socialistische vereenigingen in Nederland, die èn langs economischen en langs politieken weg hun doel willen bereiken”, waarin in het kort de ontwikkeling van den Soc. Bond wordt uiteengezet en alle vereenigingen, die op het boven omschreven, dus sociaal-democratisch standpunt staan, worden uitgenoodigd tot bijwoning van een Congres dat in Juni a. s. zal plaats hebben, om te komen tot de constitueering van één sociaal-democratische partij. Aan dit Congres zal officieel door onze partij worden deelgenomen en verscheidene afdeelingen hebben reeds haar medewerking toegezegd. Heeft het sociaal-democratisch vereenigingscongres een gunstig verloop, waaraan wij geenszins twijfelen, dan zal dit een nieuwe en schoone overwinning zijn voor de sociaal-democratie in Nederland.

Het derde der algemeene feiten, door ons genoemd, die kenmerkend zijn voor de krachtige ontwikkeling van onze partij, is de verschijning van ons Dagblad. Aan den vooravond van dit congres, nl. 1 April, verscheen „Het Volk”, Dagblad voor de Arbeiderspartij, om zijn kruistocht te beginnen voor de politieke en economische bevrijding van de arbeidersklasse. Tengevolge van de snelle ontwikkeling van onze partij en haar uitgebreide werkzaamheid op schier elk gebied van het maatschappelijk leven, werd reeds lang de behoefte aan een dagblad gevoeld.

Het was een schande voor Nederland en een bewijs voor de achterlijkheid van zijn arbeidersbeweging, dat nog geen behoorlijk socialistisch dagblad bestond. De wensch van zoovelen onzer is thans vervuld en waar wij nu dagelijks door ons blad de beginselen van onze partij kunnen kenbaar maken en in contact treden met de zwoegenden en werkenden om hen op te wekken tot deelname aan den klassenstrijd, daar hebben wij een nieuwe positie veroverd die ons sterker moet maken tegen alles wat vijandig is aan de sociaal-democratie.

Ook op het gebied van de pers hebben wij dus een overwinning behaald, en waar reeds nu, een paar weken na zijn verschijning, „Het Volk” zulk een warm onthaal bij de strijdende arbeiders heeft gevonden en het aantal dergenen, die het blad door abonnement etc. steunen, met den dag toeneemt, daar

hebben wij ook in dit opzicht geen reden om pessimistisch gestemd te zijn, maar zijn vol blijde hoop voor de toekomst.

Dat alle arbeiders, die streven naar bevrijding van de kapitalistische slavernij, het Dagblad naar krachten mogen steunen!

De vooruitgang van onze partij demonstreert zich ook in de toename van het aantal leden en afdelingen in het afgelopen jaar. Hadden wij ten vorige jare 55 afdelingen met circa 2500 leden, in den loop van dit partijjaar is het aantal onzer afdelingen en aangesloten vereenigingen gestegen tot 67 met circa 3200 leden.

De afdelingen Baard, Glanerbrug-Lonneker, Tolbert en Abbebroek vielen af, terwijl in de volgende plaatsen afdelingen werden gevormd of vereenigingen zich aansloten: St. Anna-Parochie, Breda, Dokkum, Leiden, Schiedam, Terwolde, Zaandam, Sneek, Zeist, Almelo, Enkhuizen, Zuidhorn, Steenwijk, Echten-Lemsterland, Wageningen en Rotterdam. In deze laatste stad was het nl. de S. D. O. V., die zich aansloot.

Als een eigenaardig feit, waardoor de invloed der sociaal-democratie ook onder het wetenschappelijk proletariaat in Nederland bewezen wordt, moet nog worden vermeld: de toelating van onzen partijgenoot Van der Goes als privaat-docent aan de Amsterdamsche Universiteit. Deze toelating is geschied op verzoek van een deel der studenten van de Amsterdamsche Universiteit aan den gemeenteraad aldaar, een verzoek, gedaan op grond van het feit, dat door de groote beteekenis van de arbeiders-beweging in ons modern cultuurleven, de kennismaking met de grondslagen der socialistische economie voor de studeerende jongelingschap tot een eisch der noodzakelijkheid is geworden. Het heeft natuurlijk heel wat voeten in de aarde gehad; er is in de toongevende kringen heel wat over en weer gediscussieerd, alvorens onze partijgenoot werd toegelaten, maar eindelijk heeft men toch moeten bukken voor den geest van den nieuwen tijd, zoodat 2 Nov. het besluit viel, waardoor Van der Goes den toegang tot de Universiteit in de hoofdstad geopend werd. Den 3en Maart ving onze partijgenoot zijn nieuwe loopbaan aan, met het uitspreken van zijn eerste openbare les over: *De Arbeidskracht*.

Bij onze algemeene beschouwing mogen wij ook niet vergeten melding te maken van de omzetting van de Soc. Ondw. Ver. in de Soc.-Dem. Ondw. Ver. Door het Hoofdbestuur en de Afd. Amsterdam werd een voorstel op de agenda voor de 10e Algemeene Vergadering geplaatst, waarin die omzetting werd verlangd. Door de vergadering werd dit voorstel aangenomen en later door het referendum bekrachtigd, waardoor de socialistische onderwijzers met hun vakvereeniging zich plaatsten op het standpunt van de internationale sociaal-democratie. Al waren

de voormannen steeds sociaal-democraten, die met ons medewerkten en streden, toch was deze stap voor onze partij een welkom en hoopvol verschijnsel, omdat hierdoor de eenheid van politieke en economische actie door de socialistische onderwijzers werd erkend.

Nu we toch over de onderwijzers spreken, kunnen we gevoeglijk wijzen op de belangstelling voor goed en degelijk volksonderwijs, die door de sociaal-democratische arbeiderspartij getoond werd bij haar medewerking aan de beide Onderwijs-Congressen in Juni en September te Amsterdam gehouden. Het waren toen vooral onze partijgenooten, die nadruk legden op het feit, dat de economische wanverhoudingen de eerste belemmering voor het onderwijs vormen; waarom een Leerplicht, zonder voedsel en kleeding van overheidswege verstrekt, weinig te beteekenen heeft. Tevens werd aan de Leerplichtmeetings te Den Haag, Leeuwarden, Rotterdam, Amsterdam enz. ijverig door de partijgenooten deelgenomen.

Ook op de Meibeweging verkreeg onze partij steeds meerderen invloed. Ons standpunt van den wettelijk geregelde achturigen arbeidsdag, vond steeds meer instemming. Reeds ten vorige jare werkten een gedeelte der vakverenigingen en op verscheidene plaatsen ook de socialistenbond, met ons mede, een verschijnsel dat ook nu weer en in versterkte mate terugkeert. Meer en meer neemt ook de Meidemonstratie ten onzent het karakter van de internationale arbeidersbeweging aan en de tijd is niet verre meer, dat de Nederlandsche arbeiders ook in dit opzicht geen uitzondering zullen maken en erkennen de eischen van het internationale proletariaat, zich aldus één gevoelend op den Meidag met de klassebewuste arbeiders der geheele wereld.

* * *

INTERNATIONALE BEWEGING.

Alvorens wij overgaan tot het geven van een overzicht der bijzondere strijdbewegingen van onze partij hier te lande gedurende het afgelopen partijjaar, willen wij hier in het kort eenige der voornaamste gebeurtenissen op het wereldtooneel, in middellijk of onmiddellijk verband staande met onze beweging, de revue laten passeeren.

Allereerst komt hiervoor in aanmerking de Vredesconferentie, niet om haar bijzonder gewicht voor den wereldvrede, maar omdat ons land het groote voorrecht genoot om te worden uitgekozen als plaats van samenkomst.

Het is bekend, hoe in Augustus 1898 de Czaar aller Russen de wereld verbaasde door zijn geruchtmakend vredesmanifest, waarin hij na op de verderfelijheid van het militarisme te

hebben gewezen, de regeeringen opwekte tot deelname aan een internationale ontwapenings-conferentie.

De bourgeoisie was vol geestdrift voor dit lumineus denkbeeld van den Russischen despoot; maar ging ondertusschen ijverig voort de legers en oorlogsvloten uit te breiden. Opmerkelijk is het toch dat in geen der voorafgaande jaren de oorlogsvloten der Europeesche mogendheden *meer* zijn versterkt, dan juist in het vredesjaar '99 en het is ook in dit jaar dat de bloedige oorlog tusschen Engeland en Transvaal uitbrak.

Wij zullen hier geen woord zeggen over de verhandelingen op deze conferentie door de diplomaten gehouden, omdat ze niet den minsten invloed hebben uitgeoefend op de wereldgebeurtenissen en slechts een bewijs te meer hebben geleverd van de machteloosheid der regeerende klasse.

Onze partijgenooten hebben zich dan ook van medewerking aan deze ijdele, belachelijke comedievertooning onthouden, zij hebben het zotte geloof met kracht bestreden, dat op den grondslag van het kapitalisme een duurzame vrede onder de volken mogelijk is.

In de Tweede Kamer werd door onze afgevaardigden een verklaring voorgelezen, waarin de meening van de partij omtrent de vredesconferentie werd uitgesproken. In deze verklaring werd er op gewezen, dat de oorlog een noodzakelijk gevolg is van den economischen en politieken belangenstrijd, die in de kapitalistische maatschappij gevoerd wordt, dat van de conferentie der diplomaten voor den wereldvrede niets te verwachten is, en dat er geen krachtiger middel ter bestrijding van den oorlog en het militarisme bestaat, dan de organisatie der werkende klasse in den klassenstrijd.

Bovendien werden op 22 en 23 Mei van wege de partij internationale meetings te Amsterdam en Rotterdam belegd, waarin MOLKENBUHR uit Hamburg, ANSEELE uit Gent, Dr. RONDANI uit Italië, benevens TROELSTRA het standpunt der Internationale Sociaaldemocratie ten opzichte van militarisme en wereldvrede uiteenzetten.

Als voorbereiding voor een vredesconferentie van grooter beteekenis voor de arbeidersklasse, dan die der diplomaten, kwam de voor-conferentie voor het 5e Internationaal Socialistisch en Vakvereenigingscongres, dat in dit jaar te Parijs tijdens de Wereldtentoonstelling gehouden zal worden, te Brussel bijeen. Ons land was daar vertegenwoordigd door de partijgenooten TROELSTRA en VAN KOL.

Op het gebied van den economischen klassenstrijd wordt verder het afgelopen jaar vooral gekenmerkt door twee groote gebeurtenissen, nl. de reuzenstrijd der Deensche arbeiders en de behandeling van het z.g. tuchthuiswetsontwerp in den Duitschen

Rijksdag, dat na veel moeite van de reactionairen om het te doen aannemen, toch nog verworpen werd.

De groote Deensche uitsluiting was een van de machtigste worstelingen, die ooit tusschen loonarbeiders en kapitalisten werden gevoerd. Evenals bij het tuchthuiswetsontwerp hadden wij ook hier te doen met een brutale aanval van de ondernemers op de arbeidersorganisatie. De Deensche arbeiders zijn echter machtig sterk georganiseerd, hun centraal verbond van vakvereenigingen telt ongeveer 80,000 leden en waar hun organisatie zoo voortreffelijk is, was het hun mogelijk den reuzenstrijd ter verdediging van hun vereenigingsrecht meer dan 16 weken vol te houden. De arbeiders van heel de beschaafde wereld bewonderden de dapperheid en de volharding van hun Deensche broeders en overal betoonden zij hun innige solidariteit. Uit Duitschland, Noorwegen, Zweden, Frankrijk, Engeland, Holland, België, Zwitserland, Oostenrijk, Rumenië, Spanje, Italië, Rusland, Finland, Groenland, Amerika en Afrika ontvingen de dappere Deensche proletariërs financieele steun, en deze solidariteit en belangstelling door heel het internationale strijdende proletariaat betoond, was een even schitterend verschijnsel als de strijd zelf. Het aantal uitgesloten en aanvankelijk 3500 man bedragende, klom allengs op tot circa 30,000 en bereikte ten laatste zelfs een cijfer van 60,000. Kan niet van een besliste overwinning aan de zijde der arbeiders gesproken worden, in elk geval hebben zij een zedelijke overwinning behaald, zij hebben hun vakvereenigingen behouden, terwijl de ondernemers feitelijk niets hebben gewonnen.

Een andere economische worstelstrijd, van beteekenis voor de wereldbeweging van het proletariaat, was de groote mijnwerkstaking in Bohemen en Zuid-Duitschland. De staking aanvankelijk beperkt tot het district Kladno, breidde zich allengs over het grootste gedeelte van Oostenrijk uit en sloeg zelfs over naar de Zuid-Duitsche Staten, Silezië en Saksen. De mijnwerkers eischten de invoering van den achturigen werkdag, met inbegrip van het in- en uitgaan der mijnen, vaststelling van een minimum loon, wekelijksche uitbetaling en vrijaf op 1 Mei, den arbeidersfeestdag. Alle pogingen tot bemiddeling mislukten door de hardnekkigheid der kolenbaronnen, die, in stede van aan de eischen der arbeiders toe te geven, de hulp der regeering inriepen; die niet achterwege bleef om voor de zending van een groote troepenmacht naar de stakingsdistricten zorg te dragen. Zoo werd b.v. in Saksen, zonder dat eenige ordeverstoring had plaats gehad, door de regeering de staat van beleg afgekondigd, openbare vergaderingen werden verboden, de arbeiders uit den vreemde die aan de strike deelnamen, gedwongen, om binnen 24 uur het werk te hervatten, op

straffe van anders het land te worden uitgezet, verspreiders van strooibiljetten gearresteerd en inzamelingslijsten benevens de opgehaalde gelden afgenomen. Deze reuzenstaking, waaraan meer dan 100,000 arbeiders deelnamen, was van grooten invloed op heel het verkeers- en bedrijfsleven in Oostenrijk en Zuid-Duitschland, welke invloed ook buiten deze landen werd gevoeld door de schaarschte van steenkolen en de stijging der kolenprijzen. Alhoewel de arbeiders aanvankelijk met groote standvastigheid aan hun eischen vasthielden, hebben zij ten slotte toch weer langzamerhand den arbeid hervat, echter zonder belangrijke overwinningen te hebben behaald, zij het dan ook dat zij geleerd hebben, hoe noodzakelijk de voortdurende versterking en verbetering hunner organisatie tegenover de vereenigde macht der kolenbaronnen is.

Een gebeurtenis, die de brutaliteit van het kapitalisme weer van een andere zijde n.l. van die der koloniale roof- en veroveringszucht toont, zien wij in den oorlog tusschen Engeland en Transvaal, die in October uitbrak. Englands imperialisme, zijn streven naar een groot koloniaal wereldrijk, is het natuurlijk gevolg van het feit dat het zijn rang a's eerste industriestaat meer en meer dreigt te verliezen. Geen wonder dus dat het reeds lang zijn begeerige blikken gevestigd hield op de Zuid-Afrikaansche republieken. De Transvaaloorlog is dan ook de meest kapitalistische oorlog dien men zich denken kan, een feit dat zelfs erkend wordt door velen, die anders gaarne de oogen voor de gevolgen van het kapitalisme sluiten.

De moed en hardnekkigheid, waarmede de Boeren voor de onafhankelijkheid van hun land tegen brutale indringers strijden, heeft ons aller sympathie. Maar toch kan de sociaal-democratie niet mededoen aan die nerveuse Boerenvereering bij onze bourgeoisie, die vergeet, dat zij in eigen koloniën precies hetzelfde doet.

Het was deze geest die door onze partijgenooten werd uitgesproken, op de Transvaalmeetings die op initatief van het Partijbestuur overal in den lande door onze afdeelingen en aangesloten vereenigingen werden gehouden

De jongste partijdag der sociaal-democraten in Duitschland, van 9—14 October te Hannover gehouden, getuigde van de toenemende bloei en vooruitgang van onze Deutsche zusterpartij. Onze dappere strijdmakkers konden wijzen op de overwinning in het afgelopen jaar op de heerschende klasse behaald, door hun machtige agitatie, zoowel in als buiten het parlement, tegen de aanneming van het beruchte tuchthuis-wetsontwerp, tengevolge waarvan deze aanval der reactionairen op het vereenigingsrecht der Deutsche arbeiders, in den Rijksdag verworpen werd. Het grootste en belangrijkste deel der verhandelingen

vormden de Bernstein-debatten, over de beginselen en de taktiek der sociaal-democratie. De rede van BEBEL tegen, en die van DR. DAVID voor het standpunt van BERNSTEIN, waren het glanspunt van deze debatten, die in stede van het onderling verband te verzwakken, dit nog meer hebben versterkt. Een bewijs voor de groote levenskracht der partij van het strijdende proletariaat. Onze Hollandsche partij was vertegenwoordigd door de partijgenooten VLIEN, KENTHER en HERMANS.

Wij willen ons overzicht van de *internationale beweging* niet sluiten, alvorens nog melding te hebben gemaakt van het hoopvolle feit der vereeniging van de verschillende fracties der socialistische partij in Frankrijk. Op het vereenigingscongres toch, te Parijs in December gehouden, kwam een fusie tusschen deze groepen tot stand.

POLITIEKE BEWEGING.

De grootste beteekenis voor de politieke werkzaamheid van onze partij had in het afgelopen partijjaar de Kiesrechtbeweging. Hierop wezen wij reeds in de *algemeene beschouwing*. Juist daarom was deze beweging voor ons van zooveel belang, omdat zij hoofdzakelijk van onze partij uitging en onder onze leiding stond.

Den 3en Mei kwam de motie-Troelstra in zake Algemeen Kiesrecht in de Kamer aan de orde. Zij luidde: De Kamer zich in beginsel verklarende voor de invoering van Algemeen Kiesrecht, gaat over tot de orde van den dag." Deze motie die door Troelstra in een krachtig pleidooi verdedigd werd, lokte een levendige discussie van verschillende kopstukken der burgerlijke partijen uit en werd ten slotte met 54 tegen 33 stemmen verworpen. Al zeer spoedig bleek dan ook dat het slechts de klassebewuste arbeiders zijn, van wie een volhardenden strijd voor Algemeen Kiesrecht kan worden verwacht; wat in het buitenland steeds bewezen werd nl. dat de strijdende arbeidersklasse steeds de eenige oprechte kampioen voor de democratie was, dat bleek ook hier. Uitgezonderd eenige burgerlijk radicale vereenigingen, waren het voornamelijk vak- en politieke arbeidersorganisaties, die zich bij het Nederlandsch Comité voor Algemeen Kiesrecht dat 12 Nov. op het Congres te Amsterdam werd geconstitueerd, en bij de plaatselijke Kiesrecht-Comités aansloten.

Op de vergadering van Landelijke Bonden en Plaatselijke Comités, uitgeschreven door het Partijbestuur der S. D. A. P., die 24 Dec. te Amsterdam plaats had, werd over de verdere organisatie van het Nederlandsch Comité beraadslaagd en de leiding aan een definitief bestuur opgedragen. Bij het Comité

waren toen aangesloten 8 Landelijke Bonden of Vereenigingen, 16 Plaatselijke Comités, 9 Kiesvereenigingen die geen onderdeel vormen van een Landelijke Vereeniging en ook niet zijn aangesloten bij een Plaatselijk Comité, benevens 22 Plaatselijke Vak- en Werkliedenvereenigingen, die niet aangesloten zijn bij een Plaatselijk Comité en ook geen onderdeel vormen van een Landelijken Bond, die aangesloten is bij het Nederlandsch Comité. Voegt men nu hierbij de verschillende Plaatselijke Comités waarbij blijkens de afdeelvingsverslagen die ons zijn toegezonden, een dertigtal onzer afdeelingen zijn aangesloten, dan ziet men dat de flinke kiemen voor een machtige volksbeweging voor Algemeen Kiesrecht aanwezig zijn.

Opmerkelijk en verblijdend is ook het verschijnsel, dat zoo vele vakvereenigingen hunne politieke neutraliteit en geheel-onthouding meer en meer gaan verlaten, en tot het inzicht komen, dat zonder het voortdurend samengaan van economische en politieke actie, niets van beteekenis door de arbeiders kan worden bereikt.

De groote invloed die het beginsel van Algemeen Kiesrecht in alle kringen der samenleving verkregen heeft, blijkt ten slotte ook duidelijk uit de z. g. roode circulaire, het rapport uitgaande van het hoofdbestuur der Liberale Unie. De erkenning van het beginsel van Algemeen Kiesrecht hierin uitgesproken, heeft heel wat pennen in beweging gebracht, maar ééne zaak is zeker, de erkenning van de eerste eisch der democratie in die kringen, is voor het grootste deel te danken aan de volhardende propagande der klassebewuste arbeiders, die altijd hebben aangedrongen op een toenemende democratisering van den Staat.

Wat de deelname van onze partijgenooten aan de gemeenteraadsverkiezingen betreft, deze was in het afgelopen jaar zeer levendig. Had op het Leeuwarder Congres de bespreking van den socialen arbeid in de gemeenteraden een punt van de dagorde gevormd en werd toen een gemeenteraadsprogram opgesteld, de partijgenooten hadden hierin genoeg aansporing gevonden om met meer ijver dan ooit te voren aan de gemeenteraadsverkiezingen deel te nemen. Zoodoende was ook een sterke vooruitgang van het aantal stemmen, op de candidaten van de Arbeiderspartij uitgebracht, waar te nemen, trots het zoo beperkte kiesrecht voor de gemeenteraden onder de kieswet-Van Houten. Eenige sociaal-democraten en geestverwante socialisten, werden verkozen, zoodat de sociaal-democratie thans vertegenwoordigd is in de gemeenteraden van Smallingerland, Opsterland, Groningen, Zuidbroek, Sappemeer, Hoogezand, Winsschoten, Hengelo, Arnhem en Leeuwarderadeel. Verkozen werden van onze partijgenooten: Jansonius, Kenther, Modoo, Roukes,

Pietersen, Dekenga en Zoestbergen; van de socialistenbonders en geestverwante socialisten: Groot, Hofland en Bennink.

Bij de eerste verkiezing in Juli verkregen de kandidaten van de arbeiderspartij pl. m. 13029 van de 60,000 stemmen, het beperkte kiesrecht voor de gemeenteraden in aanmerking genomen, een inderdaad bevredigend cijfer.

Ook aan de verkiezing voor de Provinciale Staten werd door de partijgenooten deelgenomen en zij wisten hierbij 3308 stemmen op hun kandidaten te vereenigen. Zoo verkreeg onze partijgenoot Zandstra in het district Leeuwarden 767 stemmen, terwijl op partijgenoot P. L. Tak 424 stemmen werden uitgebracht.

Een ander feit van beteekenis voor den politieken klassenstrijd der sociaal-democratie in Nederland in den loop van dit partijaar, vormt het binnentreden van den vierden socialistischen afgevaardigde in ons parlement, nl. onzen partijgenoot J.H. Schaper. Zijn Kamer-installatie had plaats op 25 April. Schaper's eerste parlementaire werkzaamheid, die juist loopt over dit geheele partijaar, heeft vooral bij de behandeling van de Ongevallenwet en der Staatsbegrooting voldoende bewezen, welk een groote aanwinst zijn verkiezing voor de sociaal-democratische fractie in ons parlement en voor heel de partij is geweest.

Onder ons sociaal-rechtvaardig, of, om met een onzer partijgenooten te spreken, sociaal-langdradig ministerie, kwamen een paar sociale wetten en wetjes aan de orde. Hieronder bekleedt de Ongevallenwet de eerste plaats, omdat zij nog de meeste sociale beteekenis heeft. Het is geen zelfoverschatting, wanneer wij beweren, dat ook deze wet, waartegen van de zijde der reactionaire partijen, onder het voorwendsel dat zij doortrokken is van een geest van staatssocialisme en de vrijheid van de werkgevers belemmert, zoo heftig gestreden werd, onder den invloed der aanwassende sociaal-democratie ten slotte toch door de Kamer met groote meerderheid (79 stemmen voor en slechts 14 tegen) werd aangenomen.

Terwijl b.v. in Zwitserland, Duitschland enz. de burgerpartijen door de macht der aangroeiende arbeidersbeweging reeds vroeger gedwongen werden over te gaan tot wettelijke verzekering der arbeiders tegen invaliditeit en ongelukken, moesten ook hier de heeren ten slotte bukken voor den geest van den nieuwen tijd om deze, zij het dan ook schuchteren stap te doen op den weg der sociale wetgeving.

Op het Leeuwarder Cengres ten vorigen jare werd in zake de Ongevallenwet een resolutie aangenomen. Het Congres, uitgaande van het beginsel, dat voor bedrijfsongelukken uitsluitend het bedrijf zelf verantwoordelijk moet worden gesteld en op den werkman dus nooit eenige herstelbare schade drukken mag, zoodat de ondernemer steeds de verantwoordelijke persoon moet

zijn, besloot door deze resolutie om opportuniteitsredenen het hoofdbeginsel in het ontwerp neergelegd, voorhands te aanvaarden, maar verklaarde tevens de wijze, waarop dat beginsel in het ontwerp was uitgewerkt, voor zeer gebrekkig en zeer onvoldoende, waarom dan ook in de resolutie verschillende hoofdveranderingen als noodzakelijk werden aangevoerd.

Bij de behandeling van de Ongevallenwet in de Kamer hebben onze afgevaardigden zich dan ook niet onbetuigd gelaten en ijverig gewerkt om door het indienen van verschillende amendementen de wet te verbeteren. Zoo dienden zij een amendement in om de landarbeiders in de verzekering te betrekken; een om van af den derden dag in plaats van den achtsten de betaling der schadeloosstelling te doen ingaan; een om ook bij dronkenschap de rente uit te keeren, benevens een voorstel om den werkgever op straffe van hoogstens f 100.—boete voor iedere overtreding, te verbieden, de verzekeringspremie van het loon af te trekken. Bij al deze amendementen hadden onze vertegenwoordigers meer of minder succes, waardoor bewezen wordt, dat wij het volste recht hebben te constateeren, dat deze wet onder den directen invloed der sociaal-democraten is aangenomen.

Intusschen zaten de heeren ondernemers, die de aanneming der wet in de Tweede Kamer met leede oogen hadden moeten aanzien, niet stil. De vereeniging van Nederlandsche werkgevers werd geconstitueerd en richtte zich met een adres tot de Eerste Kamer om haar te verzoeken de Ongevallenwet te verwerpen. In deze burcht van het groot-kapitalisme wacht dan ook de wet een groote tegenstand en dat heeft verschillende arbeiderscorporaties reeds aanleiding gegeven, om ook van hun kant een adres aan de Eerste Kamer te zenden om op de aanneming van de Ongevallenwet aan te dringen. Het Partijbestuur heeft het plan opgevat, dezer dagen de Nederlandsche arbeiders op te roepen, om te agiteeren tegen een eventueele verwerping van de wet door de Eerste Kamer.

Een ander wetsontwerp van sociale beteekenis, in ons parlement aanhangig, is dat op de arbeids- en rusttijden. Omtrent dit wetsontwerp werd eveneens op ons vorig Congres een resolutie aangenomen, die in handen van de sociaal-democratische afgevaardigden in de Tweede Kamer werd gesteld. In deze resolutie werd met instemming geconstateerd dat eindelijk van regeeringswege het standpunt verlaten werd, dat de wetgeving niet mag ingrijpen in de verhouding tusschen werkgever en werkmán, maar daar elke arbeidswet ten doel moet hebben om bestaande misstanden, wat arbeidsduur etc. betreft uit te roeien, verklaarde de resolutie het onderhavige wetsontwerp als zeer onvoldoende en gaf daarom eenige hoofd-

wijzigingen aan. Ook hier is het verblijdend weer te kunnen constateeren, dat de vakvereenigingen meer en meer hun anti-politiek standpunt verlaten, wat b.v. blijkt uit de agitatie in verband met dit wetsontwerp vanwege de Ned. Bakkersgezellenbond voor afschaffing van den nachtarbeid der bakkers.

Het ingediende ontwerp-woningwet kunnen wij hier gevoegelijk stilzwijgend voorbijgaan, om het meest belangrijke mede te deelen omtrent de behandeling van de wet op den Leerplicht, die dezer dagen door de Kamer werd aangenomen. In onze *algemeene beschouwing* deelden wij reeds een en ander omtrent de Leerplichtagitatie mede.

Reeds op ons vorig partijcongres toonden de partijgenooten hun belangstelling voor het zoo belangrijke vraagstuk van het Volksonderwijs door de aanneming van het voorstel, waardoor het Partijbestuur werd opgedragen een commissie te benoemen, die in opdracht zou krijgen een onderwijsprogram te ontwerpen.

De onderwijscongressen te Amsterdam vormden als 't ware een verdere voorbereiding van de behandeling van het ontwerp in de Kamer, zij waren de openbare uiting van de meening der strijdende arbeiders omtrent de beginselen van volksonderwijs en Leerplicht.

27 Februari vingen de beraadslagingen over het Leerplichtwetsontwerp in de Tweede Kamer aan. Wij behoeven hier geen bijzondere melding van de debatten te maken, daar deze uit de breedvoerige verslagen in ons vorig partijorgaan *De Sociaal-democraat* voldoende bekend zijn. Slechts op den algemeenen indruk willen wij wijzen en deze is, dat eigenlijk van geen enkele der burgerlijke partijen iets van beteekenis voor het volksonderwijs is te verwachten. De reactionairen hebben alles gedaan, wat in hun vermogen was om deze wet op den Leerplicht tot een fictie te maken. Zij hebben de amendementen van de socialistische afgevaardigden verworpen, openlijk hun kapitalistenbelangen op den voorgrond geplaatst door den zwaren, afmattenden kinderarbeid, dien kanker voor goed en geregeld onderwijs onaangetast te laten, en zij hebben in de praktijk vooral het *recht* ontkend op voedsel en kleeding voor hulpbehoevende kinderen en den *plicht* van het Rijk en de Gemeente om hiervoor te zorgen, opdat het volksonderwijs werkelijk mogelijk en vruchtdragend worde. Ook hier is weer gebleken, dat het slechts de opstrevende arbeidersklasse is, die met hart en ziel strijd voert voor de verlichting en verheffing des volks door goed en degelijk onderwijs, en die alleen in staat zal zijn de waarborgen hiervoor te geven.

Onze afgevaardigden hebben het dan ook verre beneden zich geacht om deze wettelijke fictie te aanvaarden. Zij hebben de revolutionaire politiek van het proletariaat, die geen bedel-politiek zijn *kan* noch *mag*, hoog gehouden, en wat ook enkele

z. g. vooruitstrevende elementen zeggen mogen, wij plaatsen ons geheel aan de zijde van onze afgevaardigden, waar zij uit naam van de klassebewuste arbeiders, van de sociaal-democratie, tegen de Leerplichtwet hebben gestemd. Hadden zij anders gehandeld, zij zouden zich gedragen hebben tegen den wil van onze partij, die geen andere belangen kent dan die van het strijdende proletariaat.

Vrijdag 30 Maart werd de Leerplichtwet door de Kamer aangenomen met 50 tegen 49 stemmen.

De herhaaldelijke interpellaties van onze partijgenooten in de Kamer betreffende de Hogerhuiszaak, had tengevolge, dat door de heeren Harte c. s. een wetsontwerp ter uitbreiding van het recht op revisie werd ingediend. In de memorie van toelichting tot het bedoelde wetsontwerp werd trouwens erkend, dat de behandeling der Hogerhuiszaak in de Kamer voor een deel aanleiding tot de indiening van het ontwerp was geweest. In Juli 1899 werd de revisiewet door de Kamer aangenomen.

Een uiting van echte kapitalistische politiek, waardoor bewezen werd dat de belangen der mijneigenaren in Indië op de burgerlijke vertegenwoordigers in ons parlement een grootere macht uitoefenden, dan de sociale rechtvaardigheid van hun ministerie, was de aanneming van de Indische Mijnwet door de Kamer op 15 Maart 1899.

De conclusie die wij uit dit overzicht van de politieke werkzaamheden en den groei van onze partij in de loop van het afgelopen partijjaar kunnen trekken is hoopvol genoeg, om de beste verwachtingen voor de toekomst te mogen koesteren.

* * *

ECONOMISCHE BEWEGING.

Wij hadden in de vorige afdeelingen van ons verslag reeds eenige malen de gelegenheid om te wijzen op den toenemenden invloed, dien onze partij ook op de vakbeweging verkrijgt. Zagen de vakvereenigingen in Nederland, opgevoed in de belachelijke vrees voor elke aanraking met de politiek, tot voor kort nog in ons hunne geslagen vijanden, allengs begint dat anders te worden en vooral het afgelopen partijjaar heeft bewezen dat met de toenadering tusschen sociaal-democratie en vakbeweging, een aanhoudende versterking van de economische organisatie en vermeerdering der strijdvaardigheid van de arbeiders hand in hand gaan. De meeste vakbonden zagen hun gelederen versterken, de verbetering van de inwendige organisatie werd ter hand genomen, of althans de eerste stappen in deze richting gedaan, en de deelneming in de politieke aangelegenheden nam zoodanig

toe, dat velen in de vakvereenigingen de socialistische afgevaardigden in het parlement als hun natuurlijke vertegenwoordigers begonnen te zien. Het spreekt van zelf dat dit ontwikkelingsproces het duidelijkst valt waar te nemen in die organisaties, die reeds vroeger een flinken sociaal-democratischen kern in hun gelederen hadden, zooals b.v. de Timmerliedenbond, de Typografenbond en de Sigarenmakersbond, om van den A. N. D. B. niet te spreken, die door de ramp der werkloosheid waardoor het grootste deel zijner leden tengevolge van den Zuid-Afrikaanschen oorlog werd getroffen, dit jaar bezwaarlijk doen kon, wat wij anders van deze uitmuntende organisatie gewoon zijn.

Op het congres te Leeuwarden werd het Partijbestuur opgedragen een commissie te benoemen, om, zoo mogelijk in overleg met de vakvereenigingen, een programma op te maken, waarnaar de partij ook in de z.g. economische actie zou kunnen optreden. Het resultaat van de werkzaamheid dezer commissie is het belangrijke voorstel 54 op den beschrijvingsbrief, dat den weg aangeeft om te komen tot een volledige federatie van de politieke- vak- en coöperatieve arbeidersbeweging in ons land. Mogen de beraadslagingen, die wij in den loop van dit congres over dit zoo gewichtige punt zullen houden, er toe bijdragen, om de kiemen te leggen van een federatief verband tusschen al de afdeelingen van het strijdende proletariaat in Nederland, opdat ook onze strijdende werkers zich bewust worden van het feit, dat de machtsvorming van de arbeidersklasse tegenover de macht van het georganiseerde kapitalisme een eerste vereischte is.

De nieuwe geest van herleving, die onze vakbeweging in dit partijjaar heeft gekenmerkt en die nog steeds in bijna alle bonden en vereenigingen bezig is zich een weg te banen, ging gepaard met een bijzonder levendig gevoerden strijd naar buiten. Het aantal loonbewegingen en werkstakingen was in dit jaar bijzonder talrijk. Wij noemen slechts onder de velen de werkstaking van de stokers en machinisten te Dordrecht, de staking der dokwerkers en de algemeene staking der bootwerkers te Amsterdam, de staking voor de verdediging van de organisatie en het vereenigingsrecht der Groningsche sigarenmakers, de loonbewegingen der typografen, schilders, naaisters, bakkersgezellen, landarbeiders enz. Al deze bewegingen gingen gepaard aan een krachtig werken voor de oprichting van nieuwe organisaties, en teekenend voor de toenemende eenheid van sociaal-democratie en vakbeweging is het, dat in enkele plaatsen de hulp onzer partij werd ingeroepen voor de stichting van vakvereenigingen, zooals b.v. bij de sleepers te Rotterdam en bij verschillende organisaties in het Noorden des lands, terwijl o. a. te Holwerd onze partijgenooten samenwerkten met Patrimonium,

om tot een betere loonregeling voor de landarbeiders aldaar te komen.

Een bijzonder hardnekkige strijd op economisch gebied is de zooeven reeds genoemde uitsluiting der Groningsche sigarenmakers. Deze strijd voor lotsverbetering en ter verdediging van de organisatie duurt thans reeds verscheidene maanden en nog is hij niet beslecht. De patroons, georganiseerd in de Vereeniging van Sigarenfabrikanten, hebben elke poging tot vreedzame oplossing van de hand gewezen, en vast besloten als zij zijn om de arbeiders tot onderwerping te dwingen en hun strijdorganisatie den kop in te drukken, zijn zij er zelfs niet voor teruggedeinsd om te trachten, de zoo schandelijk slecht betaalde sigarenmakers in Noord-Brabant tot onderkruipersdiensten over te halen. De strijders voor lotsverbetering en voor de onschendbaarheid van het vereenigingsrecht, hebben echter tot dusver een dapperheid en volharding betoond die alleszins bewondering afdwingt. Uit alle oorden des lands en ook uit het buitenland kwamen de bewijzen van solidariteit, in den vorm van geldelijke steun, die tot op het oogenblik reeds tot een bedrag van ± f 30,000 is opgeklommen.

Trouwens de schending van het Vereenigingsrecht bleef niet beperkt bij de Groningsche sigarenmakers, overal in den lande hadden gedurende dit jaar de ondernemers den strijd aangeboden tegen de arbeidersorganisatie. Zij begrepen dat met het toenemende vereenigingsleven onder de arbeidersklasse haar strijdvaardigheid en rijpheid moet toenemen, en daarom moesten de wapenen tegen de organisatie worden opgenomen. In verscheidene plaatsen des lands werden arbeiders gekneveld, vervolgd of ontslagen, omdat zij vereenigd waren. Zoo trad o. a. de politie te Dordrecht op schandelijke wijze tegen de stakende stokers en machinisten op, en ontsloeg te Amsterdam de patroon VEERMAN zijn werklieden, omdat zij zich als lid bij de lompensorteerders-vereeniging hadden aangesloten. Donderdag 7 December bracht TROELSTRA bij de algemeene beeraadslagingen over Hoofdstuk IV der Staatsbegrooting (Justitie) in de Kamer, de schending van het Vereenigingsrecht aan de orde. De agitatie in het parlement werd gesteund door de agitatie daarbuiten, want verschillende meetings en vergaderingen werden als protest tegen de schending van het Vereenigingsrecht gehouden.

De eerste kiemen van de arbeiderscoöperatie beginnen zich ook hier meer en meer te vertoonen en wij kunnen het feit constateeren, dat vooral gedurende het afgelopen jaar, onze partij ook aan de wording van dezen vorm der economische organisatie het grootste aandeel heeft gehad. Zoo werden o. a. te Haarlem en te Hilversum voornamelijk door de bemoeiing van de partijgenooten aldaar coöperatieve bakkerijen opgericht,

en door de partijgenooten te Echten—Lemsterland werden pogingen aangewend tot stichting van een landarbeiderscoöperatie. Trouwens het Congres te Leeuwarden sprak zich reeds door de aanneming van de resolutie in zake coöperatie, ten gunste van dit strijdmiddel uit en een commissie werd benoemd, die zich belastte met de samenstelling van een brochure, die onder den titel „de Verbruikscöperatie en de S. D. A. P.” zooeven verschenen is.

Op het Tweede Coöperatief Congres dat Zondag 24 September te 's Gravenhage gehouden werd, zetten onze partijgenooten WIBAUT en VLIENEN het standpunt van de sociaal-democratie ten opzichte van de coöperatie uiteen. Uit de debatten bleek duidelijk het groote verschil dat bestaat tusschen de burgerlijke opvatting der coöperatie en die van het proletariaat. Door de partijgenooten werd er bijzondere nadruk op gelegd, dat de coöperatie niet slechts enkele groepen mag ten goede komen, en dat aan haar niet de arbeidersbeweging ondergeschikt mag worden gemaakt, maar dat zij integendeel een middel moet zijn om de macht van de arbeidersklasse in haar strijd tegen het kapitalisme te vergrooten, aldus ten goede komende aan heel het voor zijn economische bevrijding kampende proletariaat. Besluiten werden echter op dit Congres niet genomen.

Resumeerende kunnen wij ook ten opzichte van den economischen strijd het hoopvolle verschijnsel constateeren, dat de Nederlandsche arbeiders evenals hun broeders in het buitenland, meer en meer tot het inzicht beginnen te komen, dat er een natuurlijke eenheid bestaat tusschen sociaal-democratie en arbeidersbeweging.

* * *

PROPAGANDA EN ORGANISATIE.

Ook ten opzichte der propaganda heeft de partij in het afgelopen jaar een levendige werkzaamheid ontplooid. Tal van openbare en cursusvergaderingen werden door het geheele land gehouden, waarin gewoonlijk onderwerpen werden behandeld in onmiddellijk verband staande met de brandende vraagstukken van den dag. Zoo werden o. a. besproken: *Algemeen Kiesrecht*, *De Transvaal-oorlog*, *De Gemeenteraadsverkiezingen*, *De Leerplicht*, *Het ministerie van sociale langdurigheid*, *De Deensche uitsluiting*, *De Parijsche Commune*, *Christendom en Socialisme*, *De Christelijke Volkspartij*, *De Deutsche Arbeidersbeweging*, *Vakvereeniging en Politiek*, *Het Gemeenteprogram*. Het bezoek der vergaderingen was over het algemeen bevredigend, een gevolg van den wassenden invloed onzer partij en tevens van de juiste tactiek om onderwerpen te kiezen van direct actueelen aard.

In verschillende kwesties die het volksgeweten in beroering brachten, trad de partij op als de kampioen voor het geschonden

recht en voor de humaniteit. In dit opzicht bekleedt de Hogerhuiszaak de eerste plaats. Ook in dit jaar werd de beweging voor revisie van het vonnis der drie gebroeders Hogerhuis weer ijverig voortgezet, maar niettegenstaande de aanneming van de revisiewet in de Tweede Kamer en de besliste en moedige wijze, waarop onze partijgenoot TROELSTRA zelfs zijn vrijheid in de waagschaal stelde, om licht te brengen in deze treurige zaak, heeft de Nederlandsche justitie door allerlei middelen getracht aan deze voor haar zoo lastige kwestie te ontkomen.

Zooals bekend is, had TROELSTRA in een vergadering te Leeuwarden op 31 Juli '98, waarin hij over de Hogerhuiszaak het woord voerde, den officier van justitie aldaar, graaf SCHIMMELPENNINCK, openlijk beschuldigd van moedwillige verkrachting der waarheid in een officieel stuk, om hierdoor de justitie te nopen zich met de herziening van het vonnis tegen de Hogerhuizen bezig te houden.

De Leeuwarder Officier van Justitie diende naar aanleiding hiervan een klacht tegen TROELSTRA in, en 15 Juli '99 diende de zaak voor den Haagschen Rechtbank. De eisch van het O. M. luidde 4 maanden gevangenisstraf, maar op grond van de verklaringen der nieuwe getuigen, die grooten indruk te weeg brachten, ontsloeg de Rechtbank TROELSTRA ten slotte toch van alle rechtsvervolging, aannemende dat hij gehandeld had in het algemeen belang. Onze klassenjustitie was hiermede echter geenszins tevreden en het Hof vernietigde het vonnis van den Haagschen Rechtbank en veroordeelde TROELSTRA tot een maand gevangenisstraf. Tegen deze brutale handeling van de justitie kwam TROELSTRA in cassatie bij den Hoogen Raad, die echter het vonnis van het Hof handhaafde. Om de maat te doen overloopen, werd ook een verzoek van TROELSTRA's vader om gratie voor zijn zoon afgewezen.

Wat de kwestie van de Rijksopvoedingsgestichten betreft, heeft het Partijbestuur in den loop van dit jaar, naar aanleiding van de in deze zaak gemaakte agitatie in een van zijn vergaderingen besloten, een onderzoek in te stellen naar de behandeling waaraan de opvoedelingen in genoemde gestichten blootstaan. Met dit doel werd een commissie benoemd, met het resultaat dat door den secretaris dier commissie, partijgenoot L. M. HERMANS, een brochure is samengesteld, die dezer dagen verschenen is, onder den titel: „Onze Rijksopvoedingsgestichten, resultaten eener particuliere enquête”. Tevens zal de commissie openbare vergaderingen beleggen te Amsterdam en 's Gravenhage bij den aanvang van de beraadslagingen in de Tweede Kamer over de wetsontwerpen betreffende de bescherming van het kind.

Dit jaar heeft ons land ook nog een Vereeniging voor

Volksweerbaarheid gebracht. Onder den schijn als wilde men hierdoor de macht van het militarisme verminderen, zullen wij bij de doorvoering van het denkbeeld van de heeren die zich hiervoor zoo buitengewoon druk maken, achter ons staande leger als aanhangsel ook nog een volksleger krijgen, dat in tijd van nood moet dienst doen den buitenlandschen, en laat ons er direkt bijvoegen ook den binnenlandschen vijand te keer te gaan. Onze partij heeft oogenblikkelijk tegenover dit spelletje stelling genomen en op de verschillende vergaderingen die hier en daar reeds door de vechtlustige heeren werden gehouden, hebben onze partijgenooten, de sociaal-democratische gedachte verkondigd, dat de volkswapening niet bestaat in de handhaving en versterking van het staande leger, maar in zijn opheffing; waardoor het militarisme in den hartader zal worden getroffen.

In onmiddellijk verband met het gesproken woord staat het geschrevene, de propaganda door middel van de *pers*. Op het Congres te Leeuwarden werd het besluit genomen, dat in navolging van de Belgische Arbeiderspartij één en twee cents brochures zouden worden uitgegeven. Dit besluit werd uitgevoerd door de uitgave van de vlugschriftjes: *Weg met de Knutselaars* en *Een woord aan Arbeiders en Democraten*. Bovendien verschenen er dit jaar nog eenige belangrijke brochures, zooals: *Sociale Arbeid in de Gemeenteraden*, *De Hogerhuiszaak in woord en Beeld*, *Socialisme en Literatuur*, door HENRIËTTE ROLAND HOLST, *Coöperatie en Sociaal-democratie*, benevens herdrukken van: *De S. D. A. P., haar Doel en haar Streven*, door P. J. TROELSTRA en *Neemt deel aan den strijd*, door W. P. G. HELSDINGEN. Tevens zag bij H. J. POUTSMA, het eerste nummer van de „Sociale Bibliotheek”, onder redactie van TROELSTRA het licht, inhoudende DR. FERRI's belangrijke studie over: *Socialisme en Wetenschap*, en verschenen bij denzelfden uitgever eenige nummers van *De Plaat*, bestaande uit teekeningen, den strijd der proletariërs betreffende, van de hand van partijgenoot ROLAND HOLST.

Verder beschikt de partij thans over één dagblad, *Het Volk*, een weekblad voor de noordelijke provinciën *De Volkstrijd*, een wetenschappelijk maandblad *De Nieuwe Tijd*, terwijl het literaire tijdschrift van partijgenoot HERMAN HEIJERMANS, *De Jonge Gids*, en het weekblad *De Kroniek* van partijgenoot P. L. TAK, geheel op ons standpunt staan, dus gevoegelijk tot onze pers kunnen worden gerekend.

Wat ons partijorgaan betreft, werd op het vorig Congres een besluit genomen, waarbij het Partijbestuur werd opgedragen in overleg met een Commissie van deskundigen, voorstellen te doen om zoo spoedig mogelijk *De Sociaaldemocraat*, onder veranderden naam, echter met behoud van subtitel, als dagblad te

Amsterdam te doen verschijnen en het redactie- en administratiepersoneel hiervoor aan te vullen of te wijzigen. Aan dit besluit is de overgang van het in den laatsten tijd 3 maal per week verschijnende partijorgaan *De Sociaal-democraat* in het Dagblad *Het Volk* te danken. Het Partijbestuur achtte echter de wijziging ook van den subtitel om verschillende redenen gewenscht, zoodat dit deel van het besluit niet werd uitgevoerd.

Alvorens het Dagblad verscheen, had reeds een wijziging in de redactie van *De Sociaaldemocraat* moeten plaats hebben, doordien onze partijgenoot W. H. Vlieggen door vertrek naar het buitenland de hoofdredactie, die hij sedert 2 jaren met zooveel ijver en toewijding had waargenomen, neerlegde. In zijn plaats trad toen partijgenoot P. J. Troelstra als hoofdredacteur op, en werd de redactie uitgebreid door de tijdelijke aanstelling van partijgenoot B. Reljndorp.

De Commissie voor het Dagblad is in haar werkzaamheid bijzonder gelukkig geweest. Het Partijbestuur kon dan ook met hare medewerking overgaan tot de benoeming der nieuwe functionarissen. Aan de redactie werden benoemd als hoofdredacteur P. J. Troelstra en als redacteurs M. Mendels, J. F. Ankersmit, J. J. de Roode en C. J. A. van Bruggen. De directie kwam in handen van J. A. Fortuijn, terwijl de administratie aan W. P. G. Helsdingen werd opgedragen.

Tengevolge van de verschijning van het Dagblad, waardoor alle krachten zich op het welslagen hiervan moesten concentreeren, werd besloten, de organen van onze partij in de noordelijke provinciën Friesland en Groningen, de weekbladen *Arm Friesland* en *De Strijd* te doen samensmelten. Van af 1 April verschijnt dan ook *De Volksstrijd*, Weekblad voor de Arbeiderspartij, onder gemeenschappelijke redactie van de partijgenooten Melchers te Leeuwarden en Schaper te Groningen.

Omtrent het drukken van het partijorgaan, brochures en overig drukwerk, werd op het Congres te Leeuwarden besloten, dat dit zou geschieden, op een drukkerij die zooveel mogelijk voldoet aan de eischen, welke gesteld zijn op het Congres voor de Grafische vakken. Dit besluit kon wegens de onzekerheid van het tijdstip, waarop het Dagblad zou verschijnen en wie de drukker er van zou worden, niet worden uitgevoerd. Thans nu partijgenoot Masereeuw tot drukker werd benoemd en zijn drukkerij, voldoende aan genoemde eischen, te Amsterdam heeft ingericht, is het bezwaar in dit besluit vervat opgeheven.

Ten slotte rest ons nog mede te deelen dat door het vertrek van partijgenoot Vlieggen naar het buitenland, het noodzakelijk werd een nieuwe voorzitter voor het Partijbestuur te

verkiezen, voor welke functie partijgenoot H. SPIEKMAN werd benoemd. In verband met de samenstelling van het Partijbestuur staat voorts ook nog een besluit van het vorige Congres dat in iedere provincie, waar een afdeeling der S. D. A. P. of een bij de partij aangesloten vereeniging is gevestigd, *en geen lid van het Partijbestuur woonachtig is*, door deze afdeelingen enz. een vertegenwoordiger zou worden aangewezen. Dit besluit werd uitgevoerd voor de provincies Utrecht, Gelderland, Noord-Brabant, Limburg, Zeeland, Drenthe en Overijssel.

Aan het slot van ons overzicht van de belangrijke werkzaamheden onzer partij in het afgelopen partijjaar gekomen, spreken wij den wensch uit, dat in het volgende jaar met denzelfden ijver zal worden gewerkt aan de organisatie en verheffing van het proletariaat. Het nieuwe partijjaar toch zal ons de voorbereidingsarbeid voor de verkiezingen van 1901 brengen. Het zal dus een jaar zijn van strijd, van harden moeilijken strijd, maar hoe meer ijver wij daarbij aan den dag leggen, des te zekerder zal de overwinning en het succes zijn aan de zijde van het roode vaandel.

Leve de internationale sociaaldemocratie!

De Partijsecretaris:

J. G. VAN KUIJKHOF.

Verslag van den Penningmeester over April 1899 tot 1 Jan. 1900.

Bij het uitbrengen van het finantieel verslag onzer partij over het afgelopen jaar, is het misschien niet geheel van belang ontbloot eens voor een oogenblik terug te zien naar het verleden. Niet dat ik van plan ben een relaas te geven van alles, wat door de partij in het afgelopen jaar is gedaan en tot stand gebracht, ook niet om, zoo het een penningmeester betaamt, de luidjes, die niet aan hun verplichting hebben voldaan, een uitbrander te geven, neen, niets van dat alles, de penningmeester is volstrekt niet uit z'n humeur, integendeel, hij is, wat hem maar zelden gebeurt, zeer goed gemutst, en als gij partijgenooten het goed vindt, zal ik ook vertellen, waarom ik zoo goed te spreken ben. Ter zake dus:

Het vorig boekjaar, het eerste van mijn „ambtsbekleeding”, mocht ik met een verslag voor den dag komen, dat aan ontvangsten en uitgaven een cijfer aanwees van f 5930,31, en thans is het mij een voldoening u een staat te kunnen aanbieden, sluitende met een totaalcijfer van f 8633,78⁵, terwijl het eerste een vol jaar betrof, is het laatste slechts van negen maanden, zoodat feitelijk het cijfer bijna is verdubbeld. Dit alleen is bijna voldoende om met blijdschap op den volbrachten arbeid terug te zien en kan wellicht reeds gelden als reden voor mijn goede stemming. Nu eerlijk gezegd, is dat dan ook zoo en zou ik direct kunnen overgaan u den staat aan te bieden, ware het niet, dat er eenige cijfers in voorkwamen, waarvan of liever waarbij ik een enkel woord meen te moeten zeggen.

Vooreerst is het een zeer gunstig teeken, dat de contributiën, die wij in de loopende *negen* maanden mochten ontvangen, f 46.— meer bedragen dan in de *twaalf* maanden daaraan voorafgaande, terwijl de vrijwillige bijdragen het vorig jaar bedroegen f 3919,64, is dat nu f 5406,11. De entrees van de door het partijbestuur gehouden openb. verg. bedroegen het vorige jaar f 72,28, thans f 757,72⁵, alzoo meer dan tienmaal zooveel. Dit wat de ontvangsten betreft.

Nu de uitgaven. Ook hier zal ik maar zoo terloops eenige grepen doen.

De vergaderingen van het partijbestuur hebben juist zooveel gekost als het vorige jaar. Aan de propaganda in de provinciën mochten wij een bedrag van f 545,30⁵ uitgeven; wel hebben wij

niet aan alle aanvragen kunnen voldoen, maar over het algemeen is er ook reden om daaromtrent zoo al niet tevreden, toch ook niet ontschuld te wezen.

De Kiesrechttagitatie en de verkiezingen hebben aan de partijkas gekost de som van f 613.45, dus dit als uitsluitend aan de politieke actie, terwijl wij aan verschillende werkstakingen en uitsluitingen konden uitkeeren de som van f 1385.30, dit uitsluitend voor economische actie, dus ruim het dubbele.

De verschillende op het vorig Congres benoemde Commissies hebben een uitgave gevorderd van f 435.21. Zou dit cijfer er niet iets toe kunnen bijdragen om het gebruik om overal Commissies voor te benoemen zoo niet na te laten, dan toch tot het strict noodzakelijke te beperken?

De belangrijkste post onder de uitgaven is alweer de tegemoetkoming in de exploitatie van het partijorgaan; dit bedroeg in het afgelopen boekjaar nog ongeveer f 150.— meer dan het vorige en nu was het maar drie kwartalen. Doch hiervan is nu door het verschijnen van *Het Volk* de partijkas ontheven. Doordat het nieuwe partijorgaan op eigen fondsen drijft en naar wij hopen en verwachten, spoedig zich kan bedruipen, zullen de gelden, die anders aan het partijorgaan moesten worden besteed, nu gebruikt kunnen worden voor andere doeleinden. Het aftredend partijbestuur meent, dat in de eerste plaats de innerlijke organisatie zal moeten ter hand genomen worden. Bij de uitbreiding die onze partij in den laatsten tijd heeft gekregen en die, naar het zich laat aanzien, ook in de naaste toekomst zal plaats hebben, worden de werkzaamheden van dien aard, dat het niet opgedragen kan worden aan personen die deze werkzaamheden hebben te vervullen naast die van hun beroep. De fondsen die vrij komen door het blad, derhalve gebruikt voor de organisatie.

Een heerlijke tijd breekt aan. Zij, die onze opvolgers zullen zijn, wacht een reuzenwerk. En als wij dan de resultaten van hun werk weer mogen aanschouwen en we zien dat ook in ons land de Sociaal-Democratische Arbeiders-Partij de grootste en machtigste politieke organisatie in den lande is, dan zullen wij bezielde zijn met de heerlijke gedachte, dat wij, gegeven hebbende wat wij konden, ook een klein aandeel hebben gehad in den opbouw van dat schoone gebouw, waarin verwezenlijkt zal worden het ideaal waarvoor wij strijden:

De politieke en economische ontvoogding der geheele arbeidende klasse.

Leve de Sociaaldemocratie!

De Partij-Penningmeester,
H. A. MINIEUR.

FINANCIËEL VERSLAG van den Penningm. der Sociaaldemokratische Arbeiderspartij
in Nederland over het boekjaar 1899, vanaf begin April tot 31 December.

STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

ONTVANGSTEN.		UITGAVEN.	
Aan saldo van het vorig boekjaar . . .	f 521.54	Aan vergaderingen van het Partijbestuur f	255.27
„ contributie	- 463.46	„ onkosten v/h Kongres te Leeuwarden .	- 560.80
„ vrijwillige bijdragen v. de partijkas .	- 5406.11	„ bureaunkosten	- 89.99
„ verkoop van diplomaboekjes	- 32.55	„ propaganda	- 545.30 ⁵
„ bijdragen voor het Verkiezingsfonds .	- 71.06	„ kontributiën	- 45.—
„ steunp. v. werkst. en uitgesloten .	- 1151.82	„ salarissen	- 462.50
„ steunp. v. werkl. diamantbewerker .	- 22.50	„ kiesrecht agitatie en verkiezingen .	- 613.45
„ entrée's openbare vergaderingen . .	- 757.72 ⁵	„ werkstakers en uitgesloten . . .	- 1385.30
„ opbrengst van collecten	- 101.90	„ restitutie van genoten voorschotten .	- 50.—
„ steunpenning voor <i>Arm Friesland</i> . .	- 50.—	„ voorschot aan den brochurenhandel .	- 175.—
„ diversen	- 55.12	„ restitutie „ „ „	- 128.31 ⁵
Totaal	f 8633.78 ⁵	„ organisatie	- 29.50
		„ inventaris	- 53.61
		„ openbare vergaderingen	- 629.31
		„ subsidies vereenigingen en personen .	- 460.—
		„ subsidie kleine pers	- 212.50
		„ drukwerk	- 273.59
		„ verschillende commissies	- 435.21
		„ tegemoetkoming exploitatie <i>De S.-D.</i> .	- 2029.40
		„ saldo in de kas op 31 December . .	- 199.73 ⁵
		Totaal	f 8633.78 ⁵

H. A. MINEUR.

Nagezien en accoord bevonden door de
Commissie den 25sten Maart 1900.

H. SIEBOLTS.
M. MALLON.
S. LINDEMAN.

FINANCIËEL VERSLAG van den Penningm. der Sociaaldemokratische Arbeiderspartij
in Nederland over het boekjaar 1899, vanaf begin April tot 31 December.

STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

ONTVANGSTEN.		UITGAVEN.	
Aan saldo van het vorig boekjaar . . .	f 521.54	Aan vergaderingen van het Partijbestuur f	255.27
„ contributie	- 463.46	„ onkosten v/h Kongres te Leeuwarden -	560.80
„ vrijwillige bijdragen v. de partijkas -	5406.11	„ bureaunkosten	- 89.99
„ verkoop van diplomaboekjes . . .	- 32.55	„ propaganda	- 545.30 ⁵
„ bijdragen voor het Verkiezingsfonds -	71.06	„ kontributiën	- 45.—
„ steunp. v. werkst. en uitgeslotenen -	1151.82	„ salarissen	- 462.50
„ steunp. v. werkl. diamantbewerkers -	22.50	„ kiesrecht agitatie en verkiezingen .	- 613.45
„ entrée's openbare vergaderingen .	- 757.72 ⁵	„ werkstakers en uitgeslotenen . .	- 1385.30
„ opbrengst van collecten	- 101.90	„ restitutie van genoten voorschotten -	50.—
„ steunpenning voor <i>Arm Friesland</i> .	- 50.—	„ voorschot aan den brochurenhandel -	175.—
„ diversen	- 55.12	„ restitutie „ „ „ -	128.31 ⁵
Totaal f	8633.78 ⁵	„ organisatie	- 29.50
		„ inventaris	- 53.61
		„ openbare vergaderingen	- 629.31
		„ subsidies vereenigingen en personen -	460.—
		„ subsidie kleine pers	- 212.50
		„ drukwerk	- 273.59
		„ verschillende commissies	- 435.21
		„ tegemoetkoming exploitatie <i>De S.-D.</i> -	2029.40
		„ saldo in de kas op 31 December .	- 199.73 ⁵
		Totaal f	8633.78 ⁵

Nagezien en accoord bevonden door de
Commissie den 25sten Maart 1900.

H. SIEBOLTS.
M. MALLON.
S. LINDEMAN.

H. A. MINEUR.

Verslag van den Brochurenhandel,

over het tijdvak van 1 April tot en met 31 December 1899.

Is er door de partijgenooten gedurende dit jaar niet stil gezeten en is de propaganda van het woord krachtig gevoerd, als men de cijfers nagaat van den Partij-boekhandel, dan is er door geschriften meer propaganda gemaakt voor het socialisme dan ooit.

43357 is het respectabel aantal geschriften, dat door de partij onder de menschen is gebracht, in den tijd van negen maanden.

Gedurende dien tijd heeft de exploitatie van den B. H. nog al verandering ondergaan. Vroeger werden slechts de uitgaven der S. D. A. P. zelf verkocht, dit jaar zijn niet minder dan 75 verschillende soorten van brochures en boeken op de arbeidersbeweging betrekking hebbende verhandeld. En zeker is dit mede aanleiding dat het verkocht aantal zoo groot is. En natuurlijk is 't ook dat bij groote keus ieder iets naar zijn gading kan vinden. Verder is het gebleken, dat de uitgave van cents- en tweecents-brochures groot succes heeft gehad en dat het zeer wenschelijk is dat de partij zorgt dat steeds actueele goedkoope geschriftjes worden uitgegeven.

Over de Balans dit. Geheel zuiver zijn de cijfers niet, omdat de rekeningen van twee afnemers niet geheel kloppen, een fout die door gebrek aan tijd niet meer was te herstellen. Verder is het winstcijfer niet geheel juist, doordat de levering van 10.000 brochures: De S. D. A. P. enz., slechts voor een zeer klein deel door den B. H. is betaald en voor het overige door den Partij-penningmeester.

Ten slotte eenige raadgevingen.

Ik wensch het Congres in overweging te geven, om bij de benoeming van een brochuren-handelaar dezen op te dragen voort te gaan op den ingeslagen weg, namelijk in exploitatie te blijven houden ook die uitgaven van particulieren, die voor de arbeidersbeweging van nut kunnen zijn. Ik wensch verder ten sterkste te ontraden om de exploitatie van de bestellingen op te dragen aan de leveranciers der brochures. Dit moet altijd vertraging geven en zal de contrôle zeer moeilijk maken.

W. L. BRUSSE.

BALANS op 31 December 1899 van den Brochurenhandel der S. D. A. P.

Tijduak van 1 April '99, tot en met 31 December 1899.

BEZITTINGEN:	SCHULDEN:
Ontvangsten f 968.59⁵ Uitgaven - 954.01 Kassaldo f 14.58⁵ Te vorderen - 1167.71⁵ Inventaris: Brochures f 982.08⁵ Meubilair enz. 18.— f 1000.08⁵ f 2182.38⁵	Aan leveranciers. f 1067.63⁵ " Partij-Bestuur 125.— Winst*) tot op 31 Dec. '99 . . 989.75 *) Hierbij inbegrepen de winst van het vorig jaar, ongeveer f 300.—. f 2182.38⁵

Nagezien en accoord bevonden door de contrôle commissie uit de afdeelingen Delft, Den Haag en Gouda der S. D. A. P.

M. MALLON.
H. SIEBOLTZ.
S. LINDEMAN.

W. L. BRUSSE.

Ontvangsten en Uitgaven van „De Sociaaldemokraat”

van 1 April tot 31 December 1899.

ONTVANGSTEN.

Abonnementsgeld.

2e kw. April—Juni. . .	f 1897.27
3e „ Juli—Sept. . .	- 1928.53 ⁵
4e „ Oct.—Dec. . .	- 1835.06
Totaal	f 5660.86 ⁵

Bladverkoop.

2e kw. April—Juni. . .	f 83.96 ⁵
3e „ Juli—Sept. . .	- 88.04 ⁵
4e „ Oct.—Dec. . .	- 77.89 ⁵
Totaal	f 249.90 ⁵

Advertentiën

2e kw. April—Juni. . .	112.49 ⁵
3e „ Juli—Sept. . .	101.76
4e „ Oct.—Dec. . .	- 259.28 ⁵
Totaal	f 473.54

Strijdpennning.

2e kw. April—Juni. . .	f 56.52 ⁵
3e „ Juli—Sept. . .	- 3.80
4e „ Oct.—Dec. . .	- 6.30
Totaal	f 66.35 ⁵

Inningskosten.

2e kw. April—Juni. . .	f 28.95
3e „ Juli—Sept. . .	- 30.90
4e „ Oct.—Dec. . .	- 30.65
Totaal	f 90.50

Diversen.

2e kw. April—Juni. . .	f 400.50
3e „ Juli—Sept. . .	- 900.—
4e „ Oct.—Dec. . .	- 757.86
Totaal	f 2058.36

Totaal ontvangst was dus:

Saldo einde Maart 1899	f 213.85
Aan abonnementsgeld. . .	- 5660.86
„ bladverkoop . . .	- 249.90 ⁵
„ advertentiën . . .	- 473.54
„ strijdpennning . . .	- 66.35 ⁵
„ inningskosten . . .	- 90.50
„ diversen . . .	- 2058.36
Totaal ontvangst	f 8813.37

UITGAVEN.

Redactie.

2e kw. April—Juni. . .	f 727.19 ⁵
3e „ Juli—Sept. . .	- 886.99 ⁵
4e „ Oct.—Dec. . .	- 837.80 ⁵
Totaal	f 2451.99 ⁵

Administratie.

2e kw. April—Juni. . .	f 194.49 ⁵
3e „ Juli—Sept. . .	- 188.91
4e „ Oct.—Dec. . .	- 188.85
Totaal	f 572.25 ⁵

Drukloon.

2e kw. April—Juni. . .	f 1282.91 ⁵
3e „ Juli—Sept. . .	- 1248.27 ⁵
4e „ Oct.—Dec. . .	- 1196.67 ⁵
Totaal	f 3727.86 ⁵

Expeditie.

2e kw. April—Juni. . .	f 542.88 ⁵
3e „ Juli—Sept. . .	- 555.05
4e „ Oct.—Dec. . .	- 493.65 ⁵
Totaal	f 1591.59

Inningskosten.

2e kw. April—Juni. . .	- 38.23
3e „ Juli—Sept. . .	- 40.36 ⁵
4e „ Oct.—Dec. . .	- 44.28 ⁵
Totaal	f 122.88

Diversen.

2e kw. April—Juni. . .	- 2.94
3e „ Juli—Sept. . .	- 1.05
4e „ Oct.—Dec. . .	- —
Totaal	f 3.99

Totaal uitgaaf was dus:

Aan redaktiekosten . . .	f 2451.99 ⁵
„ administratie . . .	- 572.25 ⁵
„ drukloon . . .	- 3727.86 ⁵
„ expeditie . . .	- 1591.59
„ inningskosten . . .	- 122.88
„ diversen . . .	- 3.99
Totaal	f 8470.57 ⁵

Totaal ontvangst . . . f 8813.37

„ uitgaaf . . . - 8470.57 ⁵

Saldo op 31 December f 342.79 ⁵

Abonneert U op:

HET VOLK.

Dagblad voor de Arbeiderspartij.

HOOFDREDACTEUR:

Mr. P. J. Troelstra.

HET VOLK geeft van alles wat de werklieden belang inboezemt: nieuws op economisch, politiek en algemeen gebied; verslagen van vergaderingen en congressen; speciaal geschreven verslagen en overzichten van Tweede Kamer en Gemeenteraden; behandeling der algemeene en bijzondere arbeidersbelangen en voldoet voorts aan alle *eischen*, die men aan een goed geredigeerd dagblad stellen kan, ook wat het algemeene, binnen- en buitenlandsche nieuws betreft.

De prijs is *zonder* verzekering 10 cent per week of f 1.30 per 3 maanden, franco per post; *met* verzekering 12½ cent per week of f 1.70 per 3 maanden, bij vooruitbetaling.

Men abonneert zich bij de Agenten of de Directie van

HET VOLK,

Gelderschekade 117, Amsterdam.

PROEFNUMMERS worden op aanvraag gaarne toegezonden.